

EDIȚIA 2025 **BĂROMETRUL ECONOMIEI SOCIALE**

**TENDINȚE, DINAMICI ȘI PROVOCĂRI ÎN
SECTORUL ECONOMIEI SOCIALE
DIN ROMÂNIA**
(DATE AFERENTE ANULUI 2024)

Acest raport a fost elaborat în cadrul proiectului „SEEDing – Social Enterprising”, finanțat de către Romanian-American Foundation și coordonat de Asociația de Finanțare Socială (SFA), în parteneriat cu ADV România Group, Rețeaua Română a Economiei Sociale (RISE) și AFIN IFN.

Barometrul Economiei Sociale din România – Ediția 2024 are la bază o analiză riguroasă ce combină date statistice oficiale cu rezultatele unei cercetări sociologice realizate prin sondaj, adresată întreprinderilor de economie socială.

Autori:

- Conf. univ. dr. Ciprian Iftimoaei – Universitatea „Petre Andrei” din Iași
- Asist. univ. dr. Vicențiu-Robert Gabor – Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași

Experți:

- Angela Achiței – Președinte, ADV România Group
- Manuela Iftimoaei – Manager Programe Europene, ADV România
- Bogdan Merfea – Președinte, AFIN IFN S.A.

Suport tehnic:

- Responsabil editare & traducere în engleză: Oana Săndulesei – Fundația ADV România
- Responsabil grafică: Alexandru Rățoi – Asociația de Finanțare Socială (SFA) & ADV România

Coordonare:

- Felicia Relenschi – Manager proiect, Asociația de Finanțare Socială (SFA)

Mulțumiri speciale:

- membrilor Rețelei RISE România, implicați activ în domeniul inserției socio-profesionale a persoanelor din grupuri vulnerabile;
- membrilor clusterului de economie socială „Acceleratorul de Întreprinderi Sociale”, coordonat de către ADV România;
- întreprinderilor sociale, unităților protejate autorizate și organizațiilor cu activitate economică care au răspuns solicitării de a furniza date relevante.

Barometrul nu ar fi fost posibil fără implicarea și solidaritatea acestor actori, care au contribuit esențial la conturarea unei imagini clare și reprezentative asupra sectorului de economie socială din România, precum și asupra percepțiilor liderilor acestor organizații.

BAROMETRUL ECONOMIEI SOCIALE

EDIȚIA 2025

CUPRINS

1.	Scurtă introducere în economia socială.....	5
1.1.	Începuturile economiei sociale în Europa: de la solidaritatea muncitorească la modele durabile de dezvoltare.	5
1.2.	Recunoașterea europeană a economiei sociale: de la definiții la politici strategice.....	7
1.3.	Economia socială în Europa: incluziune, sustenabilitate și reziliență.....	9
1.4.	Consolidarea cadrului strategic european pentru economia socială: recomandări, angajamente și reorganizări instituționale.....	11
2.	Economia socială din România în context european: legislație, instituții și actori.....	14
2.1.	Economia socială în România: de la asistență pasivă la soluții sustenabile și impact comunitar.	14
2.2.	Legea Economiei Sociale nr. 219/2015: Fundament legislativ pentru un sector cu misiune socială.	16
2.3.	Fondurile europene – motor al dezvoltării economiei sociale în România: progrese, provocări și perspective.	18
2.4.	Oportunități de finanțare pentru economia socială în 2025: sprijin extins prin PTJ, ITI și schema unică de credit cu grant.	21
2.5.	Pilonii reformei în economia socială: modernizare legislativă, inițiative parlamentare și guvernanță strategică.	22
2.6.	Arhitectura instituțională a economiei sociale: actori publici și parteneri strategici	25
2.7.	Economia socială în acțiune: definiții, structuri, instrumente și impact pentru incluziune și dezvoltare durabilă.	27
3.	Metodologia Barometrului de Economie Socială, ediția 2024.....	35
4.	Economia socială reflectată în statisticile oficiale	39
5.	Evoluția întreprinderilor sociale din România. Analiza statistică pe baza datelor de la ANOFM.....	52
5.1.	Situația întreprinderilor sociale în anul 2024	53

BAROMETRUL ECONOMIEI SOCIALE

EDIȚIA 2025

5.2.	Impactul socioeconomic al întreprinderilor sociale	62
5.3.	Angajarea în întreprinderile sociale	64
5.4.	Veniturile generate de întreprinderile sociale	67
6.	Evoluția unităților protejate în anul 2024. Analiză pe baza datelor ANPDPD	69
6.1.	Situația unităților protejate în anul 2024	70
6.2.	Economia unităților protejate autorizate în anul 2024	73
6.3.	Aspecte privind veniturile generate de unitățile protejate autorizate	77
7.	Barometrul Economiei Sociale. Cercetarea sociologică pe bază de chestionar	81
	SECȚIUNEA 1: Profilul socioeconomic al entităților de economie socială	81
	SECȚIUNEA 2: Activitatea de resurse umane a entităților de economie socială	95
	SECȚIUNEA 3: Activitatea socială și de mediu a entităților de economie socială	112
	SECȚIUNEA 4. Activitatea economică și financiară a entităților de economie socială 122	
	SECȚIUNEA 5. Soluții și perspective/ teme de advocacy pentru crearea unui ecosistem favorabil sectorului	151
8.	Concluzii și recomandări de politici publice în domeniul economiei sociale	156
8.1.	Concluzii cercetare	156
8.2.	Recomandări pentru dezvoltarea unui eco-sistem favorabil economiei sociale	159
	Referințe bibliografice	162

1. Scurtă introducere în economia socială

1.1. Începuturile economiei sociale în Europa: de la solidaritatea muncitorească la modele durabile de dezvoltare

Istoricul economiei sociale în Europa este legat de mișcările sociale, cooperatiste și muncitorești apărute ca reacție la efectele Revoluției Industriale de la sfârșitul secolului al XVIII-lea și în primele decenii ale secolului al XIX-lea. Oamenii aveau nevoie de protecție socială și asistență la locul de muncă, ținând cont de condițiile dificile în care își desfășurau activitatea în întreprinderile industriale din perioada modernă. Preocupările de economie socială, care în esență înseamnă soluții economice la problemele sociale, apar ca reacție la inegalitățile sociale și economice profunde generate de industrializare și producția de masă. În această perioadă apar și o serie de contribuții, în mare parte utopice sau idealiste, la problemele sociale cu care se confruntau muncitorii industriali și agricoli: Robert Owen (Marea Britanie) imaginează proiectul unei comunități utopice bazate pe cooperare și responsabilitate socială; Charles Fourier (Franța) teoretizează un model de comunitate cooperativă denumit „falangă”; Pierre-Joseph Proudhon contribuie prin ideile sale la teoretizarea mutualismului, susținând crearea de asociații libere ale muncitorilor.

Primele cooperative de consum, producție și credit apar în Europa. Societatea Rochdal din Anglia (1844) reprezintă prima cooperativă de consum considerată modelul fondator al mișcării cooperatiste moderne. Ca forme de organizare socio-economică, cooperativele sunt bazate pe principii precum democrația participativă în luarea deciziilor economice, solidaritatea și reinvestirea profitului. Ulterior, în Franța, Germania, Italia și în alte țări se dezvoltă cooperative de producție, case de ajutor reciproc, societăți de credit popular, bănci cooperatiste. Treptat se conturează domeniul economiei sociale care reunește acele forme de activitate economică gestionate democratic-participativ, care acționează pe

piața liberă și care sunt orientate spre interese comunitare. Cu timpul s-au dezvoltat societățile mutuale ca forme timpurii de asigurări de sănătate și pensii, create de muncitori pentru a se proteja reciproc în eventualitatea unor evenimente de viață care periclitizează capacitatea fizică și psihică de a desfășura o activitate aducătoare de venit: accidente de muncă, boli profesionale, îmbătrânire. Tot în acest sector de activitate pot fi incluse și asociațiile caritabile apărute inițial pe lângă biserici sau grupurile filantropice.

În perioada interbelică, dezvoltarea sindicatelor și a mișcărilor muncitorești a întărit cooperativismul. Unele guverne europene au început să colaboreze cu structuri ale economiei sociale. Reconstrucția postbelică a Europei a întărit ideea unui stat social și a unui sector economic orientat spre interesele celor mulți (binele comun). În Europa de Vest, am asistat la un proces de consolidare a cooperativelor și asociațiilor mutuale. În tot acest timp, în Europa Centrală și de Est, structurile de economie socială au fost desființate de conducerile regimurilor comuniste în contextul implementării unei economii planificate centralizat în care teoretic nu exista proprietate privată. Anii '70-'80, marcați de crize economice și probleme sociale, creșterea șomajului, au condus la un reviriment al economiei sociale ca soluție la problemele legate de ocupare și șomaj. Apar concepte noi precum „sectorul terțiar” sau „economia solidară”, care completează paleta definițiilor date economiei sociale.

Termenul de „economie socială” a fost folosit pentru prima dată în literatura științifică de către economistul francez Charles Dunoyer (1830) în articolul său intitulat „Nouveau Traité d'Économie Sociale”. Una dintre primele definiții operaționale ale economiei sociale apare în Carta Principiilor Economiei Sociale în cadrul Confederației Europene a Întreprinderilor din Economie Socială (CEP-CMAF, 1993), cunoscută ca Social Economy Europe: „Economia socială este alcătuită din ansamblul întreprinderilor și organizațiilor care, motivate în primul rând de un scop social, funcționează în mod democratic, sunt independente față de sectorul public și reinvestesc majoritatea profiturilor lor în scopuri sociale”.

1.2. Recunoașterea europeană a economiei sociale: de la definiții la politici strategice.

În 2007, Comitetul Economic și Social European a publicat studiul *Economia socială în Uniunea Europeană* elaborat de CIRIEC în care s-a făcut o delimitare a componentelor economiei sociale în țările UE-25: „Economia socială reprezintă setul de întreprinderi private organizate formal, având autonomie decizională și libertate de asociere, create pentru a ieși în întâmpinarea nevoilor membrilor prin intermediul pieței, prin producerea de bunuri și furnizarea de servicii, asigurări și finanțare, în care procesul decizional și orice distribuire a profiturilor sau a excedentelor între membri nu sunt direct legate de aportul de capital sau de cotizațiile plătite de către aceștia, fiecare dintre aceștia dispunând de un vot. De asemenea, economia socială include organizații private organizate formal având autonomie decizională și libertate de asociere, care prestează servicii necomerciale pentru gospodării și ale căror excedente, dacă există, nu pot fi însușite de către agenții economici care le creează, controlează sau finanțează”.

Potrivit OECD, termenul „economie socială și solidară” nu este definit și utilizat uniform în toate țările. Alți termeni, cum ar fi „sectorul terțiar”, „economia socială”, „economia solidară” și „sectorul non-profit” sunt utilizați cu referire la anumiți agenți economici (organizații, cooperative, firme) privați (neguvernamentali), fără scop lucrativ, care urmăresc obiective sociale și implementează modele de afaceri alternative (OCDE, 2023). Deși se suprapun parțial, termenii anterior menționați nu sunt neapărat sinonimici, ci reflectă diferitele contexte sociale, economice, juridice și culturale în care s-au dezvoltat. Unele țări au adoptat legislație specifică pentru economia socială și solidară sau pentru componentele acesteia, clarificând entitățile juridice care intră sub incidența acesteia. În urma unei cercetări asupra sectorului economiei sociale, OECD a identificat următoarele tipuri de entități care formează acest sector de activitate: asociațiile, fundațiile, organizațiile

neguvernamentale și alte forme similare; cooperativele, societățile mutuale și alte forme similare; întreprinderile sociale reglementate printr-un cadru juridic special, inclusiv cele operate de entitățile menționate anterior.

În secolul XXI se poate vorbi despre recunoașterea contribuției economiei sociale și dezvoltarea strategică a celui de „al treilea sector”. Strategia de la Lisabona (2000) pune accent pe incluziune socială și economia bazată pe cunoaștere, deschizând calea pentru recunoașterea rolului economiei sociale. În anul 2011, Comisia Europeană lansează Inițiativa pentru antreprenoriatul social, care își propune să sprijine dezvoltarea întreprinderilor sociale în Europa ca parte a unei economii mai incluzive și sustenabile. Reținem faptul că această inițiativă europeană a fost lansată în contextul crizei economice din 2008–2010. Factorii de decizie de la Bruxelles au recunoscut oficial rolul jucat de întreprinderile sociale în combaterea excluziunii sociale, crearea de noi locuri de muncă și inovare socială. Crearea și dezvoltarea întreprinderilor sociale este sprijinită prin politici de finanțare (ex: Programul pentru Ocupare și Inovare Socială), dezvoltare (cadrul juridic de funcționare a întreprinderilor sociale și reglementarea achizițiilor publice de la întreprinderile sociale) și creșterea vizibilității prin măsurarea impactului social, schimbul de bune practici și rețele transnaționale de întreprinderi sociale.

Un deceniu mai târziu, Comisia Europeană adoptă planul Construirea unei economii în serviciul cetățenilor: un plan de acțiune pentru economia socială, pentru perioada 2021–2030. Acest document propune „valorificarea întregului potențial al economiei sociale pentru o redresare echitabilă, sustenabilă și favorabilă incluziunii”, ținând cont de exigențele tranziției la economia verde și digitală. În Planul de acțiune se face referire la sectorul economiei sociale care cuprinde cooperative mutuale, asociații și fundații, întreprinderi sociale, organizații care promovează cu prioritate obiective sociale. Axele strategice ale Planului de acțiune sunt următoarele:

- 1) crearea condițiilor favorabile pentru economia socială prin dezvoltarea de strategii naționale pentru acest sector, sprijin pentru reforme legislative și fiscale, asistență pentru achizițiile publice sociale și colaborări public-private;
- 2) îmbunătățirea oportunităților de finanțare (ex: InvestEU, FEDR, FSE+, Horizon Europe), crearea unor instrumente financiare adaptate (microcredite, garanții, fonduri de investiții sociale), promovarea finanțării etice și responsabile;
- 3) promovarea vizibilității și recunoașterii prin lansarea Portalului european pentru economia socială.

1.3. Economia socială în Europa: incluziune, sustenabilitate și reziliență.

În fiecare zi, aproximativ 2,8 milioane de entități din sectorul economiei sociale din Europa¹ oferă soluții concrete și inovatoare la principalele provocări cu care ne confruntăm. Acestea creează și mențin locuri de muncă de calitate, contribuie la incluziunea socială și pe piața muncii a grupurilor dezavantajate și la asigurarea egalității de șanse pentru toți, stimulează dezvoltarea economică și industrială durabilă, promovează participarea activă a cetățenilor în societățile noastre, joacă un rol important în cadrul sistemelor de protecție socială din Europa și revitalizează zonele rurale² și zonele depopulate din Europa³.

Economia socială poate contribui la punerea în aplicare a principiilor Pilonului european al drepturilor sociale și la îndeplinirea planului său de acțiune din 2021 și a obiectivelor principale pentru 2030, de exemplu, creșterea ratei de ocupare a forței de muncă și reducerea numărului de persoane expuse riscului de sărăcie și de excluziune socială. Economia socială asigură locuri de muncă pentru aproximativ 13,6 milioane de persoane,

¹ Cifra referitoare la UE-28. A se vedea Comitetul Economic și Social European – Monzon J. L. și Chaves R., „Recent evolutions of the Social Economy in the European Union” (Evoluții recente ale economiei sociale în Uniunea Europeană), 2017, p. 66.

² A se vedea comunicarea Comisiei intitulată „O viziune pe termen lung pentru zonele rurale ale UE”, COM(2021) 345 final.

³ Krlev G., Pasi G., Wruk D., Bernhard M., „Reconceptualizing the Social Economy” (Reconceptualizarea economiei sociale), Stanford Social Innovation Review, 2021.

locurile de muncă remunerate variind între 0,6 % și 9,9 % de la un stat membru la altul⁴. Aceste cifre indică dezvoltarea inegală a economiei sociale în cadrul UE, dar și faptul că există un important potențial economic și de creare de locuri de muncă neexploatați al economiei sociale în mai multe state membre și regiuni, atunci când sunt puse în aplicare măsuri adecvate.

Economia socială completează acțiunile statelor membre în ceea ce privește furnizarea de servicii sociale de calitate într-un mod eficient din punctul de vedere al costurilor. Ea completează, de asemenea, eforturile de integrare a tinerilor și a grupurilor dezavantajate, de exemplu, persoanele cu dizabilități, persoanele în vârstă, șomerii de lungă durată, persoanele care provin din contexte de migrație sau persoanele cu origine rasială sau etnică minoritară (în special romii), părinții unici susținători ai familiilor monoparentale] pe piața forței de muncă și în societate în general⁵. De exemplu, economia socială ajută persoanele cu dizabilități să obțină locuri de muncă pe piața deschisă a muncii și oferă servicii esențiale pentru a le sprijini autonomia. În plus, economia socială contribuie la îmbunătățirea egalității de gen. Numeroase femei au acces pe piața muncii prin intermediul locurilor de muncă create de economia socială. Serviciile sociale și de îngrijire oferite de economia socială le permit femeilor în stuații de risc sau excluziune socială să aibă acces la locurile de muncă disponibile.

În mod similar, economia socială contribuie la punerea în aplicare a obiectivelor de dezvoltare durabilă (ODD)⁶ ale Agendei 2030, la nivelul UE și la nivel mondial, întrucât contribuie activ în întreaga lume în reducerea sărăciei, impulsivarea tranziției către orașe și comunități durabile, consumul și producția responsabile și finanțarea durabilă. Ca atare,

⁴ A se vedea Comitetul Economic și Social European – Monzon J. L. și Chaves R., „Recent evolutions of the Social Economy in the European Union” (Evoluțiile recente ale economiei sociale în Uniunea Europeană), 2017, p. 69.

⁵ Importanța economiei sociale este subliniată inclusiv în Planul de acțiune al Comisiei privind integrarea și incluziunea pentru perioada 2021-2027 [COM(2020) 758 final].

⁶ <https://sdgs.un.org/goals>.

organizațiile colaborative și cele fără scop lucrativ reprezintă un pilon esențial al rezilienței sociale și economice a Europei⁷.

Economia socială are potențialul de a remodela economia după pandemia de COVID-19 prin modele economice durabile și favorabile incluziunii, care să conducă la o transformare ecologică, economică și socială mai echitabilă.

1.4. Consolidarea cadrului strategic european pentru economia socială: recomandări, angajamente și reorganizări instituționale.

Recent au fost aprobate următoarele documente strategice de dezvoltare a economiei sociale:

1. Planul de acțiune al UE privind economia socială⁸.
2. Recomandarea Consiliului privind dezvoltarea condițiilor-cadru pentru economia socială, adoptată de Consiliul UE la 27 noiembrie 2023, care prevede un cadru politic, juridic și economic necesar pentru ca economia socială să își dezvolte pe deplin potențialul.
3. Recomandările OECD pentru economia socială și solidară și inovare socială⁹.
4. Rezoluția ONU pentru economia socială¹⁰.
5. Angajamentele asumate de 23 de state membre în cadrul primei Conferințe informale a miniștrilor europeni pentru economie socială, la 17 februarie 2022 la Paris, și în cadrul Conferinței de la Strasbourg "Economia socială, viitorul Europei", organizată de Președinția franceză a Consiliului UE la 5 și 6 mai 2022 (inclusiv de către România).

⁷ COM(2020) 493 final.

⁸ https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12743-Planul-de-actiune-al-UE-pentru-economia-sociala_ro

⁹ <https://www.oecd.org/cfe/leed/social-economy/social-economy-recommendation/>

¹⁰ <https://unsse.org/wp-content/uploads/2023/04/A-77-L60.pdf>

6. Manifestul de la San Sebastián, semnat la 14 noiembrie 2023 de 19 state membre (inclusiv de către România), la inițiativa Președinției spaniole a Consiliului UE, împreună cu Comitetul Economic și Social European, Comitetul European al Regiunilor și Social Economy Europe, și care constată în special importanța ca statele membre să pună în aplicare la nivelul lor recomandarea Consiliului privind dezvoltarea condițiilor-cadru pentru economia socială, în special prin elaborarea și punerea în aplicare a unor strategii globale care să recunoască și să stimuleze economia socială sau prin adaptarea strategiilor lor existente.

La nivelul Comisiei Europene funcționează două direcții generale (DG) care gestionează problematica economiei sociale:

- **Direcția Generală Piață Internă, Industrie, Antreprenoriat și IMM-uri (DG GROW).** Până în mai 2025, DG GROW a fost responsabilă pentru promovarea economiei sociale și a întreprinderilor sociale în Uniunea Europeană. Aceasta a inclus sprijinirea dezvoltării întreprinderilor sociale, facilitarea accesului acestora la piețe și finanțare, precum și integrarea principiilor economiei sociale în politicile industriale și antreprenoriale. Cu toate acestea, începând cu 1 mai 2025, DG GROW a desființat Unitatea pentru Economia Socială și Întreprinderi Sociale, ceea ce indică o restructurare a responsabilităților în acest domeniu.
- **Direcția Generală Ocuparea Forței de Muncă, Afaceri Sociale și Egalitate de Șanse (DG EMPL).** DG EMPL are un rol central în promovarea economiei sociale ca instrument pentru ocuparea forței de muncă și incluziunea socială. Atribuțiile sale includ: Elaborarea și implementarea politicilor europene privind ocuparea forței de muncă și afacerile sociale, cu accent pe integrarea grupurilor vulnerabile pe piața muncii; Gestionarea fondurilor europene destinate sprijinirii economiei sociale, cum ar fi Fondul Social European Plus (FSE+), care finanțează proiecte de formare profesională, antreprenoriat social și incluziune active; Promovarea Pilonului

European al Drepturilor Sociale, care susține egalitatea de șanse, condiții de muncă echitabile și protecție socială pentru toți cetățenii UE.

Desființarea Unității pentru Economia Socială din cadrul DG GROW sugerează o posibilă consolidare a responsabilităților în domeniul economiei sociale sub egida DG EMPL sau o redistribuire a acestora către alte direcții generale. Această schimbare reflectă o tendință de integrare mai profundă a economiei sociale în politicile de ocupare și incluziune socială ale Uniunii Europene.

În cadrul Parlamentului European a fost creat "Intergrupul pentru Economie Socială", un organism de monitorizare și informare asupra economiei sociale, care promovează ideea construirii unei Europe competitive și bazate pe solidaritate. În 2025, grupul format și-a schimbat componența și numele în "Intergrupul de Interes privind Economia Socială și Serviciile de Interes General". Intergrupul este o platformă de schimb de informații între Europarlamentari și societatea civilă. Consiliul Europei joacă un rol fundamental în stabilitatea, creșterea economică și coeziunea socială a statelor membre UE. Prin intermediul Diviziei de dezvoltare și cercetare pentru coeziune socială, Consiliul Europei este implicat în activități de promovare a economiei sociale ca formă de dezvoltare a coeziunii sociale, a cetățeniei active și a responsabilității sociale.

2. Economia socială din România în context european: legislație, instituții și actori

2.1. Economia socială în România: de la asistență pasivă la soluții sustenabile și impact comunitar.

Multă vreme problemele sociale au fost tratate de decidenții în materie de politici publice cu măsuri pasive, care au generat dependență de suportul statului, fără soluții sustenabile care să armonizeze perspectiva socială și economică cu cea privind protecția mediului înconjurător.

Economia socială reunește forme de organizare precum asociațiile, fundațiile, societățile mutuale, cooperativele de producție și de prestări servicii care propun soluții economice la problemele sociale cu care se confruntă persoanele sau grupurile aflate în situație de dificultate sau de risc: sărăcie, marginalizare, discriminare, excluziune socială (Petrescu & Negruț, 2018).

Economia socială nu se referă doar la furnizarea de servicii sociale, ci la activitățile economice (producția de bunuri și servicii) care au ca finalitate satisfacerea unor nevoi individuale, de grup sau societale (Constantinescu, 2011). Totodată, față de companiile care sunt centrate pe obținerea profitului, întreprinderile de economie socială sunt preocupate de recuperarea socială a persoanelor aflate în dificultate prin oferirea de oportunități de integrare pe piața muncii într-unul din sectoarele economiei naționale. Economia socială pune în centrul atenției oamenii cu nevoile și problemele lor și mai apoi profitul activității economice. Întreprinderile sociale s-au dezvoltat în Europa ca răspuns la criza statului bunăstării (Petrescu, 2013).

Evoluția economiei sociale în România are o variație sinusoidală, influențată de contextul istoric, politic și economic. Istoria modernă a României parcurge o serie de etape care pot fi individualizate în funcție de regimurile politice: democratic (1901–1938), dictatorial cu o secvență național-legionară (1938–1944), comunist (1947–1989), democratic (1990–prezent). Primele cooperative de consum, de credit, agricole încep să fie înființate încă din anii 1860–1870. De exemplu, Casa Centrală a Cooperației Române, înființată în 1903, devine un simbol al mișcării cooperatiste. Cooperativele erau active mai ales în mediul rural prin oferirea de credite, sprijin pentru agricultură, comerț și servicii.

În perioada regimului comunist, economia socială dispare ca sector autonom în cadrul economiei naționale. Ideologia comunistă propunea desființarea proprietății private și a formelor de asociere private, comunitare, bazate pe principiile solidarității. Totodată, statul comunist nu accepta ca problemele sociale și economice cu care se confruntau muncitorii (proletarii) să fie rezolvate de structuri asociative neguvernamentale. Cooperativele care au mai funcționat în primii ani ai regimului comunist au fost ulterior transformate treptat în forme de proprietate colectivă de stat (cooperative agricole de producție, întreprinderi cooperatiste industriale, case de ajutor reciproc ș.a.). Chiar dacă unele structuri cooperatiste continuă să funcționeze, nu se poate vorbi despre economia socială în regimul comunist.

După prăbușirea comunismului în Europa Centrală și de Est, odată cu demararea tranziției la democrație și economie de piață, s-a reactivat și societatea civilă în România. Sunt înființate o multitudine de organizații neguvernamentale: asociații, fundații, cooperative. Totodată, am asistat și la revitalizarea mișcării cooperatiste. Primele întreprinderi sociale încep să apară în anii 2000, în jurul organizațiilor non-profit care oferă servicii sociale și/sau creează locuri de muncă pentru grupuri vulnerabile.

Sub coordonarea Fundației pentru Dezvoltarea Societății Civile (FDSC), a fost elaborat Atlasul Economiei Sociale, o lucrare de referință care oferă o analiză statistică detaliată a principalelor tipuri de organizații din sectorul economiei sociale din România. Acesta include date generale, economice și financiare despre activitatea asociațiilor și fundațiilor, caselor de ajutor reciproc ale pensionarilor și salariaților, cooperativelor meșteșugărești, de consum și de credit, precum și a societăților comerciale deținute de organizații de economie socială.

Ediția din 2014 a atlasului prezintă tabloul statistic al anilor 2011 și 2012, bazat în principal pe micro-datele din bilanțurile contabile aferente perioadei 2000–2012. Acestea au fost extrase din Registrul Statistic (REGIS) al Institutului Național de Statistică și furnizate de Centrul Național de Pregătire în Statistică (CNPS), partener FDSC în cadrul proiectelor „Making Social Economy Visible in Romania 2” (pentru anii 2011–2012) și „Prometeus” (pentru anii 2000–2010). Pe lângă aceste surse primare, atlasul a integrat și date secundare provenite din: Registrul ONG administrat de Ministerul Justiției, Registrul instituțiilor financiare nebankare – secțiunea Case de Ajutor Reciproc (BNR), Oficiul Național al Registrului Comerțului, date furnizate de Uniunea Națională a Caselor de Ajutor Reciproc ale Salariaților din România, Federația Națională „Omenia” a Caselor de Ajutor Reciproc ale Pensionarilor din România, Anuarul Statistic UCECOM 2013 și rapoartele Băncii Centrale Cooperatiste CREDITCOOP din 2012.

2.2. Legea Economiei Sociale nr. 219/2015: Fundament legislativ pentru un sector cu misiune socială.

Un moment definitiv în dezvoltarea economiei sociale în România a fost adoptarea Legii nr. 219/2015 privind economia socială, în urma unui proces legislativ care a durat aproximativ cinci ani. Un factor determinant în adoptarea acestui cadru legislativ a fost

implementarea programului POSDRU, care a inclus o linie de finanțare dedicată economiei sociale și care impunea clarificări privind alocarea fondurilor în acest sector.

Adoptarea Legii nr. 219/2015 privind economia socială a reprezentat un moment definitoriu pentru dezvoltarea acestui sector în România. Prin această lege, statul a instituit un cadru legal clar și coerent, recunoscând oficial economia socială ca parte integrantă a economiei naționale.

Unul dintre cele mai importante progrese aduse de această lege este definirea explicită a conceptului de economie socială și a principiilor care o guvernează, cum ar fi solidaritatea, interesul general și integrarea în muncă a persoanelor din grupuri vulnerabile. Totodată, legea a introdus criterii clare pentru obținerea statutului de întreprindere socială, precum și a statutului special de întreprindere socială de inserție, care presupune asumarea unor angajamente ferme privind integrarea profesională a persoanelor aflate în dificultate. Acest statut este evidențiat prin acordarea mărcii sociale – un element distinctiv care atestă misiunea socială a întreprinderii.

Pe lângă aceste aspecte conceptuale, Legea nr. 219/2015, alături de normele metodologice de aplicare adoptate în 2016, a instituit un set de mecanisme concrete de sprijin pentru întreprinderile sociale, precum facilități fiscale, posibilitatea de a accesa fonduri nerambursabile și includerea acestora în programe publice.

Din păcate, aceste facilități sunt, în practică, mult prea puține și adesea inaplicabile. Lipsa unei corelări eficiente cu legislația secundară – cum ar fi Codul Administrativ, Codul Fiscal sau Legea Șomajului – afectează implementarea coerentă a prevederilor legii. Mai mult, nu toate autoritățile competente și-au asumat rolul în dezvoltarea acestui sector. Un exemplu elocvent este Ministerul Economiei, care până în prezent nu a lansat un program național de finanțare a întreprinderilor sociale, deși această responsabilitate este prevăzută în lege.

Cu toate aceste provocări, România rămâne una dintre puținele țări din Europa care beneficiază de o lege dedicată economiei sociale, o lege cu o viziune clară privind potențialul acestui sector de a contribui la reducerea disparităților sociale. Având acest cadru legislativ și o înțelegere tot mai profundă a impactului social generat, pot fi făcuți pași importanți în construirea unui ecosistem favorabil dezvoltării economiei sociale – un instrument puternic pentru coeziune socială, incluziune și dezvoltare durabilă.

2.3. Fondurile europene – motor al dezvoltării economiei sociale în România: progrese, provocări și perspective.

Un factor determinant în dezvoltarea economiei sociale în România l-a constituit sprijinul financiar oferit prin fondurile europene, în special prin intermediul Fondului Social European. Programele operaționale derulate începând cu anul 2007 – POSDRU (Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane), POCU (Programul Operațional Capital Uman), PEO (Programul Educație și Ocupare) și PoIDS (Programul Incluziune și Demnitate Socială) – au avut un impact semnificativ asupra consolidării acestui sector emergent.

Începând cu anul 2025, acest efort va fi continuat prin Programul Tranziție Justă (PTJ), finanțat din Fondul pentru o Tranziție Justă al Uniunii Europene, care vizează susținerea întreprinderilor sociale în regiunile afectate de tranziția de la industrii poluante la un model economic sustenabil. Astfel, România beneficiază de o oportunitate strategică de a corela politicile de dezvoltare regională cu obiectivele economiei sociale, stimulând inovația socială, incluziunea profesională și coeziunea comunitară în zonele cele mai vulnerabile ale țării.

În anul 2024, România a beneficiat de lansarea mai multor apeluri de finanțare dedicate înființării de întreprinderi sociale de tip start-up, prin intermediul Fondului Social European.

Aceste apeluri au fost gestionate prin două programe operaționale: Programul Educație și Ocupare (PEO), destinat mediului urban, și Programul Incluziune și Demnitate Socială (PoIDS), adresat mediului rural.

Ambele programe au vizat înființarea a minimum 21 de întreprinderi sociale per proiect, fiecare având obligația de a crea cel puțin șapte locuri de muncă part-time (minimum 4 ore/zi). Pentru PoIDS, atingerea punctajului maxim în etapa de evaluare presupunea înființarea a cel puțin 34 de întreprinderi sociale și generarea a minimum patru locuri de muncă per entitate.

Conform datelor oficiale publicate de către Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene (MIPE) pe propriul site, suma totală contractată prin aceste două programe în 2024 se ridică la 616.325.771,50 euro, fiind finanțate 211 proiecte depuse de către administratori de grant în domeniul economiei sociale. Având în vedere nivelul ridicat al punctajului obținut de proiectele contractate, este rezonabil să anticipăm asumarea indicatorilor maximi privind numărul de întreprinderi sociale înființate și locurile de muncă generate.

Astfel, estimările indică următoarele rezultate:

- PEO: 2.205 întreprinderi sociale în mediul urban, generând cel puțin 15.437 locuri de muncă pentru persoane din categorii vulnerabile.
- PoIDS: 3.604 întreprinderi sociale în mediul rural, generând cel puțin 14.416 locuri de muncă, dintre care minimum 30% (aproximativ 4.325) destinate persoanelor vulnerabile.

În total, cele două programe vor contribui în 2025 la înființarea a 5.809 întreprinderi sociale și crearea a cel puțin 29.853 de locuri de muncă, dintre care minimum 19.762 vor fi ocupate de persoane aparținând grupurilor vulnerabile. Se poate concluziona că aceste apeluri susțin, în esență, dezvoltarea întreprinderilor sociale de inserție, cu o misiune clară de

integrare socio-profesională a persoanelor dezavantajate, conform definiției din Legea Economiei Sociale.

Totuși, este important de menționat că o parte semnificativă a administratorilor de grant nu dețin experiență practică în domeniul economiei sociale. În perioada de consultare publică aferentă celor două apeluri, organizațiile RISE, ADV România, SFA, AFIN, clusterul de economie socială "Acceleratorul de Întreprinderi Sociale" au propus introducerea unor criterii de departajare care să favorizeze administratorii de grant atestați ca întreprinderi sociale, însă această sugestie a fost respinsă de către Autoritatea de Management. O altă propunere formulată a vizat alocarea fondurilor nu doar pentru înființarea de start-up-uri, ci și pentru dezvoltarea întreprinderilor sociale deja existente, în special a celor de inserție – o nevoie clară semnalată de sectorul economiei sociale. De asemenea, s-a solicitat eliminarea cerinței ca antreprenorii sociali să provină obligatoriu din rândul grupurilor vulnerabile, subliniindu-se că accentul ar trebui pus pe angajarea acestor categorii în cadrul noilor întreprinderi sociale, nu neapărat în rolul de fondator. Iar asumarea ca un anumit număr de entități de economie socială înființate să aibă ca fondatori persoane din categorii vulnerabile, să constituie un avantaj în evaluarea proiectelor depuse de către administratorii de grant, utilizând o departajare pe criterii de calitate.

Având în vedere complexitatea apelurilor, condițiile stricte de sustenabilitate și cerința de co-finanțare de minimum 10% a planurilor de afaceri, este improbabil ca persoane din grupuri vulnerabile să reușească să participe competitiv în procesul de selecție. Astfel, riscul de nesustenabilitate a structurilor înființate este ridicat. În acest context, administratorii de grant ar fi avut posibilitatea să includă punctaje suplimentare pentru planurile de afaceri depuse de persoane vulnerabile, în scopul stimulării accesului acestora la finanțare – însă, din păcate, nici aceste propuneri nu au fost acceptate de către Autoritatea de Management. În consecință, există o probabilitate crescută ca, după

perioada minimă de sustenabilitate, multe dintre întreprinderile sociale să renunțe la atestat sau chiar să își înceteze activitatea înainte de această perioadă.

Finanțări pentru economie socială în 2024: distribuția proiectelor PEO și PoIDS în teritoriu:

Programul PEO:

- 99 de proiecte aprobate, cu o valoare totală de 293.679.801,20 euro (regiuni mai puțin dezvoltate);
- 5 proiecte aprobate pentru teritoriul ITI Delta Dunării, în valoare de 7.126.601,94 euro;
- 1 proiect aprobat pentru ITI Țara Făgărașului, în valoare de 1.402.637,29 euro.

Programul PoIDS:

- 100 de proiecte aprobate în regiunile mai puțin dezvoltate, cu o valoare totală nerambursabilă de 296.171.687,58 euro;
- 6 proiecte aprobate pentru regiunea București-Ilfov, în valoare totală nerambursabilă de 17.945.043,49 euro.

2.4. Oportunități de finanțare pentru economia socială în 2025: sprijin extins prin PTJ, ITI și schema unică de credit cu grant.

Pentru anul 2025 sunt planificate noi apeluri pentru înființarea și dezvoltarea întreprinderilor sociale, cu finanțare disponibilă exclusiv în anumite zone defavorizate ale României (Gorj, Hunedoara, Dolj, Galați, Prahova și Mureș), în cadrul Programului Tranziție Justă (PTJ) 2021–2027, finanțat prin Fondul pentru o Tranziție Justă al Uniunii Europene. De asemenea, economia socială va beneficia de sprijin și prin programul Investiții Teritoriale Integrate (ITI) Delta Dunării, aplicabil în județul Tulcea și în patru comune din județul Constanța. Prin aceste intervenții, numărul total estimat al întreprinderilor sociale create sau dezvoltate în perioada 2024–2026 se ridică la cel puțin 6.500 de entități.

Un alt mecanism de sprijin prevăzut în cadrul PEO este schema unică de credit combinat cu grant, garantat în proporție de 80% de către stat, cu o alocare financiară totală de 99.411.764 euro. Această schemă vizează sprijinirea dezvoltării, inovării și scalării întreprinderilor sociale, fiind estimat că vor fi finanțate 647 de astfel de entități (582 în regiuni mai puțin dezvoltate și 65 în regiuni dezvoltate). Apelul este preconizat pentru lansare în cursul anului 2025 și va fi implementat de către FNGCIMM. Pentru elaborarea studiului de piață și a designului de implementare, FNGCIMM a contractat serviciile de consultanță ale consorțiului format din ADV România – organizație de referință în dezvoltarea economiei sociale din România – și Asociația de Finanțare Socială (SFA).

2.5. Pilonii reformei în economia socială: modernizare legislativă, inițiative parlamentare și guvernanță strategică.

Alte trei momente importante pentru evoluția sectorului merită, de asemenea, menționate:

1. Revizuirea legislației în anul 2022, în contextul reformelor asumate prin Planul Național de Redresare și Reziliență (PNRR). La 1 aprilie 2022 a fost publicată Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 33/2022, care a adus modificări și completări Legii nr. 219/2015. Ulterior, la 6 iulie 2022, Guvernul a adoptat Hotărârea nr. 876/2022 pentru modificarea Normelor metodologice de aplicare a prevederilor legii, aprobate inițial prin HG nr. 585/2016. Aceste modificări au avut ca scop alinierea legislației naționale la standardele europene, simplificarea procesului de autorizare ca întreprindere socială și reducerea numărului de membri în Comisia Națională de Economie Socială (de la 14 la 8 membri), pentru a facilita constituirea acesteia.

2. Depunerea în Parlament în perioada 2022–2023, a patru inițiative legislative, cu scopul de a îmbunătăți cadrul de funcționare al Întreprinderilor Sociale de Inserție, ca urmare a nevoilor identificate de Grupul ADV România, RISE – Rețeaua Română a Economiei Sociale, clusterul “Acceleratorul de Întreprinderi Sociale”, Asociația de Finanțare Socială (SFA) și AFIN IFN – instituție de finanțare socială pentru sector.
 - a. Legea Șomajului: Propune recunoașterea întreprinderilor sociale de inserție ca angajatori de inserție și extinderea subvențiilor pentru angajarea tuturor persoanelor vulnerabile, nu doar a celor din categoriile limitate prevăzute în prezent. De asemenea, prevede prelungirea perioadei de subvenționare la 36 de luni. Inițiativa a fost votată favorabil în Comisia de Muncă a Camerei Deputaților, dar este blocată de aproape un an din motive bugetare.
 - b. Legea Achizițiilor Publice: Prevede obligația autorităților publice cu bugete de achiziții peste 3 milioane euro de a aloca cel puțin 0,5% din acest buget către întreprinderi sociale de inserție, prin contracte rezervate. Legea a fost adoptată de Senat, dar este blocată la Camera Deputaților. Se propune includerea prevederii într-o ordonanță de urgență privind achizițiile sociale și verzi, aflată în elaborare.
 - c. Codul Fiscal: Propune scutirea întreprinderilor sociale de inserție de plata impozitului pe profit, având în vedere că 90% din profit este oricum reinvestit în scop social. Proiectul a trecut de Senat, dar este blocat la Camera Deputaților.
 - d. Codul Administrativ: Propune exceptarea întreprinderilor sociale de inserție de la obligația participării la licitații pentru atribuirea de terenuri sau clădiri, în conformitate cu prevederile Legii Economiei Sociale. Proiectul a fost aprobat de Senat, dar este blocat în comisia decizională a Camerei Deputaților.

3. Înființarea în septembrie 2024, a Comisiei Naționale pentru Economie Socială, prevăzută la articolul 26 din Legea nr. 219/2015. Comisia este un organism fără personalitate juridică, cu rol de colaborare, coordonare și monitorizare în domeniul economiei sociale. Aceasta are o structură paritară, formată din opt membri: patru reprezentanți ai ministerelor relevante (Muncă, Economie, Agricultură, Finanțe) și patru reprezentanți ai sectorului economiei sociale (două întreprinderi sociale și două întreprinderi sociale de inserție). Printre membrii desemnați se numără Angela Achiței (UtilDeco – grupul ADV România), Roxana Damaschin Țecu (OilRight), Bogdan Merfea (AFIN IFN S.A.) și Chiș Andreea-Roxana (Banca pentru Alimente Maramureș). Această structură are menirea de a promova și susține entitățile din economia socială din România, oferind un cadru eficient pentru dezvoltarea întreprinderilor sociale și implementarea politicilor publice dedicate consolidării acestui sector.

În anul 2024, Ministerul Muncii, Familiei, Tineretului și Solidarității Sociale a anunțat depunerea unei fișe de proiect strategic în cadrul Programului Educație și Ocupare (FSE+), dedicată dezvoltării economiei sociale în România. Proiectul, ce urmează să fie contractat în 2025, include o serie de componente cheie:

- Crearea unei platforme digitale ce va integra incubatoare virtuale, piețe online pentru produse și servicii sociale, centre de cunoștințe și rețele de ambasadori ai antreprenoriatului social;
- Elaborarea Strategiei Naționale în domeniul economiei sociale, însoțită de un plan de acțiune bazat pe cercetări de teren;
- Dezvoltarea unor instrumente moderne pentru colectarea și analiza datelor despre întreprinderile sociale, cu accent pe tranziția verde și digitală;
- Campanii de promovare și recunoaștere publică a economiei sociale, precum și organizarea de evenimente dedicate creșterii vizibilității acestui sector;

- Sprijinirea cooperării între entitățile de economie socială, facilitând schimbul de bune practici și conectarea acestora cu actorii din sectorul public și privat.

2.6. Arhitectura instituțională a economiei sociale: actori publici și parteneri strategici.

Instituțiile publice care joacă un rol-cheie în reglementarea și susținerea economiei sociale în România sunt:

- Ministerul Muncii, Familiei, Tineretului și Solidarității Sociale (MMFTSS): coordonează politicile de incluziune socială, prin Direcția Programe Incluziune Socială și structurile responsabile cu protecția persoanelor cu dizabilități, a copilului și familiei. Totodată, prin ANOFM, promovează inserția profesională a grupurilor vulnerabile prin intermediul structurilor de economie socială. Ministerul asigură, de asemenea, președinția Comisiei Naționale pentru Economie Socială, printr-un secretar de stat desemnat, consolidând astfel rolul său de coordonator instituțional în domeniu.
- Ministerul Economiei, Antreprenoriatului și Turismului: are atribuții privind societățile cooperative și IMM-urile – forme de organizare des întâlnite în economia socială. Reprezentat în Comisia Națională pentru Economie Socială printr-un secretar de stat.
- Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale (MADR): gestionează politicile publice privind cooperativele agricole și este, de asemenea, reprezentat în Comisie printr-un secretar de stat.
- Ministerul Finanțelor: contribuie la conturarea cadrului fiscal pentru întreprinderile sociale, inclusiv în ceea ce privește regimul facilităților fiscale. Asigură alocarea fondurilor publice destinate sectorului și este reprezentat în Comisia Națională pentru Economie Socială printr-un secretar de stat.

- Ministerul Justiției: administrează Registrul Național al Persoanelor Juridice fără Scop Patrimonial (asociații și fundații), precum și Oficiul Național al Registrului Comerțului, care ține evidența societăților cooperative.
- Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă (ANOFM). Aceasta are mai multe atribuții specifice în domeniul economiei sociale.
 - a. Acordarea atestatului și mărcii sociale. AJOFM analizează și evaluează solicitările persoanelor juridice care desfășoară activități în domeniul economiei sociale în vederea acordării, după caz, a atestatului de întreprindere socială sau a mărcii sociale pentru întreprinderile sociale de inserție.
 - b. Monitorizarea activității întreprinderilor sociale. AJOFM monitorizează, la nivel județean, activitatea întreprinderilor sociale și a celor de inserție, pe baza rapoartelor anuale transmise de acestea.
 - c. Actualizarea Registrului unic de evidență a întreprinderilor sociale. AJOFM introduce informațiile privind întreprinderile sociale și cele de inserție în Registrul unic de evidență a întreprinderilor sociale.
 - d. Informare și sprijin metodologic. AJOFM informează și acordă sprijin metodologic pentru derularea procedurii de atestare/certificare a întreprinderilor sociale și a celor de inserție, precum și pentru desfășurarea activității acestora.
 - e. Elaborarea planului județean de inserție socioprofesională. Prin consultare cu întreprinderile sociale de inserție, AJOFM elaborează planul județean de inserție socioprofesională, definit prin normele metodologice.
 - f. Propunerea de măsuri de îmbunătățire. AJOFM propune Ministerului Muncii măsuri de îmbunătățire și dezvoltare a domeniului economiei sociale.

- g. Suspendarea sau retragerea atestatului ori mărcii sociale. AJOFM poate suspenda sau retrage, după caz, atestatul de întreprindere socială sau marca socială a întreprinderilor sociale de inserție.
- Banca Națională a României (BNR): reglementează și supraveghează activitatea societăților cooperative de credit și a altor instituții financiare nebancare cu specific social (inclusiv CAR-uri).
 - Structuri private: cum ar fi Camera de Comerț și Industrie a României, patronatele și sindicatele, pot contribui activ la promovarea economiei sociale, susținând dialogul social și colaborarea între actorii economici și instituționali.

2.7. Economia socială în acțiune: definiții, structuri, instrumente și impact pentru incluziune și dezvoltare durabilă.

În legislația națională, economia socială este definită ca fiind ansamblul activităților organizate independent de sectorul public al căror scop este să servească interesul general, interesele unei colectivități și/sau interesele personale nepatrimoniale prin creșterea gradului de ocupare a persoanelor din grupurile vulnerabile și/sau producerea și furnizarea de bunuri, prestarea de servicii sau execuția de lucrări. Economia socială reprezintă concretizarea unor inițiative private, voluntare și solidare pentru rezolvarea problemelor socioeconomice cu care se confruntă persoanele și grupurile aflate în diverse situații de dificultate. Întreprinderile sociale contribuie la consolidarea coeziunii economice și sociale, la ocuparea forței de muncă și la dezvoltarea serviciilor sociale într-un cadru prietenos față de mediul înconjurător. Obiectivele urmărite de economia socială corespund pe deplin dezideratelor dezvoltării durabile prevăzute de Agenda 2030, care sunt operaționalizate și în Strategia Națională de Dezvoltare Durabilă a României (2018-2030).

Sectorul economiei sociale din România reprezintă un pilon esențial al economiei naționale, aflat la intersecția dintre inițiativa economică și obiectivele sociale. Acest sector reunește

organizații și entități care îmbină activitatea economică cu misiuni sociale, contribuind la coeziunea socială, incluziunea grupurilor vulnerabile și dezvoltarea comunităților.

Entitățile care activează în sectorul economiei sociale sunt diverse ca formă juridică, dar unite prin aplicarea principiilor de solidaritate, responsabilitate socială, participare democratică și reinvestire a surplusului în scopuri sociale. Acestea includ:

- Organizațiile neguvernamentale (ONG-uri) – asociații și fundații care desfășoară activități economice pentru a-și susține misiunea socială și pentru a oferi servicii de interes public;
- Cooperativele – în special cele de consum, de producție, agricole și meșteșugărești, care funcționează pe baza principiului mutualității și al beneficiului comun al membrilor;
- Casele de Ajutor Reciproc (CAR-uri) – entități de microfinanțare comunitară, cu un rol important în sprijinirea accesului la resurse financiare pentru persoane fizice, în special în mediile defavorizate;
- Întreprinderile sociale autorizate, inclusiv întreprinderile sociale de inserție – acestea pot avea forma juridică de SRL, SA sau federație, cu condiția respectării cerințelor Legii nr. 219/2015 privind economia socială. Ele funcționează pe baza unor obiective sociale clare, respectă principiul reinvestirii profitului și contribuie la integrarea socio-profesională a persoanelor aparținând grupurilor vulnerabile.

Rolul acestor entități este de a genera valoare economică și, simultan, de a produce un impact social pozitiv: oferirea de locuri de muncă pentru persoane defavorizate, furnizarea de servicii sociale și educaționale, dezvoltarea capitalului social și susținerea comunităților locale. Ele contribuie activ la atingerea obiectivelor de dezvoltare durabilă și la modernizarea politicilor publice de incluziune și solidaritate. Un aspect esențial al întreprinderilor sociale este capacitatea lor de a oferi soluții inovatoare la probleme sociale complexe, utilizând mecanisme economice sustenabile.

Din categoria întreprinderilor sociale autorizate, fac parte și întreprinderile sociale de inserție. Acestea sunt organizații economice care au ca obiectiv principal integrarea în muncă și în societate a persoanelor aflate în situații de vulnerabilitate – precum șomerii de lungă durată, persoane cu dizabilități, tineri proveniți din sistemul de protecție a copilului, persoane fără adăpost sau care au suferit o condamnare penală ș.a.. Acestea îmbină activitatea economică cu o misiune socială explicită, reinvestind cea mai mare parte a profitului în scopuri sociale.

În conformitate cu prevederile Legii nr. 219/2015 privind economia socială, întreprinderile sociale de inserție au obligația de a menține permanent în structura de personal minimum 30% persoane aparținând grupurilor vulnerabile, care trebuie să cumuleze cel puțin 30% din totalul normelor de muncă ale tuturor angajaților.

Rolul acestor întreprinderi este esențial pentru:

- Integrarea profesională și socială a persoanelor marginalizate;
- Reducerea excluziunii sociale și combaterea discriminării;
- Dezvoltarea comunităților locale, prin oferirea de servicii și locuri de muncă adaptate contextului;
- Promovarea unui model de afacere responsabil, care pune accent pe solidaritate, sustenabilitate și impact social.

Aceste întreprinderi sociale dețin o marcă socială care trebuie să le asigure:

- Vizibilitate și credibilitate în fața partenerilor, finanțatorilor și comunității;
- Să fie o condiție pentru accesarea anumitor forme de sprijin public, cum ar fi fonduri europene, facilități fiscale sau alte programe de finanțare;
- Să reflecte angajamentul organizației față de misiunea sa socială și responsabilitatea față de beneficiari.

În concluzie, marca socială este un instrument esențial de validare, diferențiere și sprijin pentru actorii economiei sociale.

Întreprinderile sociale și întreprinderile sociale de inserție, reprezintă un segment esențial al economiei sociale din România. Pentru monitorizarea și evidența acestora, a fost creat Registrul Unic de Evidență a Întreprinderilor Sociale (RUEIS), gestionat de Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă (ANOFM).

Acest registru este public și disponibil online pe site-ul ANOFM și include toate întreprinderile sociale care au obținut atestatul de întreprindere socială, precum și cele care au obținut marca socială, necesară în cazul întreprinderilor sociale de inserție.

Datele cuprinse în registru sunt structurate în mai multe secțiuni și oferă informații esențiale despre:

- identitatea organizației (denumire, cod fiscal, județ, formă juridică);
- statutul legal (atestat de întreprindere socială și, după caz, marca socială);
- indicatori tehnici și financiari (număr de angajați, raportul dintre angajații din grupuri vulnerabile și totalul angajaților, forme de sprijin primite);
- eventuale abateri sau sancțiuni.

Registrul este actualizat periodic, inclusiv cu ocazia depunerii raportului social anual și a situațiilor financiare, oferind astfel o imagine dinamică asupra funcționării și evoluției întreprinderilor sociale din România.

Un alt mecanism esențial al economiei sociale din România sunt Unitățile Protejate Autorizate (UPA) dedicate integrării profesionale a persoanelor cu dizabilități.

Reglementate prin Legea nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu dizabilități, UPA sunt entități juridice – fie ele societăți comerciale, organizații neguvernamentale sau alte structuri – care funcționează în baza unei autorizații acordate de Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Persoanelor cu Dizabilități (ANPDPD).

Pentru a obține și păstra statutul de unitate protejată autorizată, o organizație trebuie să respecte următoarele condiții:

- să angajeze cel puțin trei persoane cu dizabilități cu contract individual de muncă;
- minimum 30% din numărul total al angajaților să fie persoane cu dizabilități;
- timpul de muncă al acestora să cumuleze cel puțin 50% din totalul normelor de muncă ale tuturor angajaților.

Activitatea desfășurată de UPA trebuie să fie reală, sustenabilă și să creeze valoare economică și socială, contribuind astfel la obiectivele generale ale economiei sociale: incluziune, solidaritate și coeziune comunitară.

Instrument principal de monitorizare și transparență, Registrul Unităților Protejate Autorizate este gestionat de ANPDPD și cuprinde:

- informații de identificare a unităților (denumire, CUI, adresă);
- forma juridică;
- domeniul principal de activitate;
- județul de înregistrare;
- data emiterii și valabilitatea autorizației.

Registrul este actualizat periodic, reflectând orice modificare privind autorizarea, suspendarea sau retragerea statutului de unitate protejată. Acesta este disponibil public online, facilitând accesul angajatorilor, instituțiilor publice și altor entități interesate de parteneriate sociale sau achiziții responsabile.

UPA contribuie direct la creșterea gradului de ocupare a persoanelor cu dizabilități, la reducerea excluziunii sociale și la promovarea unui model economic echitabil. În același timp, oferă o alternativă pentru companiile care doresc să își respecte obligațiile legale privind angajarea persoanelor cu dizabilități, prin achiziționarea de produse și servicii de la unități protejate.

Notă: Deși nu toate unitățile protejate autorizate dețin, în prezent, atestat de întreprindere socială sau de întreprindere socială de inserție, ele se regăsesc în mod natural în sfera economiei sociale, prin misiunea socială asumată. Activitatea acestora vizează în mod direct integrarea socio-profesională a persoanelor cu dizabilități și facilitarea tranziției acestora către piața muncii tradițională – un obiectiv esențial al economiei sociale, conform Legii nr. 219/2015.

Având în vedere că unitățile protejate beneficiază de un regim juridic și economic preferențial, inclusiv accesul la piața rezervată și la mecanisme de achiziții publice dedicate, este justificat ca statul să intervină pentru a condiționa acest statut privilegiat de obținerea atestatului de întreprindere socială, în special de inserție. Această măsură ar asigura:

- Respectarea unor criterii clare de impact social, prin furnizarea de servicii integrate de incluziune socio-profesională;
- Transparență și responsabilitate financiară, prin obligația de a reinvesti minimum 90% din profit în atingerea scopului social;
- Alinierea la principiile economiei sociale, precum guvernanta democratică, egalitatea de șanse, echitatea salarială și participarea activă a beneficiarilor;
- Creșterea calității și sustenabilității intervențiilor sociale, consolidând astfel încrederea publicului și eficiența politicilor de incluziune.

Prin urmare, condiționarea accesului la facilități publice de obținerea atestatului de întreprindere socială este nu doar justificată, ci necesară pentru consolidarea unui sector al economiei sociale credibil, echitabil și cu impact real asupra integrării persoanelor cu dizabilități. De asemenea ar putea preveni situații de folosire abuzivă a pieței rezervate pentru comercializarea de produse și servicii care nu sunt realizate prin propria activitate a persoanelor cu dizabilități, sesizate în numeroase rânduri de către Observatorul de Integritate UPA gestionat de către ADV România.

Potrivit Legii nr. 448/2006, unitățile protejate autorizate (UPA) pot vinde produse și servicii deductibile din taxa pe dizabilitate, doar dacă acestea sunt realizate prin activitatea directă a persoanelor cu dizabilități angajate în cadrul acestora. Acest principiu este esențial pentru a garanta că facilitățile fiscale oferite angajatorilor contribuie efectiv la incluziunea socio-profesională a persoanelor cu dizabilități.

Cu toate acestea, cea mai recentă analiză a Observatorului de Integritate UPA al ADV România, publicată în iulie 2024, pe baza datelor oficiale ANAF și ANPD pentru anul 2023, a evidențiat o serie de practici ilegale și disfuncționale care afectează integritatea sistemului:

- Unități protejate cu cifre de afaceri nerealist de mari în raport cu numărul redus de angajați și domeniul de activitate;
- Productivitate per angajat exagerat de mare, dificil de susținut în mod realist prin activitatea persoanelor cu dizabilități;
- Unități protejate de tip asociații care intermediază produse ce nu sunt realizate de către persoanele cu dizabilități angajate nici în organizația proprie și nici în alte unități protejate din țară;
- Unități protejate de tip SRL care vând produse și servicii sub forma leasingului sau închirierii (ex. echipamente IT, automobile, consumabile), susținând că întreaga rată este deductibilă, deși doar comisionul pentru acest serviciu reflectă o eventuală contribuție a persoanelor cu dizabilități.

Mai grav, analiza arată că 8 unități protejate din cele 388 autorizate au realizat împreună 29% din cifra de afaceri totală, dar au creat doar 5% din locurile de muncă înregistrate în sistem, inclusiv pentru persoane cu dizabilități. Această disproporție semnificativă indică o folosire abuzivă a facilităților fiscale, în contradicție cu scopul declarat al legislației.

Aceste constatări confirmă necesitatea urgentă a unei intervenții legislative și administrative, prin:

- Întărirea mecanismelor de monitorizare și verificare a activității UPA;
- Clarificarea cadrului legal privind deductibilitatea, astfel încât doar valoarea adăugată prin muncă directă a persoanelor cu dizabilități să fie eligibilă;
- Introducerea unor criterii de eficiență socială și transparență economică în procesul de autorizare și menținere în registrul UPA;
- Modificarea cadrului legal prin care unitățile protejate autorizate, cele înființate în special de SRL-uri să fie obligate să dețină statut de întreprindere socială de inserție pentru a asigura servicii integrate de suport, calificare și ocupare, respectiv reinvestirea a cel puțin a 90% din profit pentru misiunea socială asumată, guvernanță etică și nivel de salarizare echitabil.

În absența acestor măsuri, există riscul ca mecanismul de sprijin fiscal să fie deturnat de practici comerciale opace, în detrimentul persoanelor cu dizabilități și al întreprinderilor sociale care respectă cu adevărat misiunea de incluziune socială.

3. Metodologia Barometrului de Economie Socială, ediția 2024

Conform OECD, colectarea și analizarea datelor statistice referitoare la economia socială și solidară constituie un demers esențial pentru consolidarea vizibilității acestui sector, recunoașterea sa instituțională și formularea unor politici publice fundamentate empiric.

Informațiile relevante privind structura organizațională, profilul activităților, forța de muncă angajată și impactul socioeconomic permit o înțelegere aprofundată a contribuției economiei sociale la dezvoltarea durabilă și coeziunea socială. Totodată, aceste date sprijină procesul decizional la nivel guvernamental, facilitează accesul actorilor din domeniu la surse de finanțare și permit evaluarea eficienței intervențiilor publice. Prin urmare, existența unui cadru coerent de colectare, monitorizare și interpretare a datelor statistice devine o condiție indispensabilă pentru evaluarea impactului economiei sociale și dezvoltarea acestui sector.

În multe țări europene nu există un cadru unitar de monitorizare, măsurare, evaluare și raportare a performanțelor/ rezultatelor economiei sociale. Din acest motiv este realmente dificilă o analiză comparativă a sectorului economiei sociale în cadrul Uniunii Europene. Nici în România nu există o metodologie, instrumente și proceduri de lucru unitare pentru analiza economiei sociale, chiar dacă în ultimul deceniu s-au realizat studii relevante asupra acestui sector de activitate. Sursele de date (statistici oficiale și date administrative) nu sunt fiabile (incomplete și/sau cu erori).

Barometrul Economiei Sociale din România – ediția 2024, propune o analiză comprehensivă și actualizată a dinamicii sectorului economiei sociale, având la bază o abordare metodologică mixtă, integrată în rigorile cercetării statistice, sociologice și

teritoriale. În contextul unei recunoașteri sporite a importanței acestui sector la nivel european și a unor provocări persistente privind disponibilitatea și calitatea datelor la nivel național, prezenta ediție își propune să contribuie la conturarea unei imagini realiste și utile pentru formularea politicilor publice.

Demersul pornește de la o definiție clară a economiei sociale, așa cum este consfințită prin Legea nr. 219/2015 privind economia socială, care identifică următoarele forme juridice ca parte a acestui sector: cooperative, case de ajutor reciproc, asociații și fundații, societăți agricole, societăți cooperative de credit, întreprinderi sociale și întreprinderi sociale de inserție autorizate care pot fi și SRL-uri, SA-uri sau chiar federații, atâta timp cât respectă criteriile economice și sociale prevăzute de lege. Aceste entități sunt caracterizate prin prioritatea acordată obiectivelor sociale în fața profitului economic, funcționarea pe principii de solidaritate și participare democratică, precum și prin reinvestirea excedentului pentru scopuri sociale.

Metodologia Barometrului include:

- analize statistice descriptive și cartografice, realizate pe baza datelor oficiale furnizate de Eurostat, Institutul Național de Statistică (INS), Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă (ANOFM) și Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Persoanelor cu Dizabilități (ANPDPD);
- analiză multiscalară, care evidențiază variațiile teritoriale și sectoriale, de la nivel județean la nivel național conform datelor oficiale din Registrul Unic al Întreprinderilor Sociale și Registrul Unităților Protejate Autorizate;
- o cercetare sociologică aplicată, bazată pe un chestionar online adresat entităților de economie socială, indiferent de statutul economic activ sau inactiv, cu scopul de a colecta date calitative privind profilul organizațiilor, dificultățile întâmpinate și soluțiile identificate;

- o analiză a demersurilor realizate în domeniul economiei sociale de o serie de entități private promotori ai acestui sector: întreprinderi sociale, rețele de sector, clustere și acceleratoare, observatoare de inserție sau integritate UPA ș.a.

În secțiunea dedicată economiei sociale, reflectată în statisticile oficiale, am utilizat datele disponibile de la Eurostat – Business Demography și Institutul Național de Statistică – Statistica întreprinderilor și Demografia întreprinderilor. Aceste secțiuni de date se referă în principal la întreprinderile active din economia națională. Conform statisticilor oficiale, întreprinderile active (agenți economici) reprezintă acele entități (pluripersonale sau unipersonale) cu personalitate juridică create pentru a desfășura activități definite în baza Legii nr. 15 / 1990, a Legii nr. 31 / 1990 cu modificările ulterioare, a Legii nr. 507 / 2002 și a OUG nr. 44/2008. Tot în categoria întreprinderilor active sunt incluse entitățile sociale (agenții sociali) reprezentate de organizațiile (pluripersonale sau unipersonale) cu personalitate juridică, create pentru a desfășura o activitate dedicată interesului social. Statistica oficială mai precizează că „unitatea legală” se referă la orice agent economic sau social care dispune de un patrimoniu propriu, poate să încheie în nume propriu contracte cu terți și să-și apere interesele în justiție (are personalitate juridică). Unitățile legale sunt fie persoane fizice autorizate sau întreprinderi familiale (în calitatea lor de întreprinzători), fie persoane juridice. Întreprinderea este o grupare de unități legale care se constituie ca o entitate organizațională de producție de bunuri, servicii comerciale, sau servicii de interes social, ce beneficiază de o autonomie de decizie, mai ales pentru asigurarea resurselor sale curente. Întreprinderea activă este acea entitatea care, în perioada de observare statistică, realizează bunuri sau servicii, înregistrează cheltuieli și întocmește bilanț contabil.

Pentru analiza întreprinderilor sociale a fost utilizat Registrul unic de evidență a întreprinderilor sociale (RUEIS), gestionat de ANOFM, în forma disponibilă la nivelul lunii noiembrie 2024. Această bază de date a fost curățată, standardizată și prelucrată pentru a deveni compatibilă cu analiza statistică și cartografică. Informațiile cuprinse acoperă

identificarea organizațiilor, date privind atestarea și marca socială, informații tehnico-financiare și abateri, cu mențiunea că registrul nu este completat uniform la nivel național și necesită îmbunătățiri în vederea unei utilizări consistente în politicile publice.

În paralel, a fost inclusă o analiză dedicată unităților protejate autorizate (UPA), entități reglementate prin Legea nr. 448/2006, care integrează profesional persoane cu dizabilități. Pentru această categorie, a fost analizat Registrul Unităților Protejate Autorizate actualizat de ANPDPD, transformat într-o bază de date statistică și cartografică, pentru a evidenția distribuția și impactul acestora la nivel teritorial.

În completarea acestor surse, Barometrul valorifică datele oferite de INS prin TEMPO Online și Eurostat, pentru analiza întreprinderilor active și organizațiilor administrației private, utilizate ca proxy pentru a evalua componentele sectorului în lipsa unor clasificări directe în statistica oficială.

Cea mai amplă componentă a cercetării este reprezentată de Secțiunea 7 – Studiu sociologic, care oferă o imagine detaliată asupra stării actuale a economiei sociale din România. Datele obținute prin chestionar acoperă profilul entităților, tipurile de activități, structura resurselor umane, provocările de dezvoltare și recomandările directe pentru politici publice și intervenții de sprijin. Aceste rezultate completează imaginea cantitativă a sectorului cu valențe calitative esențiale pentru înțelegerea profundă a contextului național.

4. Economia socială reflectată în statisticile oficiale

Potrivit Legii nr. 226/2009 a organizării și funcționării statisticii oficiale, în România, furnizorii de statistici oficiale sunt Institutul Național de Statistică cu direcțiile sale teritoriale, oficiile de statistică ale administrației publice centrale și locale, Banca Națională a României. Secțiunea de față cuprinde o analiză statistică descriptivă pe baza datelor furnizate de Institutul Național de Statistică (INS) referitoare la organizații ale administrației private și date Eurostat pentru categoria întreprinderi cu alte forme juridice decât societăți comerciale și persoane fizice autorizate - mai precis, parteneriate, cooperative și asocieri.

Sursa datelor de la INS provine de la Registrele statistice ale întreprinderilor (SBR) care reprezintă infrastructura pentru colectarea și compilarea datelor pentru statisticile europene de întreprinderi. Baza legală a constituirii registrelor statistice de întreprinderi este definită în Regulamentul (UE) 2019 / 2152 privind statisticile europene de întreprinderi. REGIS cuprinde toate întreprinderile rezidente pe teritoriul național care desfășoară activități care contribuie la PIB. Așa cum s-a procedat și la realizarea Barometrului Economiei Sociale ediția 2023, vom utiliza această clasificare drept *proxy* pentru categorizarea întreprinderilor de economie socială, în lipsa altor date.

Conform INS, categoria organizații ale administrației private cuprinde organizații neguvernamentale fără scop patrimonial reprezentate de:

- Sindicate, confederații sindicale;
- Partide, formațiuni politice, coaliții;
- Uniuni/asociații profesionale și patronale;
- Fundații;
- Asociații culturale;
- Asociații/cluburi sportive;

- Organizații religioase (de cult);
- Asociații de locatari/prorietari;
- Obști/composesorate;
- Case de ajutor reciproc;
- Alte organizații.

În urma interogării bazei de date INS – TEMPO Online (Secțiunea întreprinderi, organizații ale administrației private) am selectat date aferente perioadei (2014-2023), pentru a surprinde dinamica efectivului acestor organizații înainte de adoptarea Legii nr. 219/ 2015 privind economia socială și până în prezent. Așa cum se poate observa în figura următoare, în anul 2014, în România erau active un număr de 182.844 organizații ale administrației private, iar peste un deceniu, în anul 2023, numărul acestora a ajuns la 228.288 de organizații, ceea ce înseamnă o creștere cu 45.444 de organizații (+24,8%).

Pentru exemplificare, am selectat câțiva ani care pot reprezenta repere temporale în descrierea evoluției numărului de organizații ale administrației private: anul 2014 – anterior adoptării legii economiei sociale, anul 2015 – adoptarea Legii nr. 219/2015 privind economia socială și ultimii trei ani în care au fost realizate barometre ale economiei sociale în România. Datele rezultate în urma interogării bazei INS – TEMPO Online sunt exprimate în valori absolute și structurate pe tipuri de organizații ale administrației private, în tabelul următor.

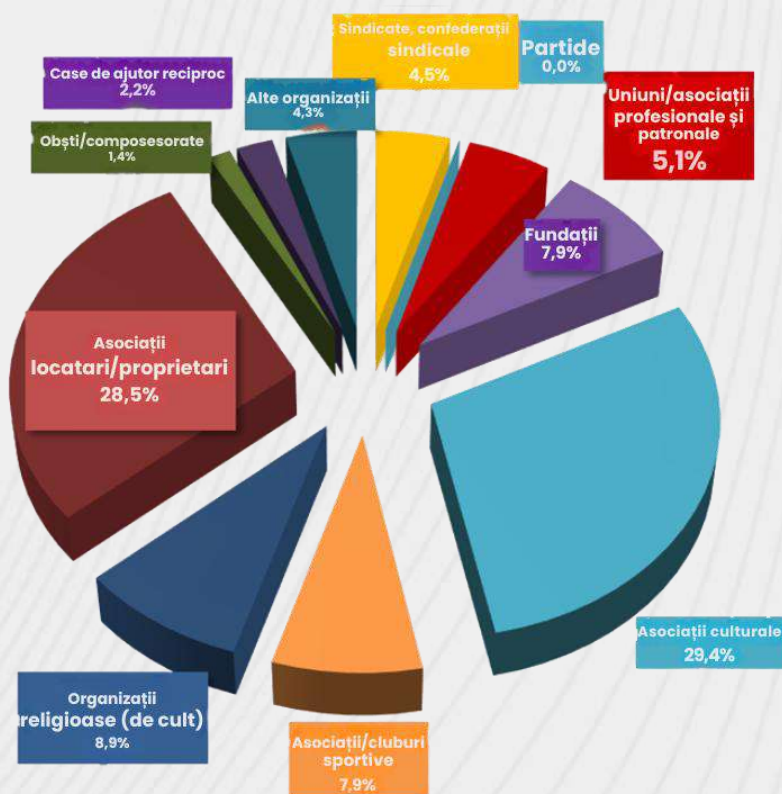
	Anul 2014	Anul 2015	Anul 2021	Anul 2022	Anul 2023
Total	182844	189835	216418	222236	228288
Sindicate, confederații sindicale	9686	9855	10202	10246	10286
Partide	42	44	63	61	65
Uniuni/asociații profesionale și patronale	9645	10107	11399	11439	11606
Fundații	17718	17836	17811	17888	17922
Asociații culturale	42847	46301	61012	64038	67090
Asociații/cluburi sportive	11246	11876	16055	16921	17943
Organizații religioase (de cult)	19050	19238	20044	:	20292
Asociații locatari/prorietari	53851	54939	62307	63773	65040
Obști/composesorate	3218	3249	3111	3097	3092
Case de ajutor reciproc	5833	5856	5216	5134	5101
Alte organizații	9708	10534	9198	9472	9851

© 1998 - 2018 INSTITUTUL NATIONAL DE STATISTICA

În anul 2023, categoria de organizații ale administrației private include un număr de 228.288 de entități, majoritatea fiind reprezentată de asociații și fundații. Exceptând sindicatele, confederațiile sindicale, partidele, organizațiile religioase (de cult), asociațiile de locatari și categoria „alte organizații”, **entitățile cu impact social care corespund definiției europene a economiei sociale, însumează 122.754 de organizații ale administrației private (54% din total)**; organizațiile care aparțin cultelor religioase și asociațiile de locatari/ proprietari nu au fost cuprinse în această totalizare.

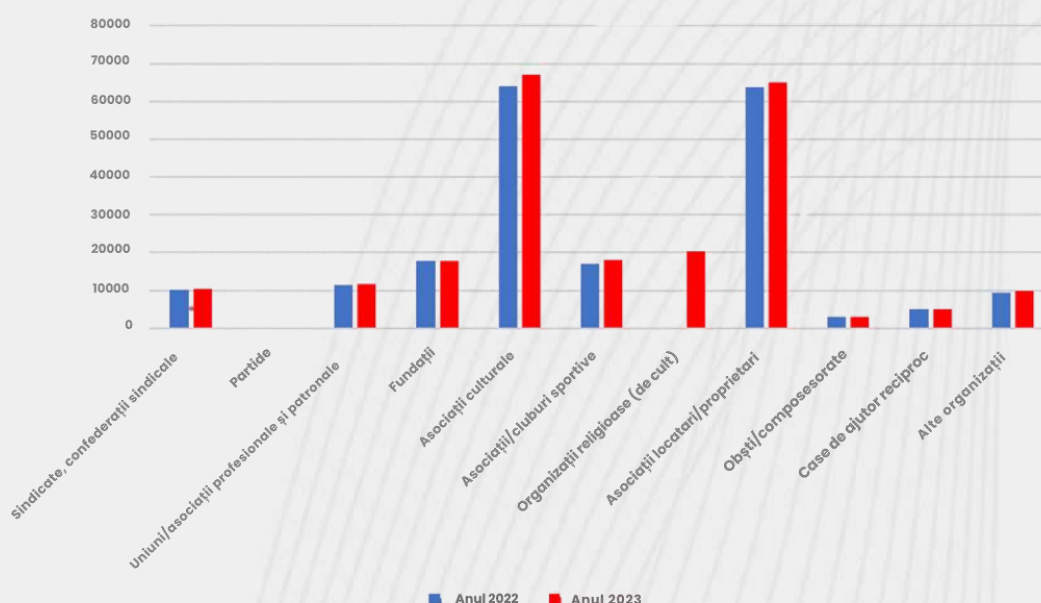
Se observă că asociațiile culturale prezintă o creștere substanțială de-a lungul anilor, de la 42.847 în 2014 la 67.090 în 2023. Și asociațiile de locatari/ proprietari au beneficiat de o

creștere constantă de la 53.851 în 2014 la 65.040 în 2023. Sindicatele, confederațiile sindicale, obștile/composesorate sunt relativ stabile, cu variații mici în perioada analizată, în timp ce casele de ajutor reciproc au înregistrat o ușoară scădere. Categoria „alte organizații” este încadrată în categoria asociații și fundații, acestea având în comun legislația specifică, respectiv Ordonanța nr. 26/2000. Distribuția procentuală a organizațiilor administrației private, în anul 2023, pe tipuri de organizații este reprezentată grafic în figura de mai jos. Creșterea numărului de asociații culturale și de proprietari ar putea indica o implicare civică sporită și o organizare comunitară mai bună. Schimbările din categoria „alte organizații” sunt greu de interpretat fără detalii suplimentare, cum ar fi tipurile de organizații incluse în această categorie.

În anul 2023, cu referire exclusiv la tipurile de organizații ale administrației private care corespund definiției economiei sociale, se observă ușoare variații pozitive în ceea ce

privește numărul fundațiilor și asociațiilor, respectiv ușoare descreșteri pentru obștile/composesoratele și casele de ajutor reciproc.

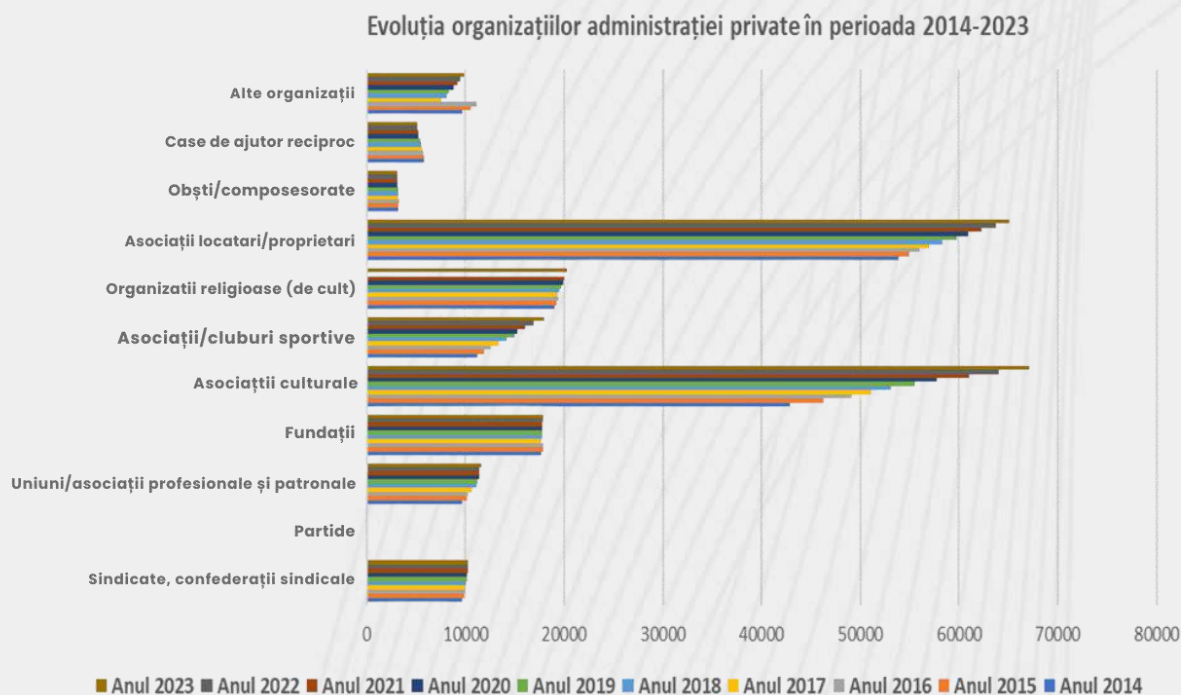
Comparând valorile pe categorii de organizații între 2022 și 2023, se observă următoarele tendințe ale entităților specifice economiei sociale:

- creștere vizibilă în unele sectoare precum asociațiile culturale și cluburile sportive;
- fundațiile și CAR-urile au rămas relativ stabile;
- alte categorii (obști, asociații de locatari) au fluctuații moderate.

Aceste variații pot semnala schimbări în climatul financiar, apariția unor noi reglementări sau o ajustare a priorităților la nivel legislativ sau instituțional.

Figura următoare descrie dinamica organizațiilor administrației private, pe categorii, în perioada 2014–2023. Se observă că, în perioada studiată, asociațiile de locatari/prorietari, organizațiile cultelor religioase, asociațiile / cluburile sportive și asociațiile culturale înregistrează evoluții spectaculoase, în timp ce celelalte tipuri de organizații care

corespund definiției economiei sociale (fundațiile, asociațiile, casele de ajutor reciproc, obștile/composesoratele) prezintă ușoare descreșteri spre o tendință de stagnare.

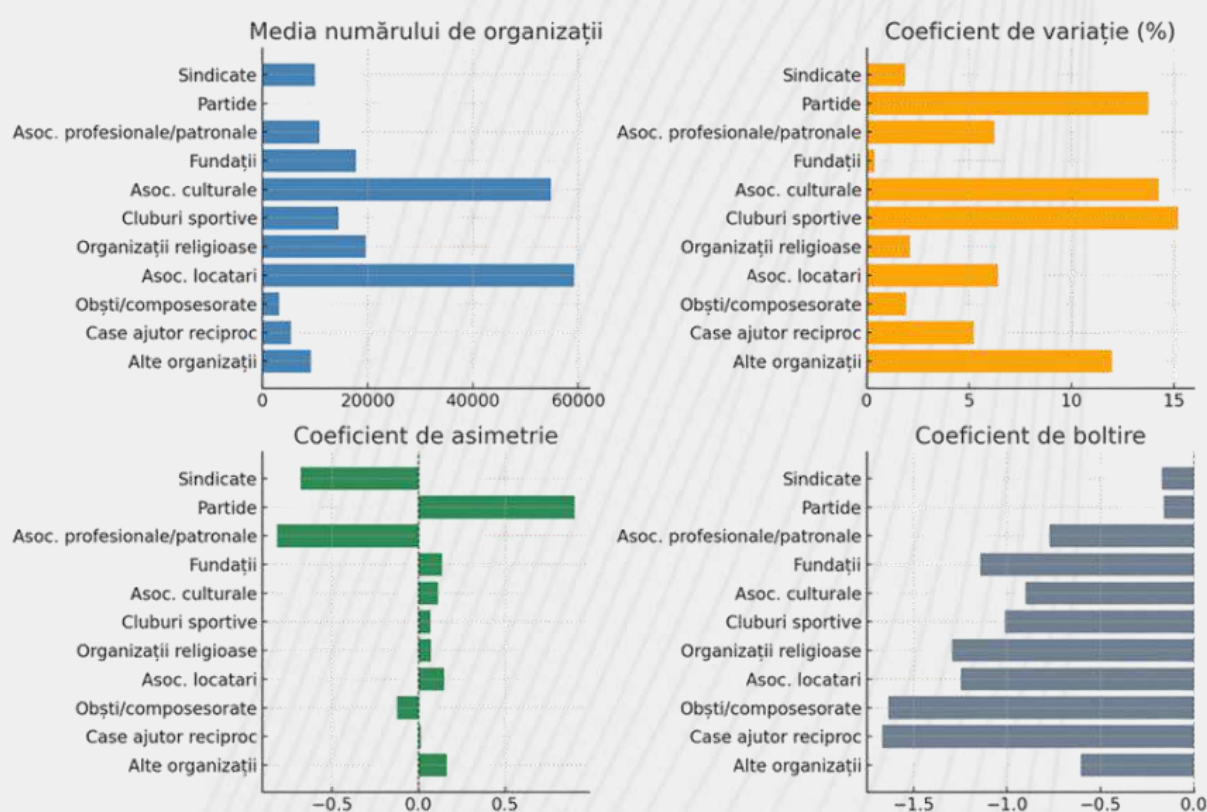

Pentru o caracterizare mai aprofundată a evoluției organizațiilor administrației private, am calculat o serie de indicatori care descriu tendința centrală și variația, pentru toate tipurile de organizații, aferente perioadei 2014-2023. Tabelul următor sintetizează scorurile obținute pentru valorile minime și maxime ale seriei de timp pentru fiecare organizație, media scorurilor pentru perioada 2014-2023, deviația standard, coeficientul de variație, amplitudinea, coeficientul de asimetrie și coeficientul de boltire.

	Media	Valoare minimă	Valoare maximă	Standard deviation	Coefficientul de variație (%)	Amplitudinea	Coefficientul de asimetrie	Coefficientul de boltire
Sindicate, confederații sindicale	10051	9686	10286	189.391	1.88	600	-0.679	-0.173
Partide	55.8	42	65	7.685	13.77	23	0.902	-0.162
Uniuni/asociații profesionale și patronale	10893.6	9645	11606	680.093	6.24	1961	-0.816	-0.773
Fundații	17812.7	17718	17922	70.350	0.39	204	0.136	-1.144
Asociații culturale	54774.3	42847	67090	7809.027	14.25	24243	0.113	-0.901
Asociații/cluburi sportive	14445.6	11246	17943	2198.916	15.22	6697	0.070	-1.011
Organizații religioase (de cult)	19675.2	19050	20292	418.386	2.12	1242	0.071	-1.295
Asociații locatari/prorietari	59191	53851	65040	3808.612	6.43	11189	0.149	-1.247
Obști/composesorate	3173.9	3092	3256	61.854	1.94	164	-0.124	-1.636

Analiza descriptivă a evoluției organizațiilor din administrația privată în perioada 2014–2023, arată tendințele pe termen lung și implicațiile posibile pentru politicile publice și cercetările viitoare. Se observă o tendință de creștere constantă a numărului total de organizații ale administrației private în perioada 2014–2022. Această creștere poate fi explicată de disponibilitatea fondurilor europene, activismul civic / mobilizarea civică, politicile pentru dezvoltarea economiei sociale. Media arată numărul mediu de organizații pe fiecare categorie – se remarcă asociațiile de locatari și cele culturale. Coeficientul de variație (%) indică gradul de dispersie – valorile mari (ex. cluburi sportive) sugerează o răspândire inegală. Coeficientul de asimetrie arată dacă distribuția e înclinată spre valori mari sau mici – partidele au distribuție pozitiv asimetrică. Coeficientul de boltire indică

faptul că majoritatea tipurilor de organizații ale administrației private sunt platicurtice (curbe aplatizate), semn al unei distribuții larg răspândite, fără o concentrare în jurul mediei. Figura următoare reprezintă o sintetizare a analizei statistice efectuată pe baza tabelului anterior: valorile mediei numărului de organizații, coeficientul de variație, coeficientul de asimetrie și coeficientul de boltire pentru toate tipurile de organizații ale administrației private.

Pe baza analizei realizate se pot extrage următoarele concluzii:

- majoritatea organizațiilor analizate prezintă o distribuție aplatizată și eterogenă, cu valori dispersate semnificativ;
- fundațiile sunt organizațiile cele mai omogene statistic, ceea ce indică existența unui cadru de reglementare și operare mai uniform, având o evoluție relativ stabilă în timp;

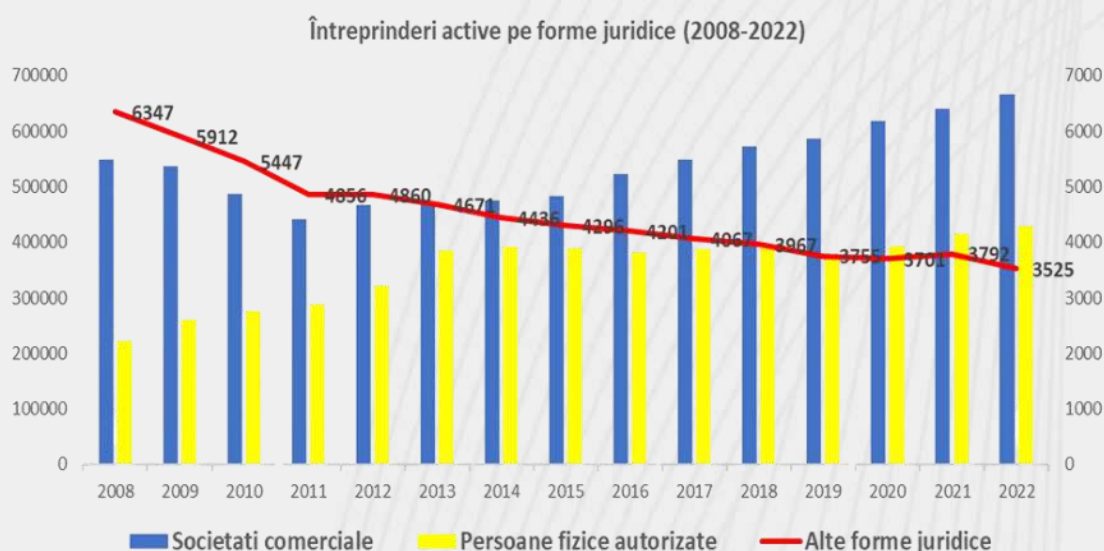
- asociațiile culturale și sportive, deși numeroase, sunt foarte inegal distribuite, necesitând politici de echilibrare a variației temporale;
- coeficienții pozitivi de asimetrie pentru partide și alte organizații indică existența unor centre cu concentrații ridicate, care pot fi investigate mai detaliat în cercetări suplimentare.

Casele de ajutor reciproc reprezintă categoria care înregistrează o scădere a numărului de organizații, tendință determinată cel mai probabil de nevoia de consolidare/ stabilizare inclusiv prin fuziuni, necesară creșterii capacității operaționale pentru a rezista pe o piață extrem de competitivă a serviciilor financiare.

În baza de date INS – TEMPO Online, la secțiunea dedicată *Demografiei întreprinderilor*, aflăm informații despre întreprinderile active, pe activități ale economiei naționale la nivel de secțiune CAEN Rev.2 și pe forme juridice (societăți comerciale, persoane fizice autorizate, alte forme juridice). Potrivit statisticii oficiale (INS), întreprinderea activă reprezintă entitatea care este activă economic în perioada de observare, respectiv realizează bunuri sau servicii, înregistrează cheltuieli și întocmește bilanț contabil. În mod normal, o unitate este considerată activă atunci când începe să producă și să încaseze venituri. Din punct de vedere statistic prezintă interes și unitățile care, chiar dacă nu au venituri, au demarat deja o investiție și înregistrează costuri. Prin urmare, se considera activă orice unitate care angajează forță de muncă și înregistrează costuri, inclusiv cheltuieli de investiții legate de activitatea productivă.

Categoria de întreprinderi active „alte forme juridice” reunește, cel mai probabil, și întreprinderile active din domeniul economiei sociale (întreprinderi sociale, întreprinderi sociale de inserție, entități ale sectorului neguvernamental care desfășoară activități economice), așa cum precizează și edițiile anterioare (2021, 2022, 2023) ale Barometrului Economiei Sociale. În figura de mai jos, am reprezentat grafic evoluția întreprinderilor active

din economia națională pe tipuri („societățile comerciale” și „persoanele fizice autorizate” – reprezentate cu bare, iar „alte forme juridice” cu o linie).

Se observă că numărul întreprinderilor active – „alte forme juridice” (parteneriate, cooperative, asociații), din care fac parte și entitățile de economie socială, a scăzut de la 6347 entități în anul 2008, la 3525 de entități în anul 2022 – ultimul an cu date disponibile. Aceste date trebuie interpretate cu prudență, deoarece nu descriu în totalitate sectorul economiei sociale (întreprinderile de economie socială nu se rezumă la întreprinderi active – „alte forme juridice”). De fapt, categoria „societăților comerciale” cuprinde cele mai multe entități de economie socială (cu scop social), inclusiv întreprinderile sociale și întreprinderile sociale de inserție.

Pentru o analiză comparativă la nivel european (UE-27), am interogat baza de date Eurostat – secțiunea *Business Demography* pentru a afla evoluția întreprinderilor active – „alte forme juridice” (parteneriate, cooperative, asociații), în ultimii ani (2021 și 2022). Potrivit Eurostat, în România, funcționau un număr de 3050 întreprinderi active – „alte forme juridice”, în anul 2021, care a scăzut la 2713 întreprinderi active – „alte forme juridice” (-337 întreprinderi; -11,05%).

BAROMETRUL ECONOMIEI SOCIALE

EDIȚIA 2025

Country	2021	2022	2022-2021	%
European Union - 27	2131861	2128839	-3022	-0.14
Belgium	58470	77257	18787	32.13
Bulgaria	8150	8009	-141	-1.73
Czechia	13267	12930	-337	-2.54
Denmark	16082	17232	1150	7.15
Germany	448627	434921	-13706	-3.06
Estonia	728	811	83	11.4
Ireland	8644	8916	272	3.15
Greece	120317	127709	7392	6.14
Spain	220518	223262	2744	1.24
France	37317	40436	3119	8.36
Croatia	2830	2852	22	0.78
Italy	623071	610918	-12153	-1.95
Cyprus	1438	1241	-197	-13.7
Latvia	2485	2486	1	0.04
Lithuania	2626	2541	-85	-3.24
Luxembourg	1434	1450	16	1.12
Hungary	96009	91657	-4352	-4.53
Malta	1938	1893	-45	-2.32
Netherlands	221501	224503	3002	1.36
Austria	52441	52347	-94	-0.18
Poland	66857	64075	-2782	-4.16
Portugal	27953	48713	20760	74.27
Romania	3050	2713	-337	-11.05
Slovenia	3296	3228	-68	-2.06
Slovakia	1932	2006	74	3.83
Finland	27214	25660	-1554	-5.71
Sweden	63666	39073	-24593	-38.63
Iceland	3320	3449	129	3.89
North Macedonia	4334	4353	19	0.44
Serbia	549	492	-57	-10.38
Türkiye	59107	61199	2092	3.54

Din tabelul de mai sus aflăm că țările cu cele mai multe întreprinderi active – „alte forme juridice” (parteneriate, cooperative, asociații) în anul 2022 sunt Italia-610.918, Germania-434.921 și Franța-40.436. La polul opus, țările cu cele mai puțin întreprinderi active – „alte forme juridice” în anul 2022 sunt Cipru -1.241, Luxemburg-1.450, Slovacia-2.006 și România-2.713. Tendința generală în UE-27 indică o scădere ușoară de la 2.131.861 în 2021 la 2.128.839 în 2022 (-0,14%). Țările care înregistrează cele mai mari creșteri de întreprinderi active – „alte forme juridice” (parteneriate, cooperative, asociații) sunt Portugalia cu +20.760 de întreprinderi (+74,27%), Belgia cu +18.787 de întreprinderi (+32,13%) și Grecia cu +7.392 de întreprinderi (+6,14%). La polul opus, țările cu cele mai mari scăderi sunt Suedia cu -24.593 de întreprinderi (-38,63%), Germania cu -13.706 de întreprinderi (-3,06%) și Italia cu -12.153 de întreprinderi (-1,95%)

În timp ce numărul total de întreprinderi active – „alte forme juridice” din UE-27 a rămas relativ stabil, se remarcă variații semnificative la nivelul țărilor membre. Creșterea numărului de întreprinderi active – „alte forme juridice” (parteneriate, cooperative, asociații) în țările UE-27 nominalizate anterior poate fi pusă pe seama unor politici guvernamentale, reforme economice sau a unui climat favorabil ecosistemului de economie socială. Variația în timp a acestei categorii de întreprinderi active poate fi explicată și de factori financiari și economici ca inflația, ratele dobânzilor, cheltuielile guvernamentale, cererea globală de bunuri și servicii furnizate de sectorul economiei sociale, disponibilitatea altor agenți economici de a achiziționa bunuri și servicii de la întreprinderile sociale.

Analiza entităților de economie socială (asociații, fundații, cooperative, case de ajutor reciproc, întreprinderilor active – „alte forme juridice” etc.) pe baza datelor furnizate de INS și Eurostat nu reflectă în mod exhaustiv evoluția acestui sector de activitate, ci doar tendințe de evoluție limitate la indicatorii statistici disponibili. Rezultatele acestor analize

trebuie interpretate contextualizat, ținând cont de definițiile indicatorilor, sursele de date și metodologiile de calcul și neapărat coroborate cu alte analize cantitative și calitative.

Rezultatele prelucrărilor statistice din această secțiune pot fi valorificate ca repere în elaborarea unor politici de sprijin pentru sectorul economiei sociale în România, împreună cu alte analize din surse de date administrative (analize secundare de date) sau analize de date culese direct de la entitățile de economie socială (analize primare de date).

5. Evoluția întreprinderilor sociale din România. Analiza statistică pe baza datelor de la ANOFM

În România, dezvoltarea întreprinderilor sociale este susținută de legislația specifică, prin Legea nr. 219/2015 privind economia socială, care stabilește criteriile de funcționare și oferă un cadru de sprijin pentru aceste structuri. Totodată, accesul la finanțare rămâne una dintre provocările majore, fiind necesare politici publice eficiente și programe de sprijin care să faciliteze sustenabilitatea acestor inițiative. În ciuda acestor obstacole, întreprinderile sociale câștigă din ce în ce mai multă vizibilitate, demonstrând că pot contribui semnificativ la dezvoltarea unei economii mai echitabile și mai incluzive.

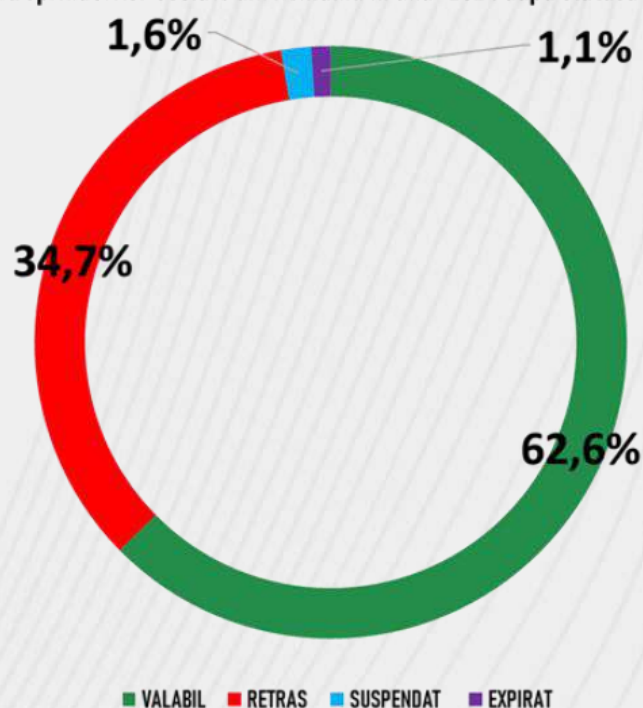
Prin promovarea unei economii incluzive și sustenabile, acestea devin actori-cheie în procesul de transformare a regiunilor României, contribuind la o distribuție mai echitabilă a resurselor și la îmbunătățirea calității vieții pentru comunități diverse. Un exemplu concret de impact al întreprinderilor sociale asupra dezvoltării regionale îl reprezintă inițiativele care sprijină economia circulară și sustenabilă. Prin reutilizarea resurselor, reducerea risipei și promovarea unor modele de producție responsabile, aceste structuri contribuie nu doar la dezvoltarea economică, ci și la protejarea mediului. În acest sens, ele devin actori esențiali ai tranziției către o economie verde și rezilientă.

Întreprinderile sociale pot stimula cooperarea între diferite sectoare economice și instituții publice, facilitând crearea unor ecosisteme de afaceri incluzive și sustenabile. Prin parteneriate strategice cu autorități locale, universități și organizații non-guvernamentale, aceste entități reușesc să genereze soluții inovatoare pentru problemele comunităților, consolidând astfel coeziunea socială și creând un climat favorabil dezvoltării economice durabile.

5.1. Situația întreprinderilor sociale în anul 2024.

Între anii 2016 și 2024, în România au fost puse bazele pentru 2.932 de întreprinderi sociale, însă nu toate și-au menținut atestatul de certificare cu trecerea anilor. În noiembrie 2024, doar 1.836 dintre acestea mai aveau un atestat valabil, în timp ce pentru 1.017 întreprinderi atestatul a fost retras, 48 au fost suspendate, iar 31 au expirat. Cele mai multe întreprinderi au obținut atestatul în anul 2021, fiind și anul ce a conturat acest sector al economiei sociale.

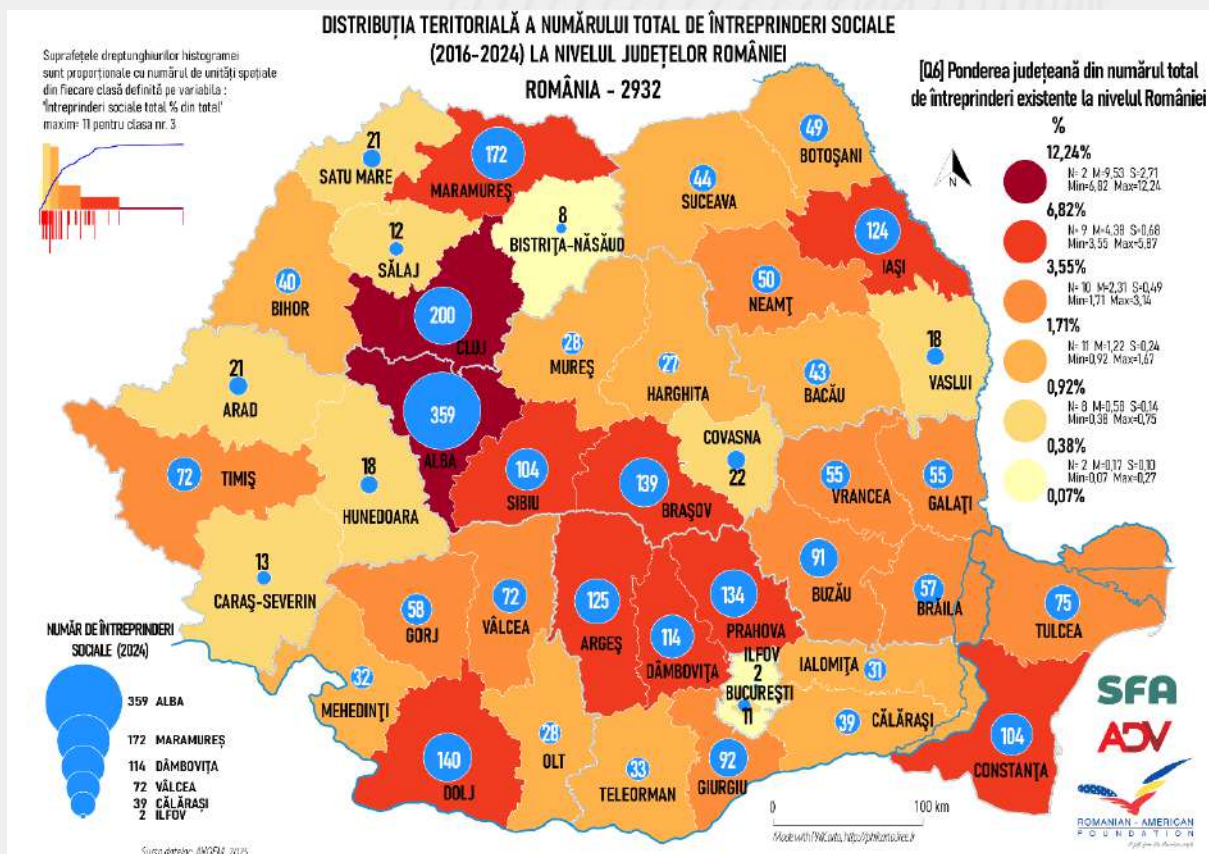
Situația Întreprinderilor Sociale din România în anul 2024 după statusul atestatului

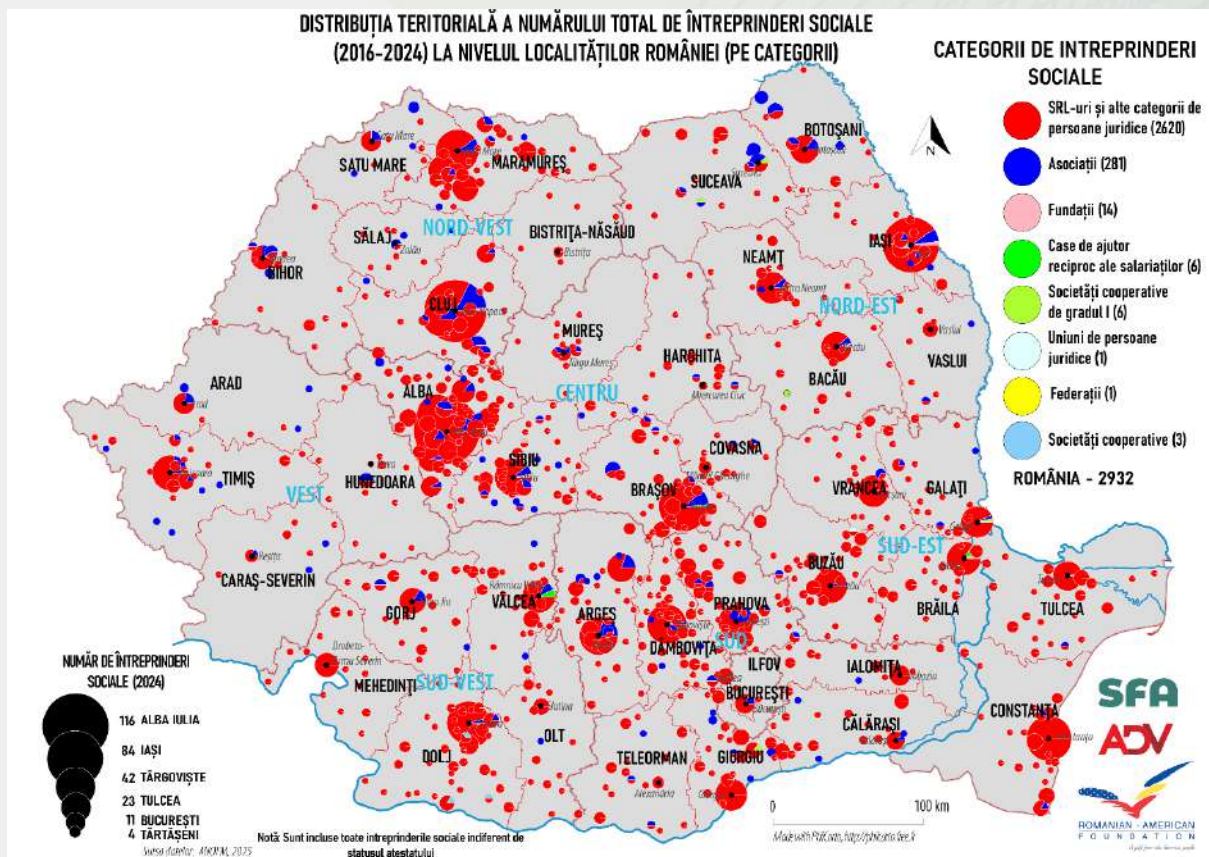

Din perspectiva mediului de rezidență, cele mai multe întreprinderi sociale au fost înființate în mediul urban, 1.528 (52,1%), în timp ce în mediul rural s-au înregistrat 1.404 întreprinderi sociale (47,9%). Din punct de vedere geografic, în perioada 2016-2024, județul Alba a avut cel mai mare număr de întreprinderi sociale, 359, fiind urmat îndeaproape de județele Cluj (200), Maramureș (172), Dolj (140) și Brașov.

La polul opus, județele cu cea mai slabă infrastructură a economiei sociale, din perspectiva numărului de întreprinderi sociale, erau Ilfov (2), București (1), Bistrița-Năsăud (8), Caraș-Severin (13), precum și Hunedoara și Vaslui, fiecare cu 18 întreprinderi.

Cel mai dens și omogen spațiu geografic, din punct de vedere al economiei sociale, este format din județele Brașov (139), Argeș (125), Dâmbovița (114) și Prahova (134), caracterizate și printr-o densitate ridicată a populației.

Din punct de vedere geografic, distribuția întreprinderilor sociale cu atestat valabil în noiembrie 2024 reflectă o serie de schimbări în configurația teritorială a economiei sociale din România. Se observă o concentrare semnificativă a acestor entități economice în anumite județe, în timp ce altele înregistrează valori extrem de reduse, evidențiind astfel disparități regionale în dezvoltarea sectorului economiei sociale.

Cele mai ridicate valori ale numărului de întreprinderi sociale atestate se regăsesc în:

Județul Alba – 202 întreprinderi sociale, ceea ce îl plasează pe primul loc la nivel național, subliniind o dinamică accentuată a economiei sociale în această regiune;

Județul Maramureș – 127 întreprinderi sociale, confirmând rolul activ al economiei sociale în dezvoltarea județului;

Județul Cluj – 108 întreprinderi sociale, beneficiind de un mediu economic favorabil și de inițiative susținute în acest sector;

Județul Iași – 90 întreprinderi sociale, indicând o consolidare a economiei sociale în regiunea de Nord-Est a țării;

Județul Brașov – 88 întreprinderi sociale, continuând să fie un pol important de dezvoltare economică și socială;

Județul Argeș – 83 întreprinderi sociale, demonstrând o tendință ascendentă în promovarea acestui model economic;

Județul Buzău – 79 întreprinderi sociale, situându-se în prima parte a clasamentului național.

La polul opus, în ierarhia județeană a economiei sociale, se află județele care înregistrează un număr extrem de redus de întreprinderi sociale atestate, ceea ce poate indica fie o dezvoltare insuficientă a acestui sector, fie o integrare limitată a inițiativelor de economie socială în strategiile locale. Printre acestea se numără:

Județul Ilfov – 1 întreprindere socială, evidențiind un nivel extrem de scăzut al acestui tip de activitate economică, posibil și din cauza faptului că regiunea București-Ilfov nu a fost eligibilă pe programele dedicate înființării de start-up-uri întreprinderi sociale pe programele operaționale finanțate prin Fondul Social European;

Municipiul București – 5 întreprinderi sociale, un rezultat surprinzător având în vedere potențialul economic al capitalei, dar probabil datorat aceluiași motiv de neeligibilitate pe fonduri europene;

Județul Bistrița-Năsăud – 7 întreprinderi sociale, indicând o prezență redusă a economiei sociale;

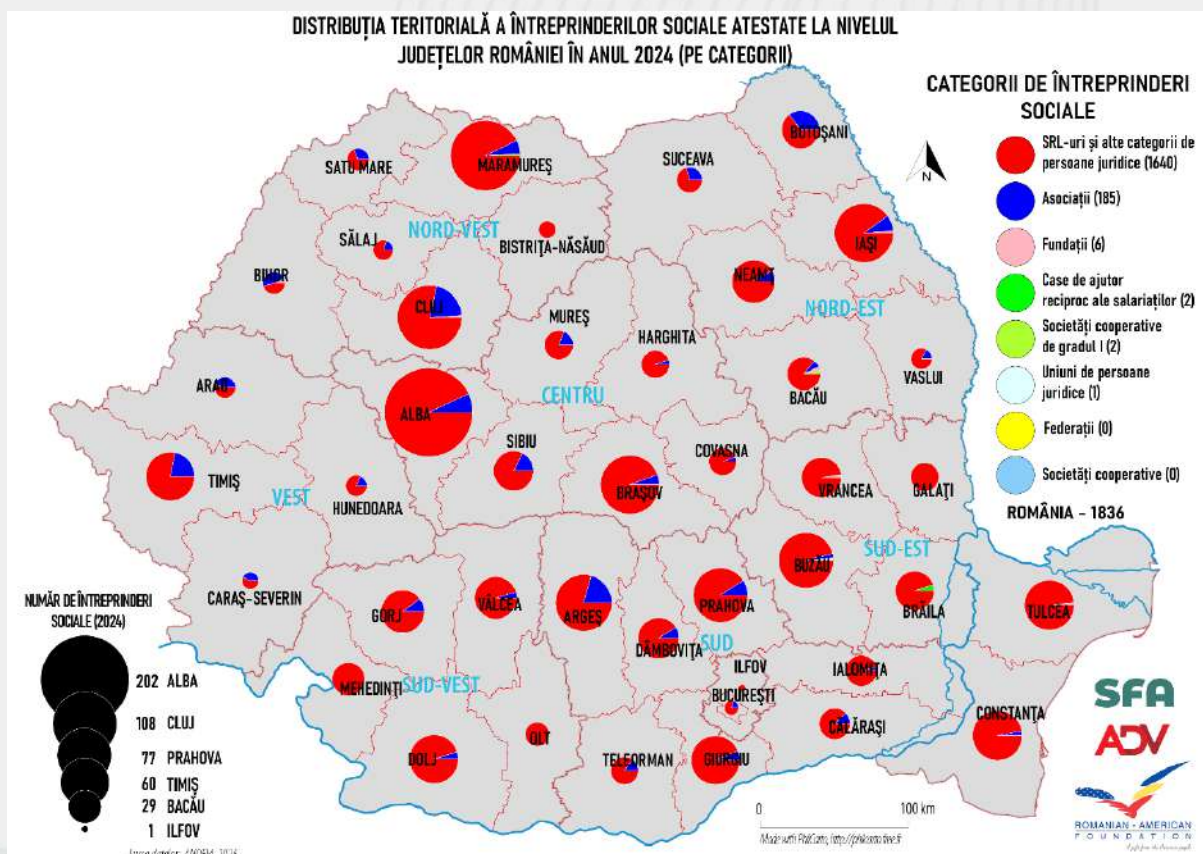
Județul Caraș-Severin – 7 întreprinderi sociale, reflectând o dinamică scăzută în acest sector;

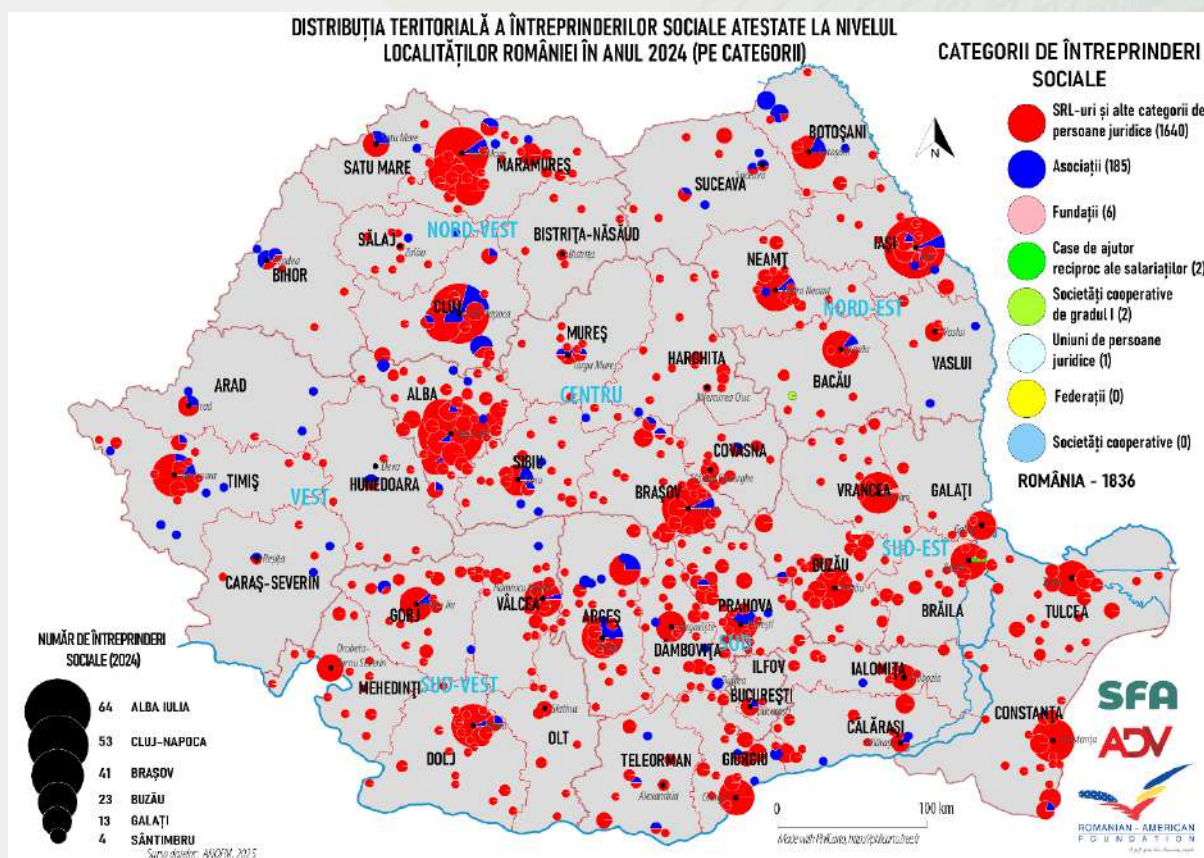
Județul Sălaj – 10 întreprinderi sociale, situându-se în rândul județelor cu cele mai puține entități de acest tip;

Județul Arad – 11 întreprinderi sociale, înregistrând un nivel relativ scăzut al dezvoltării economiei sociale;

Județul Hunedoara – 11 întreprinderi sociale, completând lista județelor cu o prezență modestă a acestui tip de întreprinderi.

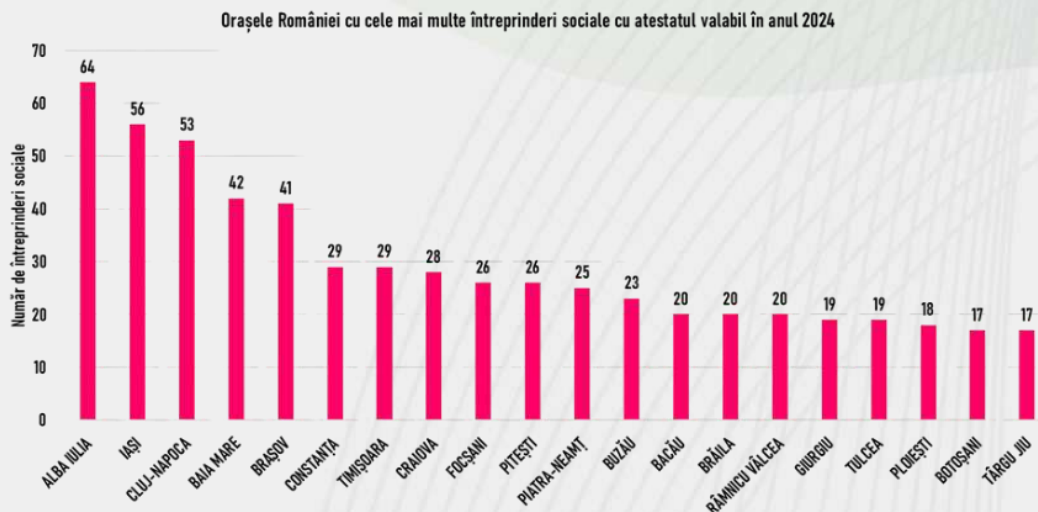
Această distribuție neuniformă subliniază existența unor diferențe semnificative între județe în ceea ce privește dezvoltarea economiei sociale, fiind influențată de factori precum accesul la finanțare, cadrul legislativ local, inițiativele comunitare și sprijinul instituțional. În timp ce unele județe au înregistrat o expansiune considerabilă a sectorului economiei sociale, altele par să întâmpine dificultăți în stimularea acestui domeniu, ceea ce poate reprezenta o oportunitate pentru intervenții și politici publice menite să echilibreze această distribuție.

La nivelul orașelor din România, se remarcă o serie de localități în care economia socială a devenit o componentă semnificativă a economiei regionale. Deși majoritatea acestor localități sunt municipii, conceptul de economie socială se manifestă și în orașe mai mici, contribuind la dezvoltarea comunităților locale. Printre localitățile cu cel mai mare număr de întreprinderi sociale care dețin atestat valabil se numără:

- Alba Iulia (județul Alba) - 64 întreprinderi sociale;
- Iași (județul Iași) - 56 întreprinderi sociale;
- Cluj-Napoca (județul Cluj) - 53 întreprinderi sociale;
- Baia Mare (județul Maramureș) - 42 întreprinderi sociale;
- Brașov (județul Brașov) - 41 întreprinderi sociale;
- Constanța (județul Constanța) - 29 întreprinderi sociale;
- Timișoara (județul Timiș) - 29 întreprinderi sociale;
- Craiova (județul Dolj) - 28 întreprinderi sociale.

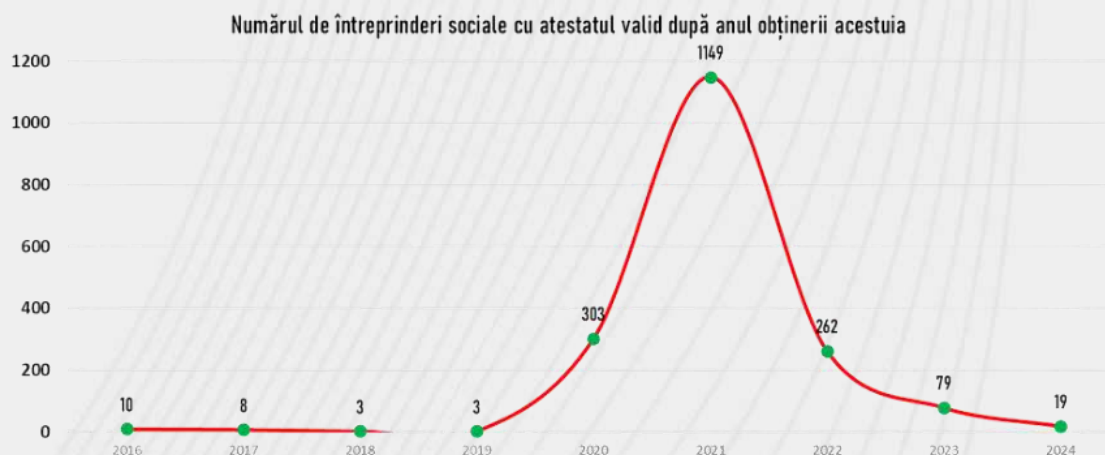
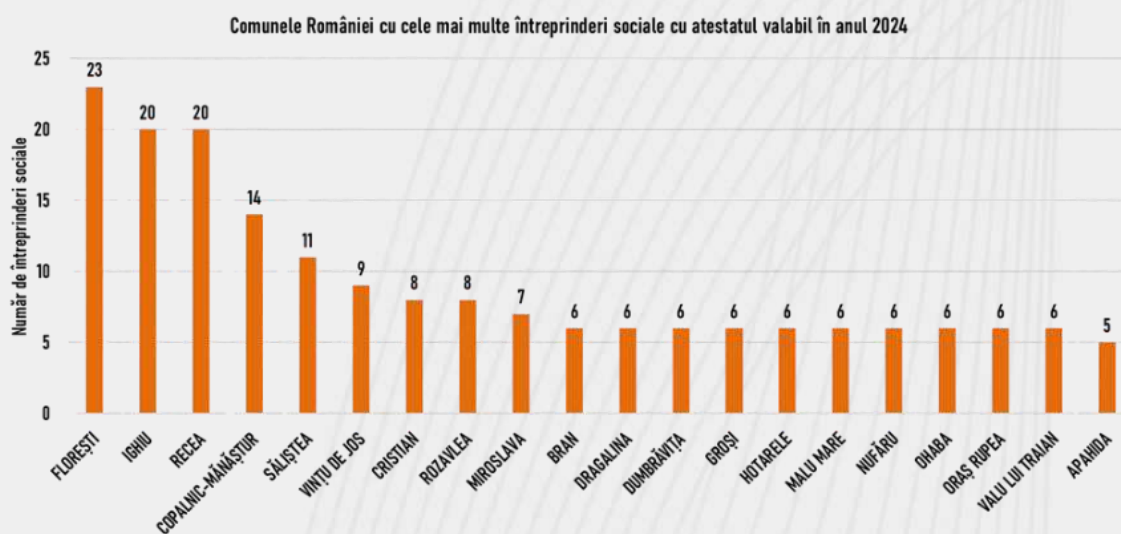
În ultimii ani, economia socială nu s-a limitat doar la marile centre urbane, ci a început să se dezvolte și în mediul rural, unde anumite localități au valorificat resursele locale și proximitatea față de orașe importante. Această tendință sugerează o diversificare a activităților economice și o integrare treptată a principiilor economiei sociale în dezvoltarea comunităților rurale.

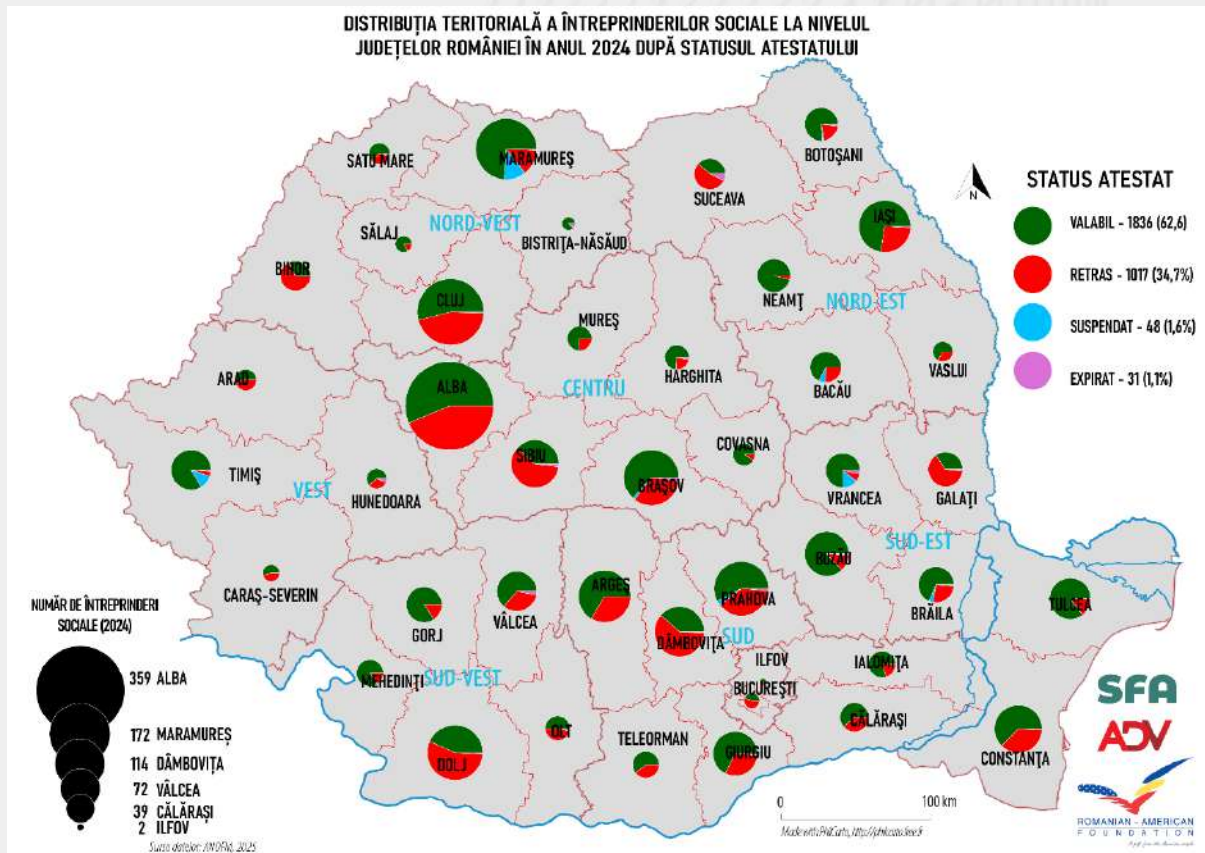
Multe dintre aceste localități au reușit să creeze un mediu favorabil pentru întreprinderile sociale prin exploatarea avantajelor specifice, cum ar fi turismul rural, meșteșugurile tradiționale sau accesul la piețe de desfacere din apropierea marilor orașe. De asemenea, sprijinul financiar acordat prin fonduri europene și naționale a contribuit la consolidarea acestui sector, facilitând atât înființarea, cât și menținerea unor astfel de inițiative.

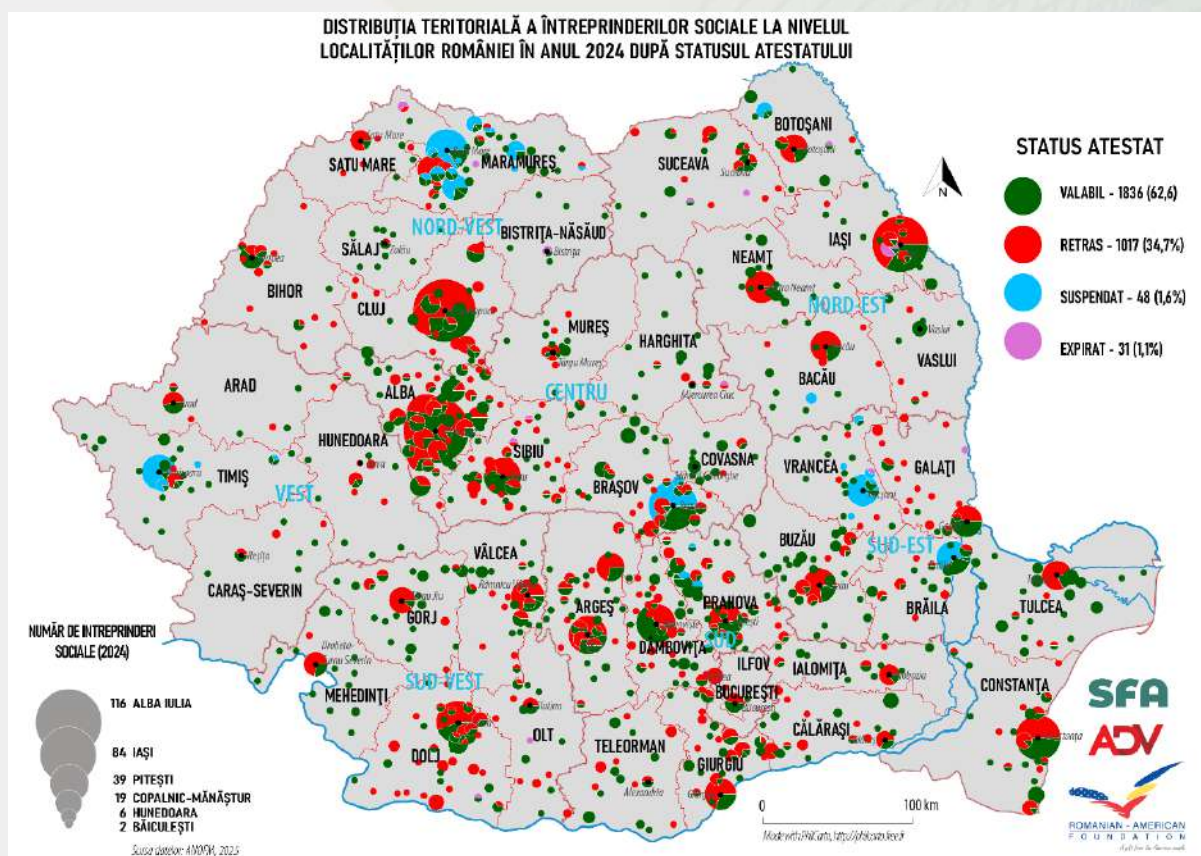
Printre localitățile rurale cu cel mai mare număr de întreprinderi sociale atestate în 2024 se numără:

- Florești (județul Cluj) – 23 întreprinderi sociale;
- Ighiu (județul Alba) – 20 întreprinderi sociale;

- Recea (județul Brașov) – 20 întreprinderi sociale;
- Copalnic-Mănăstur (județul Maramureș) – 14 întreprinderi sociale;
- Sălișteea (județul Alba) – 11 întreprinderi sociale;
- Vințu de jos (județul Alba) – 9 întreprinderi sociale.

5.2. Impactul socioeconomic al întreprinderilor sociale.

Datele privind întreprinderile sociale atestate în România evidențiază o concentrare semnificativă a acestora în anumite domenii economice, ceea ce sugerează o compatibilitate ridicată între specificul economiei sociale și cererea de pe piață. În mod special, educația (74 de întreprinderi), activitățile recreative și distractive (61) și construcțiile de clădiri rezidențiale și nerezidențiale (59) se află în top, indicând sectoare unde întreprinderile sociale au reușit să se impună.

Această distribuție nu este întâmplătoare. Educația și activitățile recreative sunt domenii care permit accesul facil la finanțări nerambursabile și atrag atât inițiative private, cât și sprijin instituțional, în timp ce construcțiile oferă oportunități pentru integrarea grupurilor

vulnerabile în activități cu cerere stabilă. Totodată, prezența puternică a sectorului alimentar, cu 56 de întreprinderi sociale specializate în fabricarea pâinii și produselor de patiserie și 48 în prelucrarea și conservarea fructelor și legumelor, sugerează o preferință pentru activități esențiale, cu un impact direct asupra comunităților locale.

Domenii precum sănătatea (50 de întreprinderi), întreținerea și repararea autovehiculelor (43) sau consultanța pentru afaceri (38) confirmă diversificarea economiei sociale și evidențiază faptul că aceste întreprinderi nu se limitează la sectoarele tradiționale asociate economiei sociale, ci se extind și către servicii specializate, cu potențial de creștere economică.

Faptul că aceste sectoare s-au pretat atât de bine pe economia socială poate fi explicat printr-o combinație de factori: accesul la finanțare, stabilitatea cererii și capacitatea întreprinderilor sociale de a răspunde unor nevoi concrete din societate. Aceste tendințe conturează o economie socială dinamică, capabilă să se adapteze realităților economice, oferind în același timp soluții sustenabile pentru incluziunea socială și dezvoltarea locală.

Principalele domenii de activitate economică ale Întreprinderilor Sociale din România în Noiembrie 2024
(doar principalele 20 activități economice după codul CAEN)

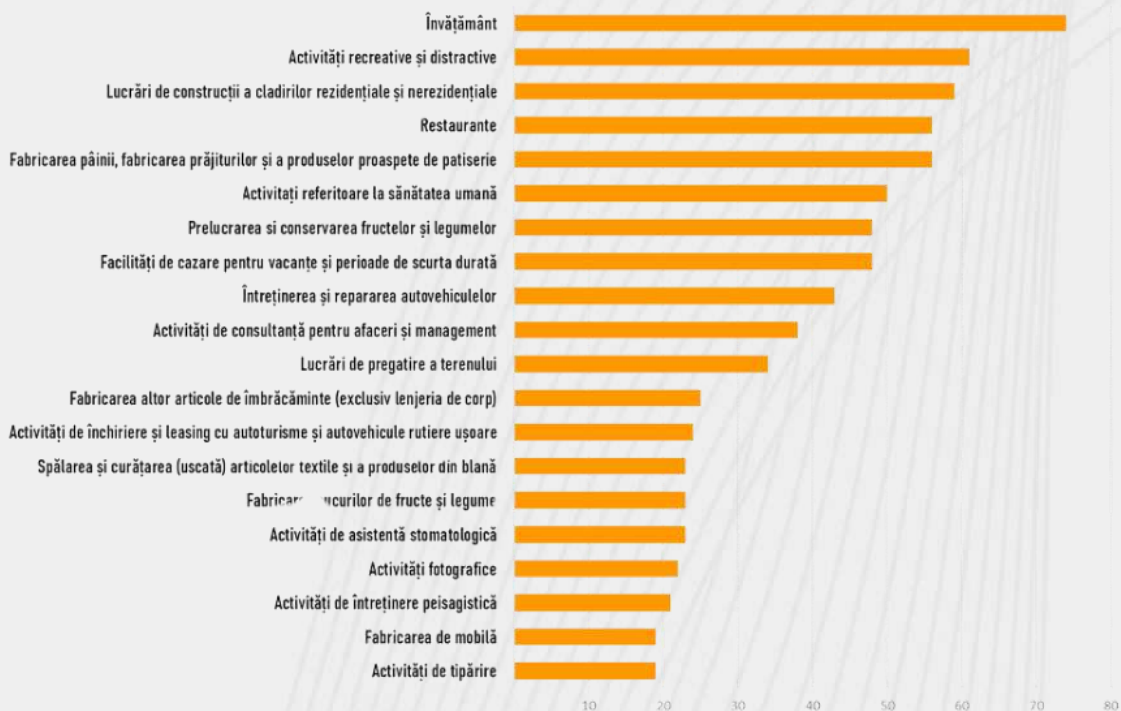

Figura 1 Nu sunt incluse asociațiile și fundațiile

5.3. Angajarea în întreprinderile sociale.

În decembrie 2024, întreprinderile sociale atestate aveau în total 4.036 angajați, marcând o scădere semnificativă față de decembrie 2023, când se înregistrau 7.250 de angajați, conform datelor din ultimul Barometru al economiei sociale. Dintre aceștia, 342 de locuri de muncă erau ocupate de persoane din grupuri vulnerabile. Din totalul întreprinderilor sociale înregistrate, doar 156 nu aveau niciun angajat, reprezentând 11,21% din total – un procent mult mai mic comparativ cu 36% în decembrie 2023.

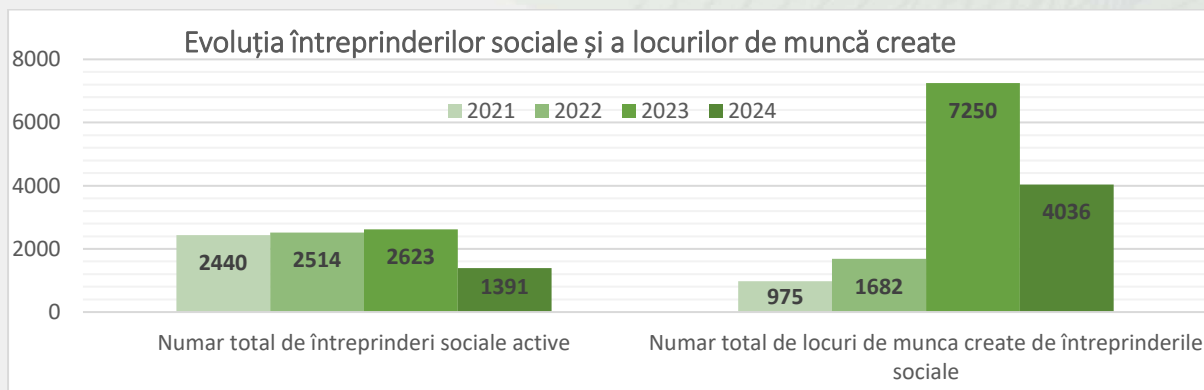
Pentru a înțelege mai bine amploarea acestei evoluții, este important să privim în perspectivă dinamica din ultimii patru ani.

Astfel, în perioada 2021–2023, numărul întreprinderilor sociale a crescut constant, de la 2.440 în 2021 la 2.623 în 2023. Totuși, în 2024 s-a înregistrat o scădere destul de abruptă, cu doar 1.391 de întreprinderi sociale active – ceea ce reprezintă un declin de aproximativ 47% față de nivelul din 2021. Această scădere poate fi explicată de dizolvarea/închiderea multor întreprinderi sociale, din lipsă de comenzi pentru bunurile și serviciile realizate și/sau situația creată faptul că nu au mai îndeplinit criteriile de autorizare potrivit legislației în vigoare.

În ceea ce privește întreprinderile sociale de inserție, observăm o creșterea a numărului acestora. În anul 2023, funcționau un număr de 185 de întreprinderi sociale de inserție, iar în anul 2024, numărul acestora a crescut la 527 întreprinderi sociale de inserție (+64,8%), o creștere de aproape 3 ori. Această creștere sugerează un impact pozitiv al măsurii legislative/fiscale care au stimulat acest tip de întreprinderi, precum și interesul sporit pentru antreprenoriatul social.

Numărul locurilor pentru persoane vulnerabile a crescut cu 53% între 2021 (975) până în 2023 (7250). În 2024, se înregistrează o scădere a numărului de locuri de muncă, la 4036 locuri, posibil corelată cu scăderea numărului total de întreprinderi. Chiar și cu mai puține întreprinderi în 2024, numărul de locuri de muncă este de 4 ori mai mare decât în 2021.

Scăderea din 2024 în numărul de întreprinderi trebuie investigată/ explicată ținând cont de contextul economic, legislația în vigoare, provocările apărute în domeniul economiei sociale. Nu există facilități fiscale consistente (cum ar fi reduceri de taxe sau impozite) sau non-fiscale, ceea ce face ca statutul de întreprindere socială să nu aducă beneficii clare și tangibile. În lipsa unor avantaje reale, întreprinderile nu sunt motivate să mențină atestarea. Pe de altă parte, statutul de întreprindere socială vine cu obligații de raportare periodică, cerințe administrative suplimentare și nevoi de conformitate cu criterii stricte. Pentru organizații mici sau aflate la început de drum, aceste cerințe birocratice pot deveni împovărătoare, mai ales în absența sprijinului instituțional sau a capacității administrative interne.

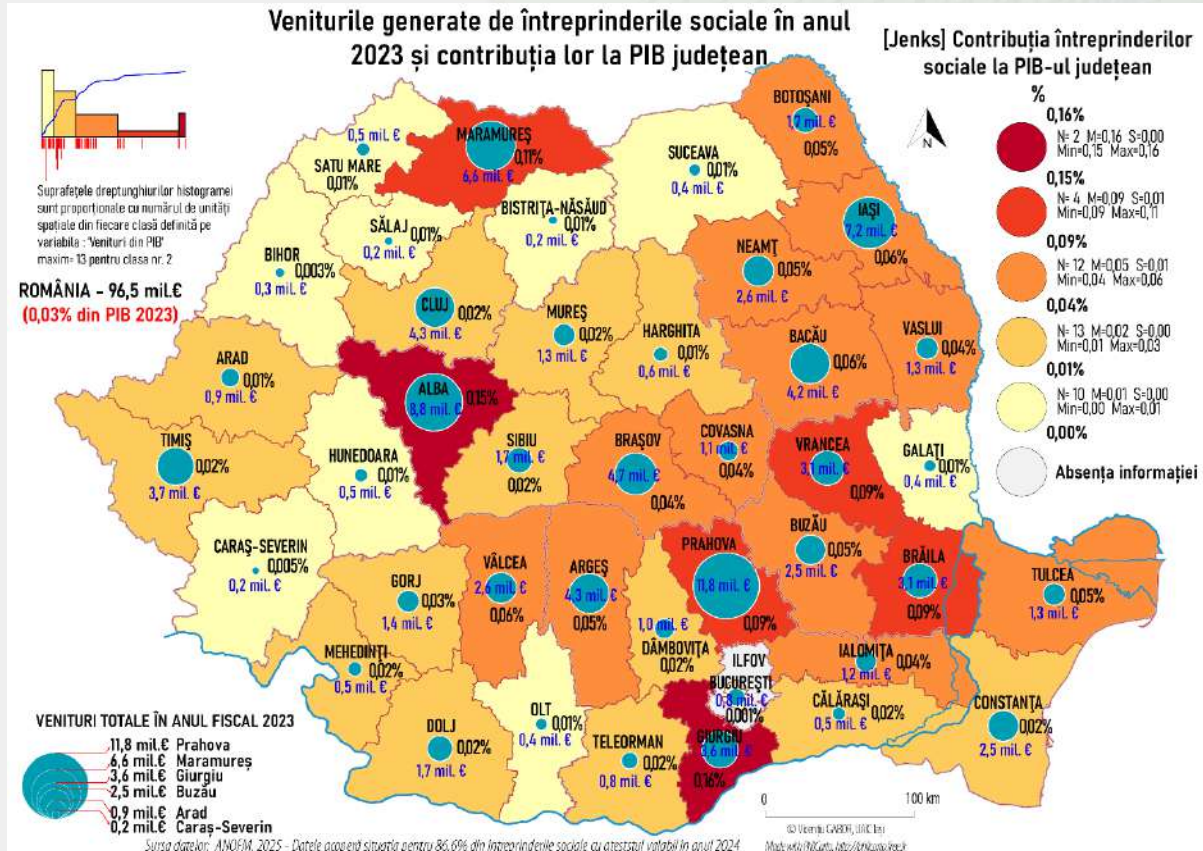
Totuși, se remarcă o tendință pozitivă pe termen lung în ceea ce privește crearea de locuri de muncă și dezvoltarea întreprinderilor de inserție. Creșterea ponderii întreprinderilor de inserție și a locurilor pentru persoane vulnerabile este un semnal pozitiv pentru politica de economie socială. Anul 2023 a fost un an de vârf în ceea ce privește locurile de muncă și întreprinderile active. Prin comparație, anul 2024 aduce un declin numeric, dar cu un accent mai mare pe calitate și incluziune. Evoluția întreprinderilor de inserție și a locurilor de muncă pentru persoane vulnerabile indică o maturizare a sectorului economiei sociale.

5.4. Veniturile generate de întreprinderile sociale.

Distribuția geografică a veniturilor întreprinderilor sociale atestate în România evidențiază diferențe semnificative între județe, atât ca valoare absolută, cât și ca pondere în PIB-ul județean. Cele mai ridicate venituri din acest sector se regăsesc în Prahova (11,79 milioane euro), Alba (8,82 milioane euro), Iași (7,17 milioane euro) și Maramureș (6,58 milioane euro). Ponderea veniturilor întreprinderilor sociale în PIB-ul județean este, însă, mai mare în județe cu economii locale mai restrânse, precum Giurgiu (0,16%), Alba (0,15%) și Maramureș (0,11%), unde acest sector pare să aibă un rol economic mai vizibil.

O tendință interesantă este prezența modestă a întreprinderilor sociale în județele cu economii puternice. De exemplu, în București și Ilfov, unde PIB-ul este semnificativ mai mare, veniturile întreprinderilor sociale sunt nesemnificative. De asemenea, în Cluj (0,02%) și Timiș (0,02%), economia socială are o contribuție redusă la economia locală. Acest fenomen poate indica faptul că, în județele dezvoltate, structura economică dominată de companii cu capital privat și concurența ridicată limitează oportunitățile pentru întreprinderile sociale, care, prin definiție, nu urmăresc maximizarea profitului.

În județele cu economii mai puțin dinamice, întreprinderile sociale reușesc să joace un rol mai important. De exemplu, în Maramureș și Bacău, veniturile generate sunt mai ridicate comparativ cu alte județe din aceeași categorie economică, ceea ce sugerează o integrare mai bună a acestui model de afaceri în structura locală. În Sud-Muntenia, Prahova se distinge printr-un volum mare de venituri (11,79 milioane euro) și o pondere de 0,09%, indicând un cadru favorabil dezvoltării acestui sector.

Pe de altă parte, în județe precum Bihor, Caraș-Severin și Ilfov, veniturile din întreprinderile sociale sunt extrem de reduse, ceea ce poate indica fie o prezență scăzută a acestora, fie dificultăți în obținerea atestării. Distribuția geografică sugerează că economia socială are un impact mai puternic în regiunile cu provocări economice și sociale, unde poate contribui la dezvoltarea locală și la integrarea grupurilor vulnerabile, în timp ce în județele dezvoltate întâmpină bariere mai mari în competiția cu sectorul privat convențional.

6. Evoluția unităților protejate în anul 2024. Analiză pe baza datelor ANPDP

Unitățile Protejate Autorizate (UPA) reprezintă entități economice destinate integrării și sprijinirii persoanelor cu dizabilități pe piața muncii. Acestea sunt reglementate prin legislația specifică privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu dizabilități, având un rol esențial în incluziunea socială și profesională a acestora.

Conform prevederilor legale, o unitate protejată autorizată poate fi o entitate publică sau privată, cu sau fără personalitate juridică, în care cel puțin 30% din numărul total de angajați să fie persoane cu dizabilități, reprezentând minim 50% normă de muncă din totalul timpului de lucru al tuturor salariaților. Aceste structuri oferă locuri de muncă adaptate capacității de muncă a persoanelor cu dizabilități, contribuind astfel la reducerea excluziunii sociale și la crearea unui mediu de lucru incluziv.

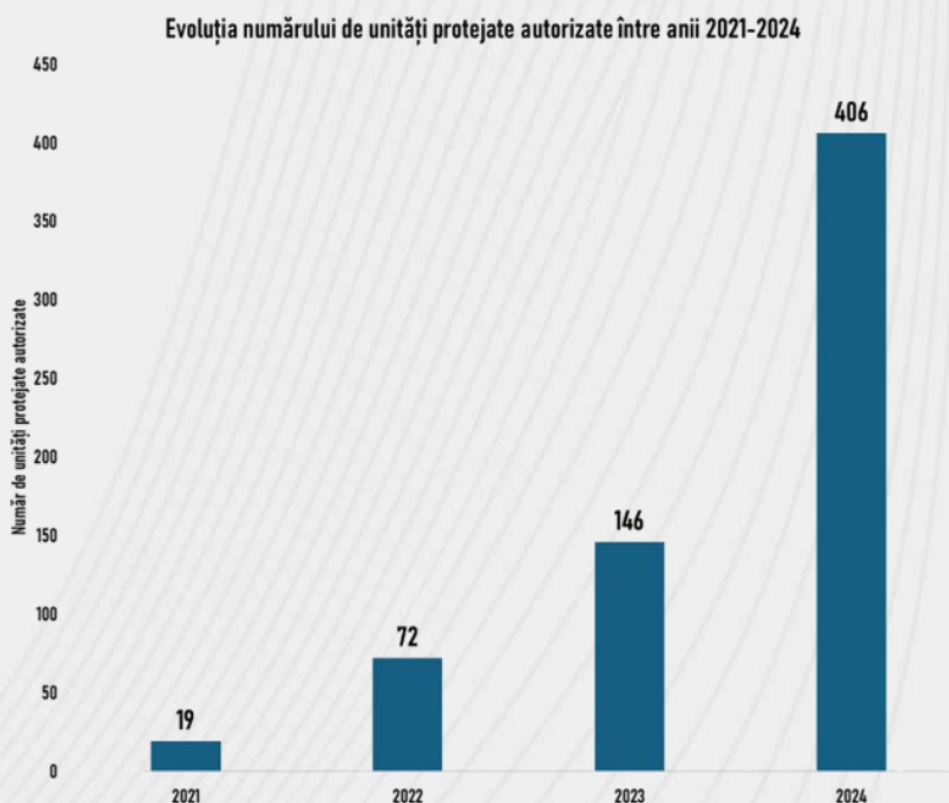
Un aspect relevant în funcționarea unităților protejate autorizate este impactul pozitiv pe care acestea îl au asupra dezvoltării profesionale a persoanelor cu dizabilități. Prin oferirea unor condiții de muncă adaptate și a unui mediu incluziv, UPA contribuie la creșterea autonomiei individuale și la consolidarea competențelor profesionale ale beneficiarilor. Acest lucru se reflectă nu doar în creșterea gradului de angajabilitate a persoanelor cu dizabilități, ci și în reducerea dependenței acestora de sistemele de asistență socială.

Unitățile protejate autorizate desfășoară activități economice variate, precum producție, prestări de servicii, activități artizanale sau meșteșugărești, contribuind astfel la diversificarea pieței muncii. Prin intermediul parteneriatelor cu sectorul public și privat,

acestea reușesc să creeze oportunități economice sustenabile și să promoveze modele de afaceri responsabile social.

6.1. Situația unităților protejate în anul 2024.

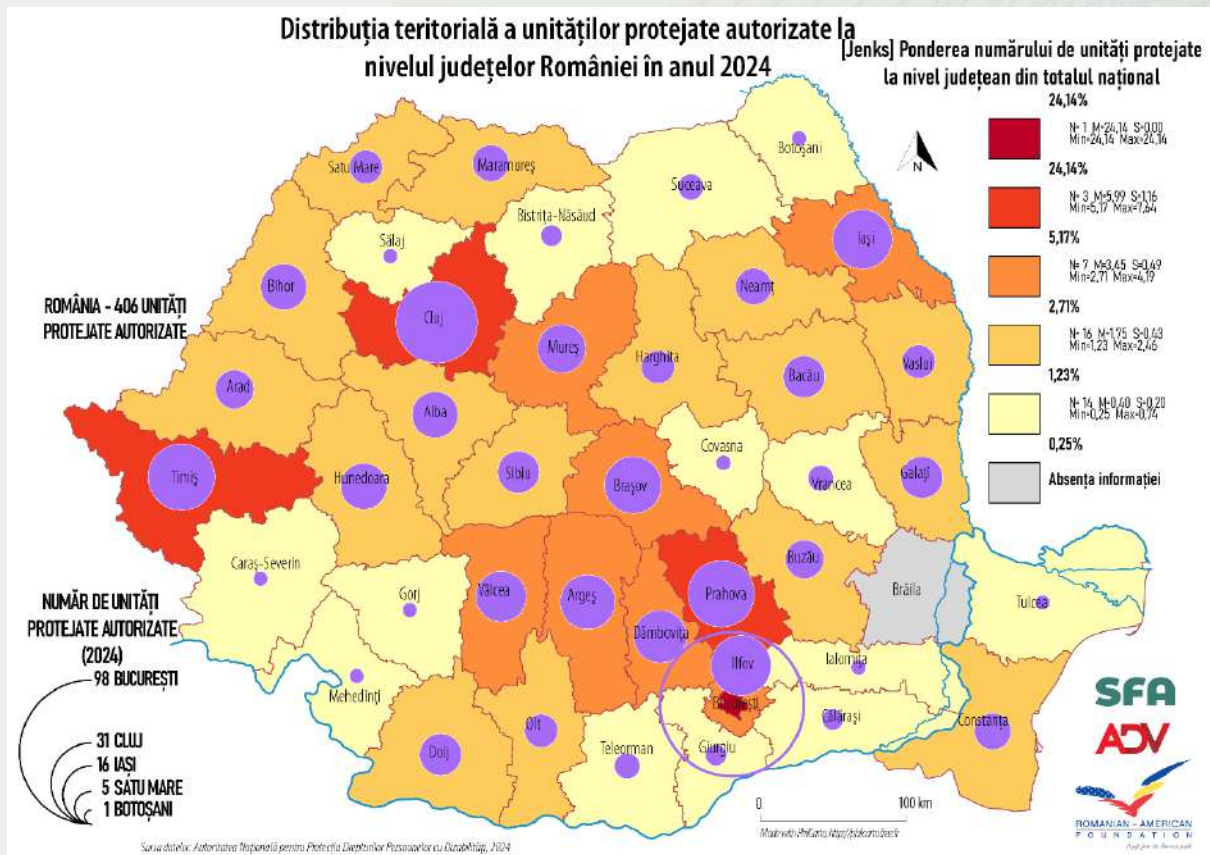
Între anii 2021 și 2024, economia unităților protejate autorizate din România a cunoscut o creștere accelerată. Dacă în 2021 existau doar 19 astfel de unități la nivel național, numărul lor a crescut semnificativ în anii următori: 72 în 2022, 146 în 2023 și a ajuns la 406 în 2024. Această evoluție reflectă o expansiune rapidă a sectorului, indicând atât un interes crescut pentru acest tip de întreprinderi, cât și un cadru favorabil pentru dezvoltarea lor.

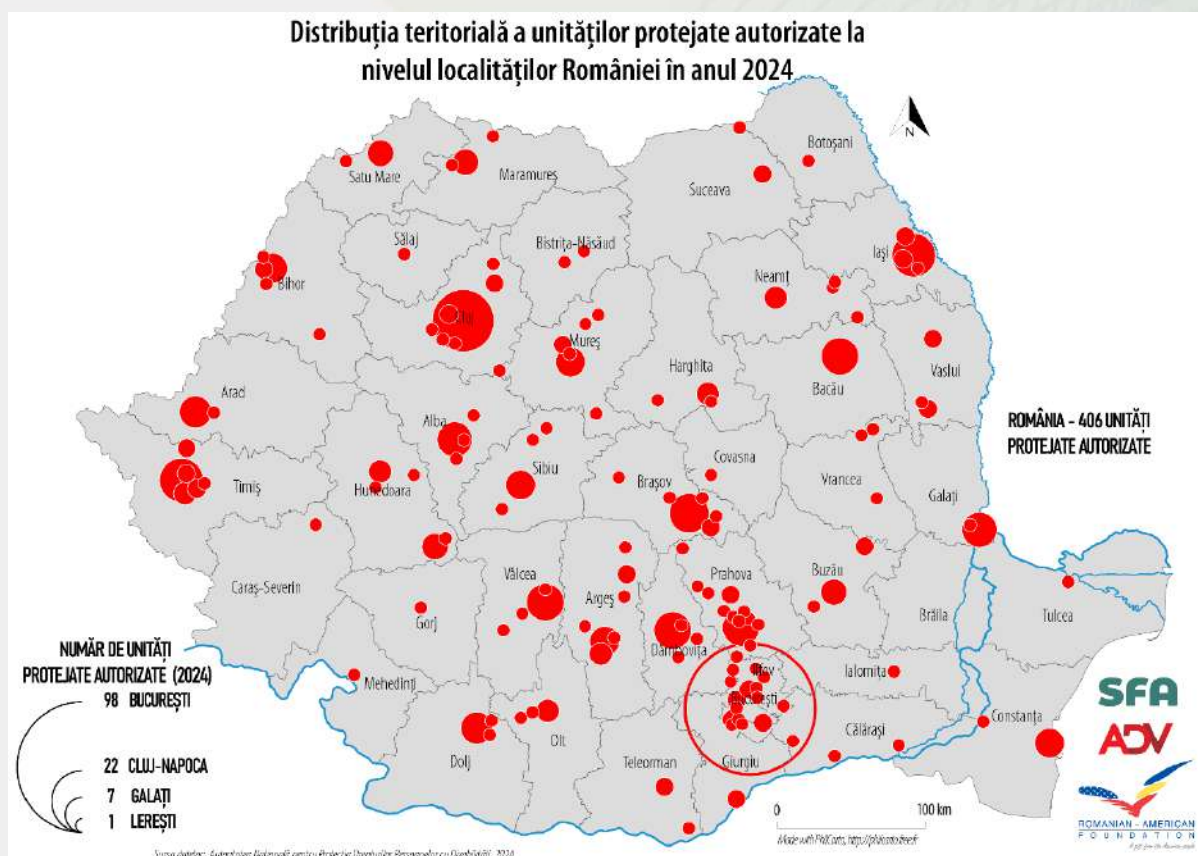
Din punct de vedere geografic, distribuția unităților protejate autorizate nu este uniformă, existând concentrații semnificative în anumite județe și regiuni. Municipiul București se detașează clar, având 98 de unități, ceea ce reprezintă aproape un sfert din totalul național. Județul Cluj ocupă a doua poziție, cu 31 de unități, urmat de Prahova și Timiș, fiecare cu 21 de unități. Alte județe bine reprezentate sunt Ilfov (17 unități), Iași (16 unități) și Brașov (15 unități).

În schimb, în județele mai puțin dezvoltate din punct de vedere economic și cu o populație mai redusă, numărul acestor unități este considerabil mai mic. De exemplu, în județele Botoșani, Călărași, Caraș-Severin, Covasna, Giurgiu, Mehedinți, Sălaj, Tulcea și Vaslui se regăsesc doar câte una până la cinci unități protejate autorizate.

La nivel regional, se observă o concentrare mai mare în Regiunea București-Ilfov (115 unități) și în Regiunea Centru (66 unități, dintre care cele mai multe sunt în Brașov, Mureș și Sibiu). Regiunile Nord-Vest și Vest au, de asemenea, un număr semnificativ de unități protejate autorizate.

Datele sugerează o concentrare mai mare a UPA în regiunile cu economii mai diversificate și mai dezvoltate, cum ar fi București sau Cluj, în timp ce în regiunile mai puțin dezvoltate economic, numărul de UPA este mai mic, iar impactul lor asupra economiei locale este mai redus. Această distribuție reflectă atât dinamica economică regională, cât și gradul de implicare al autorităților locale și al mediului de afaceri în susținerea și promovarea unităților protejate.

6.2. Economia unităților protejate autorizate în anul 2024.

Unitățile protejate (UPA) reprezintă entități economice esențiale în procesul de integrare a persoanelor cu dizabilități pe piața muncii. Reglementate de legislația națională, aceste unități au obligația de a angaja un procent semnificativ de persoane cu dizabilități, oferindu-le astfel oportunități de muncă și contribuind la integrarea lor socială.

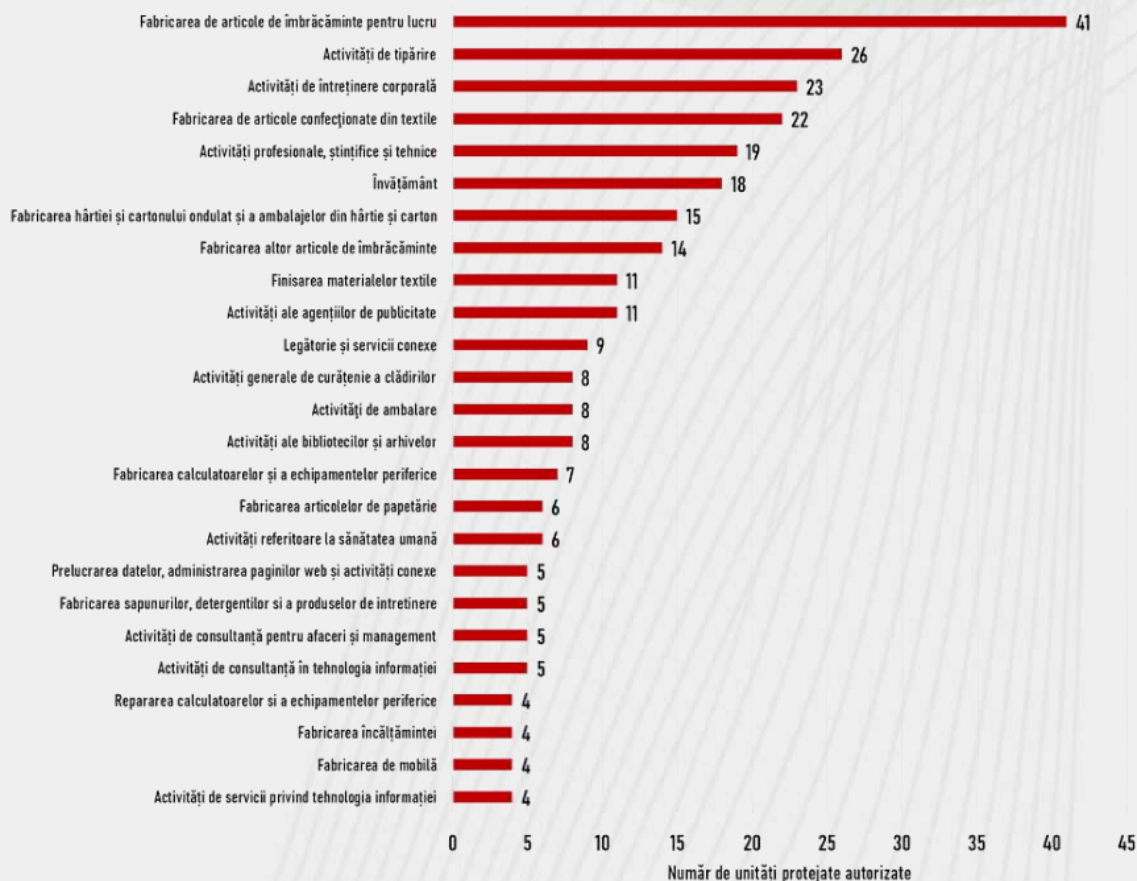
Cea mai importantă componentă în evaluarea activității acestor unități este dimensiunea economică, care poate fi analizată din mai multe perspective: sectoarele de activitate, numărul de salariați și veniturile generate. Acești indicatori nu doar că reflectă performanța financiară a unităților protejate, dar subliniază și capacitatea acestora de a contribui activ la piața muncii și la susținerea integrării sociale a persoanelor cu dizabilități.

Cele mai frecvente sectoare în care activează unitățile protejate includ producția de textile, confecții și accesorii, prelucrarea lemnului, ambalare, reciclare, servicii de curățenie, publicitate și marketing, precum și activități de consultanță. Aceste domenii nu doar că oferă oportunități de muncă pentru persoanele cu dizabilități, dar reflectă și diversitatea economiei în care aceste unități se integrează. De exemplu, activitățile de realizare a software-ului la comandă sunt din ce în ce mai prezente în portofoliile unităților protejate, ceea ce subliniază adaptabilitatea acestora la evoluțiile tehnologice și cerințele pieței moderne.

La fel de importante sunt sectoarele tradiționale, precum fabricarea de mobilă și încălțăminte, care continuă să constituie o sursă esențială de locuri de muncă și venituri pentru unitățile protejate. Pe lângă cele menționate, activitățile de reparare a calculatoarelor și echipamentelor periferice sau consultanța în tehnologia informației și afaceri sunt tot mai prezente, oferind atât locuri de muncă stabile, cât și oportunități pentru dezvoltarea profesională a angajaților cu dizabilități.

Diversificarea sectorială a acestor unități este o dovadă clară a flexibilității lor economice, care permite nu doar integrarea pe piața muncii, dar și o contribuție semnificativă la economiile locale și naționale. Adaptabilitatea acestora la cerințele pieței, pe fondul unor schimbări rapide în tehnologie și cerințele consumatorilor, constituie o garanție a viabilității lor pe termen lung. Această capacitate de a naviga între sectoare economice diverse arată nu doar potențialul economic, dar și impactul pozitiv pe care unitățile protejate îl pot avea în comunitățile lor prin sprijinirea unei economii incluzive.

Top 25 de domenii de activitate ale unităților protejate autorizate la nivelul anului 2024

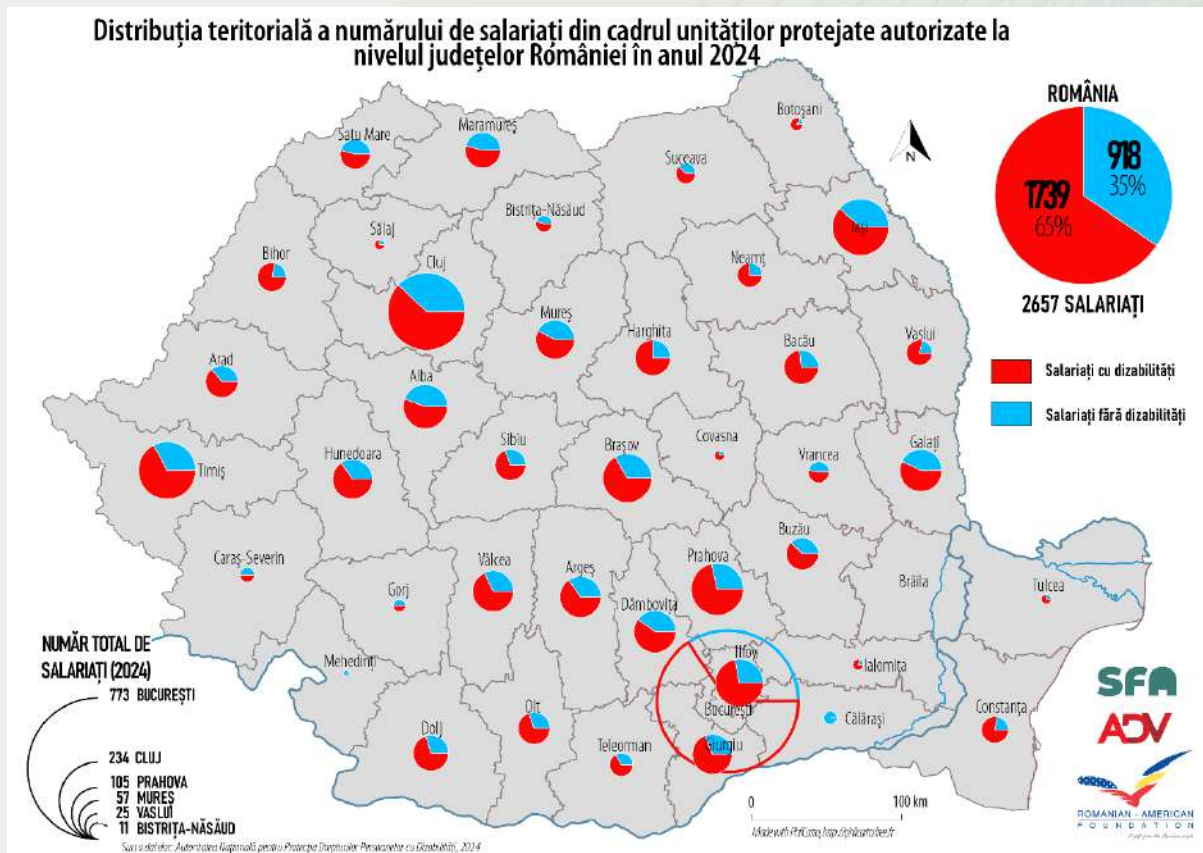
Din perspectiva numărului de angajați în cadrul acestui sector de economie socială, la nivelul anului 2024, în unitățile de tip UPA erau angajați 2.657 de salariați, dintre care 1.739 erau persoane cu dizabilități (65%) și 918 nu aveau dizabilități (35%).

În profil județean, se observă o variabilitate considerabilă în ceea ce privește numărul angajaților. Cei mai mulți salariați se regăseau în capitală, cu 773 de persoane, dintre care 506 erau persoane cu dizabilități. În contrast, în județul Botoșani, numărul total de angajați în unități protejate a fost de doar 6, dintre care 5 aveau dizabilități. Această diferență reflectă nu doar numărul de unități protejate din fiecare județ, ci și nivelul de angajabilitate

al persoanelor cu dizabilități, care variază în funcție de sectorul economic prezent și specificul fiecărei regiuni.

Unitățile protejate asumă o misiune socială importantă din moment ce un procent semnificativ din angajați sunt persoane cu dizabilități. În 2024, datele agregate pe județe arată că ponderea persoanelor cu dizabilități în totalul angajaților variază semnificativ. În județul Bacău, aproximativ 73,33% dintre angajați erau persoane cu dizabilități, ceea ce subliniază un angajament puternic al UPA din această zonă pentru integrarea persoanelor cu dizabilități. În contrast, județele precum Bistrița-Năsăud au înregistrat o pondere mai scăzută, de aproximativ 54,55%, indicând o integrare mai lentă sau mai puțin intensă a persoanelor cu dizabilități pe piața muncii în aceste regiuni.

Această variabilitate poate fi explicată de factori economici și sociali, dar și de abordarea fiecărei unități protejate în ceea ce privește diversificarea personalului și integrarea personalului cu dizabilități.

6.3. Aspecte privind veniturile generate de unitățile protejate autorizate.

În cazul unităților protejate, valoarea contractelor încheiate este un indicator esențial al impactului economic al acestora. Aceste contracte sunt de obicei reglementate de acte legislative speciale, cum ar fi Legea nr. 448/2006 din România referitoare la activitatea unităților protejate, ce au ca scop integrarea persoanelor cu dizabilități în câmpul muncii. De regulă, aceste contracte se referă la vânzarea de produse și servicii, iar suma totală a acestora reflectă nu doar capacitatea unității de a genera venituri, ci și impactul său asupra ocupării forței de muncă pentru persoanele cu dizabilități, contribuind astfel la incluziunea socială și economică.

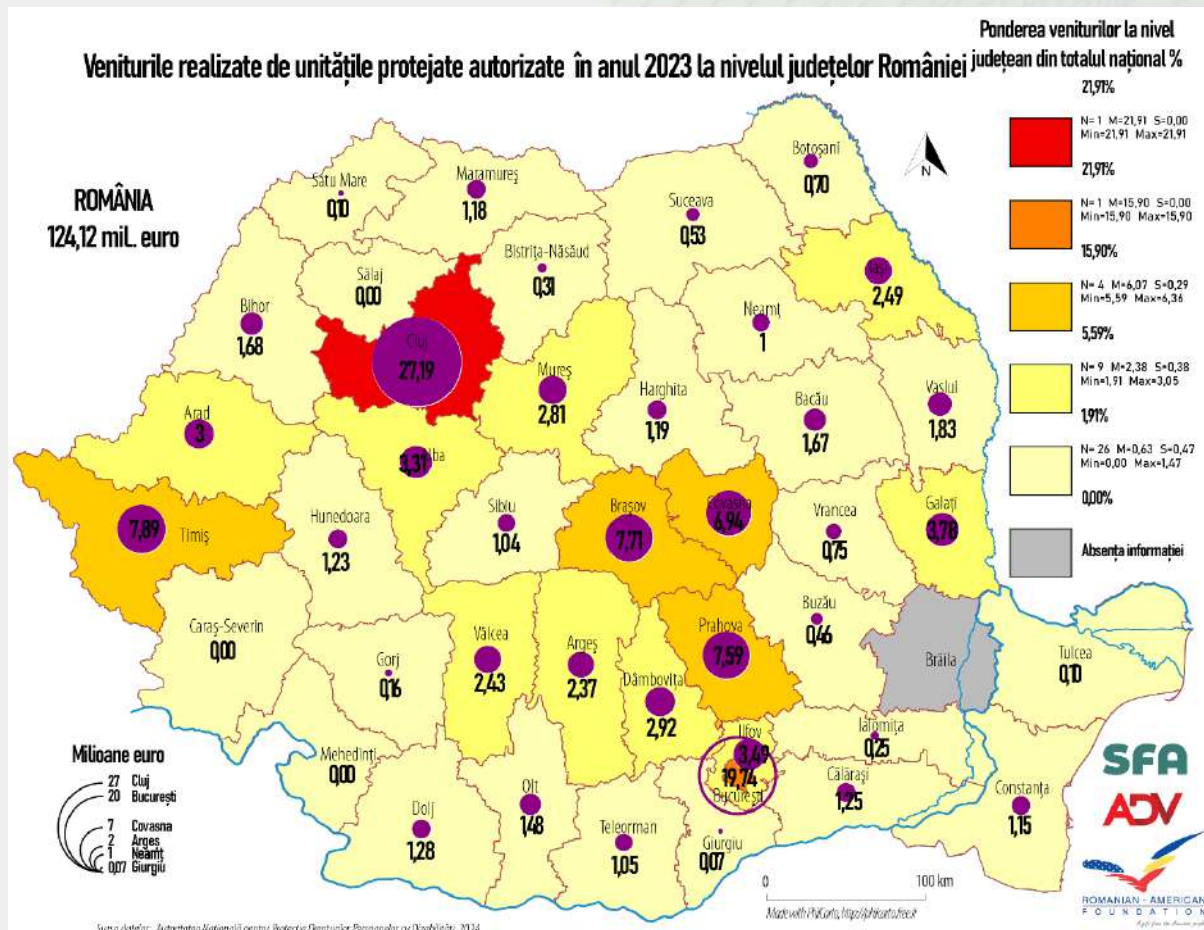
În anul 2023, valoarea totală a contractelor încheiate de unitățile protejate din România a ajuns la 124,12 milioane de euro, subliniind importanța economică a acestui sector. Cele mai active unități protejate au fost în județul Cluj, care, deși nu deține cele mai multe unități de acest tip la nivel național, a înregistrat venituri semnificative, de 27,19 milioane de euro, reprezentând 21,9% din veniturile totale generate de unitățile protejate din România. Acest lucru demonstrează nu doar eficiența acestui județ în activitățile economice, ci și potențialul său de a sprijini integrarea pe piața muncii a persoanelor cu dizabilități.

Pe locul al doilea se află municipiul București cu venituri de 19,74 milioane de euro, ceea ce reprezintă 19,74% din totalul veniturilor obținute de unitățile protejate la nivel național. Aceasta arată o contribuție semnificativă a capitalei la susținerea acestor structuri, având în vedere și densitatea populației și a activităților economice din zonă. Totuși, în ciuda numărului ridicat de unități protejate autorizate – 98 la nivelul municipiului București – performanța economică raportată la această cifră rămâne relativ modestă. Această discrepanță sugerează o eficiență variabilă în funcționarea unităților, reflectând posibile diferențe în capacitatea de gestionare, specializarea activităților sau accesul la parteneriate economice sustenabile.

Alte județe care au avut un impact notabil asupra veniturilor realizate de unitățile protejate sunt Timiș (7,89 milioane de euro), Brașov (7,71 milioane de euro), Prahova (7,59 milioane de euro) și Covasna (6,94 milioane de euro). Aceste județe reflectă o diversificare a activităților economice și un angajament continuu față de susținerea locurilor de muncă pentru persoanele cu dizabilități.

La polul opus, județele cu cel mai mic număr de unități protejate, cu doar una sau două unități, sunt Caraș-Severin, Mehedinți și Giurgiu. Aceste județe se află la polul opus, având un impact mai mic asupra economiei naționale din perspectiva veniturilor generate de

unitățile protejate, ceea ce sugerează o nevoie de sprijin suplimentar și de măsuri care să stimuleze dezvoltarea acestora în zonele mai puțin favorizate.

Deși unitățile protejate au un impact economic pozitiv, în activitatea desfășurată se confruntă și cu numeroase provocări. Una dintre cele mai mari dificultăți este menținerea unui echilibru între cerințele economice și responsabilitatea socială. Pe lângă dificultățile legate de angajarea unui procent semnificativ de persoane cu dizabilități, multe unități protejate trebuie să rămână competitive într-un mediu economic dinamic. În plus, unele dintre aceste unități întâmpină dificultăți în accesarea resurselor financiare necesare pentru a susține dezvoltarea și extinderea activităților.

În unele județe mai puțin dezvoltate economic, unitățile protejate pot întâmpina și dificultăți legate de infrastructură sau de accesul la piețele de desfacere, ceea ce poate limita expansiunea acestora și impactul lor economic.

Perspectivile de creștere rămân favorabile, având în vedere atât sprijinul legislativ existent, cât și interesul din ce în ce mai mare al companiilor pentru integrarea socială prin achiziții responsabile. Extinderea sectorului unităților protejate autorizate poate contribui semnificativ la integrarea profesională a persoanelor cu dizabilități, reducerea excluziunii sociale și dezvoltarea unor modele economice incluzive în întreaga țară. În plus, creșterea vizibilității acestor unități și educarea mediului de afaceri asupra avantajelor colaborării cu ele vor putea asigura o sustenabilitate pe termen lung a acestui sector.

7. Barometrul Economiei Sociale. Cercetarea sociologică pe bază de chestionar

Cercetarea realizată a avut la bază un eșantion de **151 de respondenți**, care au completat chestionarul în calitate de reprezentanți ai întreprinderilor sociale din România. Informațiile colectate au vizat o gamă amplă de aspecte relevante pentru funcționarea sectorului economiei sociale, fiind structurate în cinci secțiuni principale:

1. Informații generale despre organizație/întreprindere;
2. Resurse umane;
3. Activitatea socială și de mediu;
4. Activitatea economică și financiară;
5. Soluții și perspective/teme de advocacy pentru crearea unui ecosistem favorabil sectorului.

Prin răspunsurile oferite, participanții au evidențiat starea actuală a sectorului, principalele provocări întâmpinate, precum și soluțiile considerate necesare pentru dezvoltarea sa durabilă.

SECȚIUNEA 1: Profilul socioeconomic al entităților de economie socială

Distribuția cronologică în funcție de anul de înființare a întreprinderilor sociale evidențiază o evoluție progresivă a sectorului în ultimele trei decenii. Cele mai multe întreprinderi sociale din eșantion au fost înființate în intervalul 2016–2020 (48 de entități), ceea ce reprezintă aproximativ o treime din total. Acest vârf de constituiri poate fi corelat cu valul

de finanțări europene nerambursabile disponibile prin programe precum FSE-POCU, dar și cu maturizarea cadrului legislativ național privind economia socială. Totodată, un număr semnificativ de întreprinderi au fost fondate recent, în perioada 2021-2024, ceea ce arată menținerea unui interes activ în rândul actorilor sociali, în ciuda contextului economic și social post-pandemic.

Diseminarea chestionarului din punct de vedere geografic a relevat o concentrare semnificativă a întreprinderilor sociale în regiunile Nord-Est și București-Ilfov. Județul Iași se distinge clar cu un număr de 40 de întreprinderi, reprezentând aproximativ 26,5% din totalul național, urmat de București, cu 25 de întreprinderi, ceea ce reprezintă 16,6% din total. Aceste două județe sunt urmate de Galați, care se află într-o poziție notabilă cu 6 întreprinderi (4,0% din total), iar alte județe din regiunea Nord-Est, precum Suceava și Vaslui, au o prezență considerabilă, cu 4 și respectiv 5 întreprinderi sociale.

În contrast, regiunile Sud-Vest Oltenia și Sud-Est sunt reprezentate mai modest, cu județe precum Olt și Gorj având doar câte o întreprindere socială. De asemenea, județele mai mici sau izolate, precum Argeș, Bihor și Caraș-Severin, au o prezență limitată, fiecare având câte o întreprindere socială, indicând o difuzare teritorială mai puțin uniformă a acestui tip de organizație.

Distribuția întreprinderilor sociale la nivel de localitate indică o concentrare puternică a sectorului social în Municipiul Iași (27 întreprinderi), București (26 întreprinderi), urmate de comuna Miroslava cu 10 unități, iar localitățile Brașov și Cluj-Napoca și Galați au o prezență notabilă în clasament cu câte 5 întreprinderi fiecare.

Rezultatele sugerează o concentrare semnificativă a activităților în mediul urban, având în vedere că 57 dintre acestea își desfășoară preponderent activitatea în orașe sau municipii, ceea ce indică o tendință de centralizare a resurselor economice și a oportunităților în

zonele urbane. Aceasta poate fi explicată prin infrastructura mai bine dezvoltată, accesul facil la piețe, și concentrarea capitalului uman calificat în mediile urbane.

Pe de altă parte, datele arată o prezență mult mai redusă a organizațiilor în mediul rural, cu doar 17 activități preponderente în sate sau comune, ceea ce poate semnala o dependență mai mare a acestora de contextul urbanizat. De asemenea, prezența semnificativă a întreprinderilor ce își desfășoară activitatea preponderent la nivel național (22) și regional (31) poate sugera o conectivitate mai mare între diversele regiuni ale țării, reflectând o tendință de expansiune a activităților economice pe scară mai largă, dar fără o puternică internaționalizare, având în vedere numărul mai mic al celor care activează preponderent pe piața europeană (5).

Conform datelor analizate, 77 dintre organizațiile și întreprinderile chestionate (51%) sunt afiliate la o asociație, federație sau cluster de întreprinderi care urmăresc scopuri și desfășoară activități similare. În schimb, 74 de organizații (49%) nu sunt afiliate la astfel de structuri. Această distribuție relativ echilibrată indică o tendință importantă de asociere și cooperare în rândul întreprinderilor sociale, dar și menținerea unui grad considerabil de independență în desfășurarea activităților economice și sociale.

În ceea ce privește apartenența organizațională, datele arată că o parte semnificativă a întreprinderilor sociale sunt afiliate unor rețele sau federații specializate. Cea mai frecventă afiliere este la Clusterul Acceleratorul de Întreprinderi Sociale/ADV România (29 de organizații), urmat de RISE (11 organizații) și FONSS (10 organizații). Alte structuri de apartenență, precum FNGAL, FONPC, Comitetul Național Paralimpic, Consiliul Național al Dizabilității și Rural Net, sunt reprezentate într-o măsură mai redusă. De asemenea, 25 de organizații au menționat afilierea la alte rețele sau federații. Această diversitate a afilierilor reflectă atât dinamica colaborativă a sectorului economiei sociale, cât și preocuparea

pentru consolidarea capacității instituționale și pentru promovarea intereselor comune la nivel național și internațional.

Analiza centralizată a domeniilor de activitate ale acestor rețele și federații indică o concentrare majoră în zona economiei sociale, unde sunt afiliate 46 de organizații, urmată de domeniul serviciilor sociale (15 organizații). Alte domenii relevante includ drepturile și incluziunea socială, agricultura și dezvoltarea rurală (câte 7 organizații fiecare), respectiv sportul (5 organizații) și educația și tineretul (4 organizații). Domenii precum antreprenoriatul, mediul și urbanismul, finanțele sociale și energia sunt reprezentate într-o măsură mai mică. Această structură sugerează că economia socială și serviciile sociale constituie principalele arii de interes pentru întreprinderile sociale din România, reflectând o orientare clară către coeziune socială, incluziune și dezvoltare comunitară.

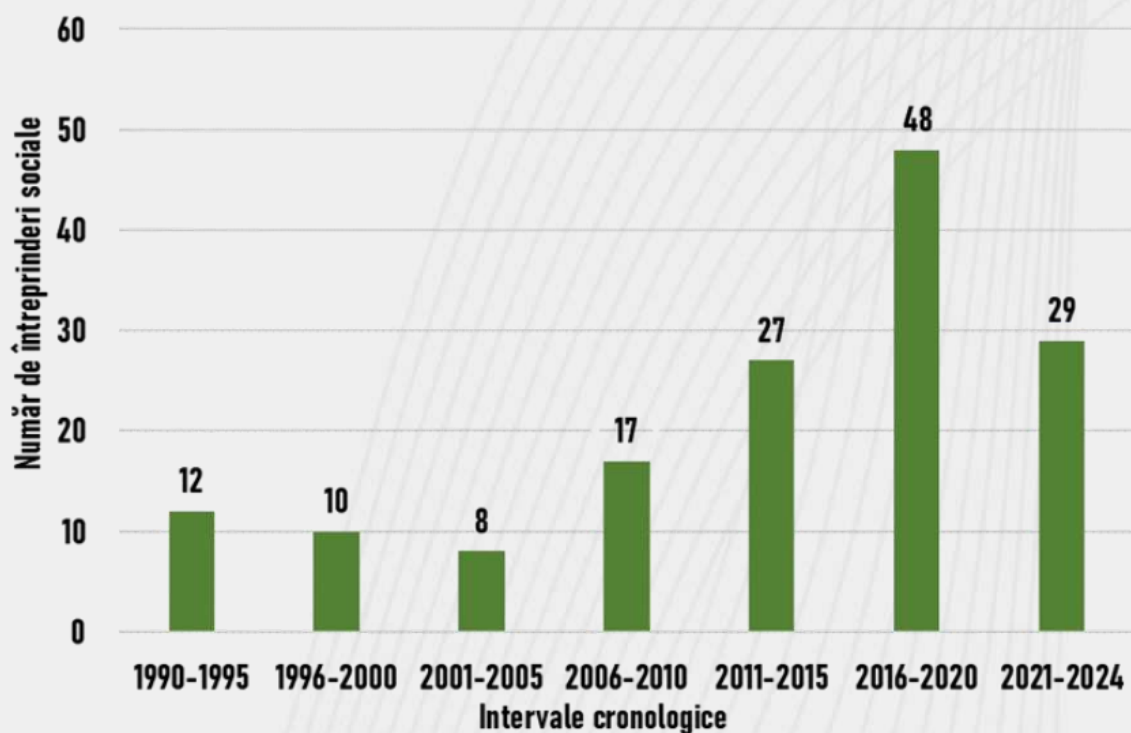
În cazul întrebării referitoare la domeniul principal de activitate a întreprinderilor sociale, s-a observat o diversificare semnificativă a domeniilor de activitate ale acestora. Cele mai multe dintre organizațiile chestionate activează în alte activități de servicii (52 de întreprinderi), reflectând un sector vast și variat, care include o gamă largă de inițiative sociale și de sprijin. La o distanță considerabilă urmează sănătatea și asistența socială, cu 35 de întreprinderi, ceea ce subliniază nevoia semnificativă de servicii dedicate îngrijirii persoanelor vulnerabile. Alte domenii remarcabile includ învățământul (16 întreprinderi), un sector important pentru dezvoltarea educațională și formarea profesională, și activitățile de servicii administrative și suport (7 întreprinderi), care contribuie la buna funcționare a inițiativelor economiei sociale. Important de menționat este faptul că, activitățile profesionale, științifice și tehnice (4 întreprinderi) și industria prelucrătoare (9 întreprinderi) joacă și ele un rol important, fiind esențiale pentru inovarea și susținerea economiei locale. Pe de altă parte, sectorul agricol (2 întreprinderi) și construcțiile (2 întreprinderi) sunt mai puțin reprezentate în cadrul acestui eșantion, ceea ce sugerează o mai mică incidență a inițiativelor sociale în aceste domenii.

Totodată, activitățile din industria extractivă și administrarea publică sunt foarte puțin prezente, ceea ce reflectă tendința ca economia socială să se concentreze mai mult pe domenii legate de bunăstarea socială și educație. Această diversificare a domeniilor de activitate subliniază faptul că economia socială este activă într-o gamă largă de sectoare, dar există o concentrare semnificativă în domenii care susțin direct bunăstarea socială, sănătatea, educația și serviciile esențiale.

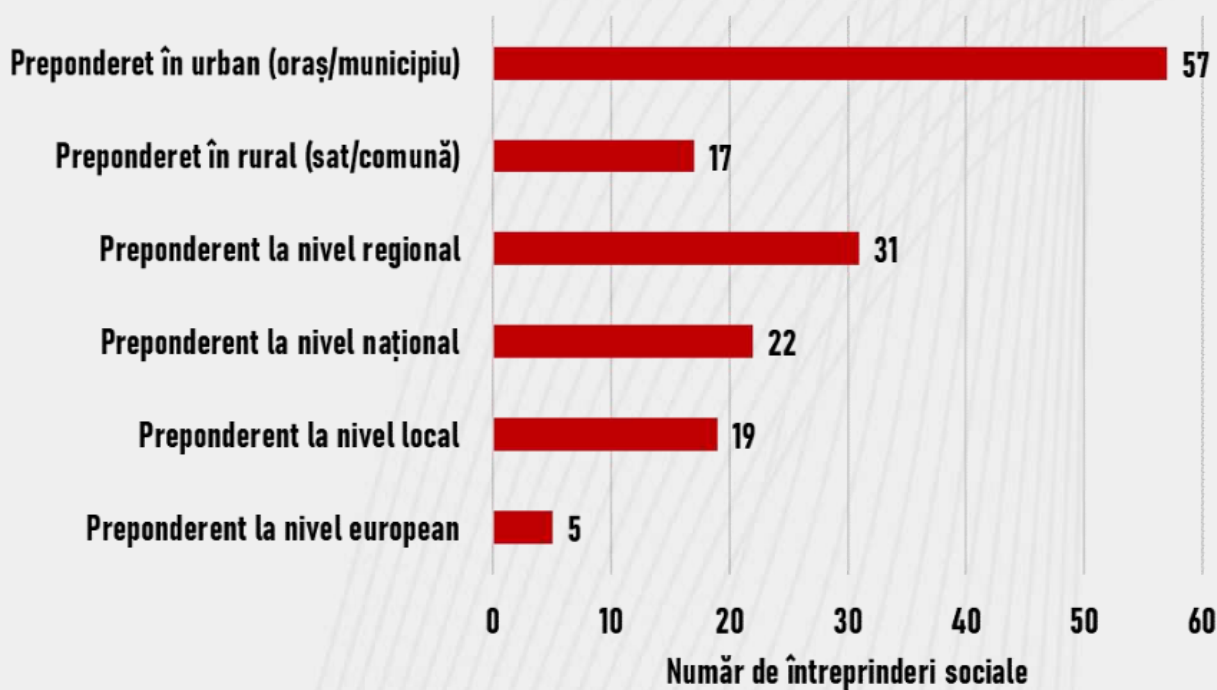
În prezent, organizațiile și întreprinderile din eșantion sunt înregistrate sub diverse forme juridice, cele mai frecvente fiind Asociațiile sau Fundațiile conform OG nr. 26/2000 (102 entități), urmate de Societățile cu Răspundere Limitată (SRL) (44 entități), PFA-uri (2 entități), precum și Federațiile, Societățile Cooperative Europene și organizațiile înregistrate conform Legii 139/1995 (câte o entitate pentru fiecare categorie).

Din cele 151 de organizații și întreprinderi chestionate, majoritatea dețin autorizații specifice, în funcție de domeniul lor de activitate. Cea mai frecventă autorizație este atestatul de întreprindere socială conform Legii nr. 219/2015, deținut de 51 dintre acestea (33,6%). În continuare, 40 de organizații (26,3%) sunt asociații/fundații/federații cu statut de utilitate publică conform OG nr. 26/2000. Un număr semnificativ de entități au obținut autorizații în domeniul serviciilor sociale, 34 dintre acestea (22,4%) fiind furnizori de servicii sociale autorizați.

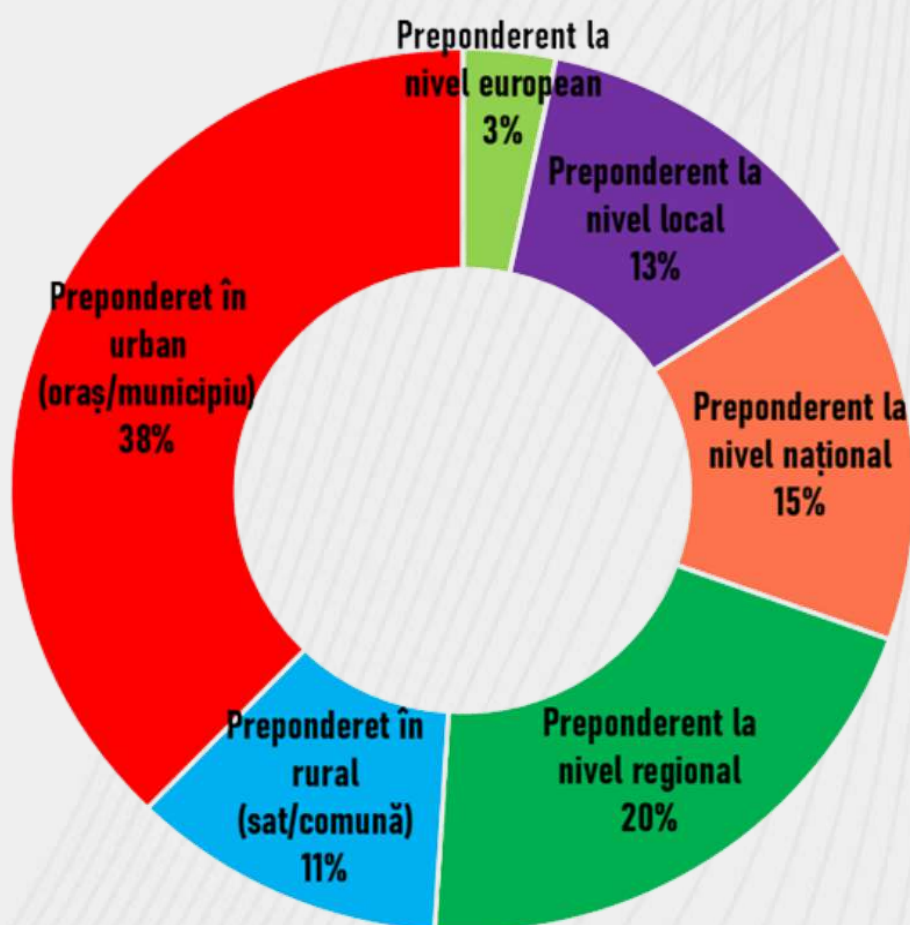
6. Care este anul de înființare a organizației/întreprinderii, conform documentelor statutare?

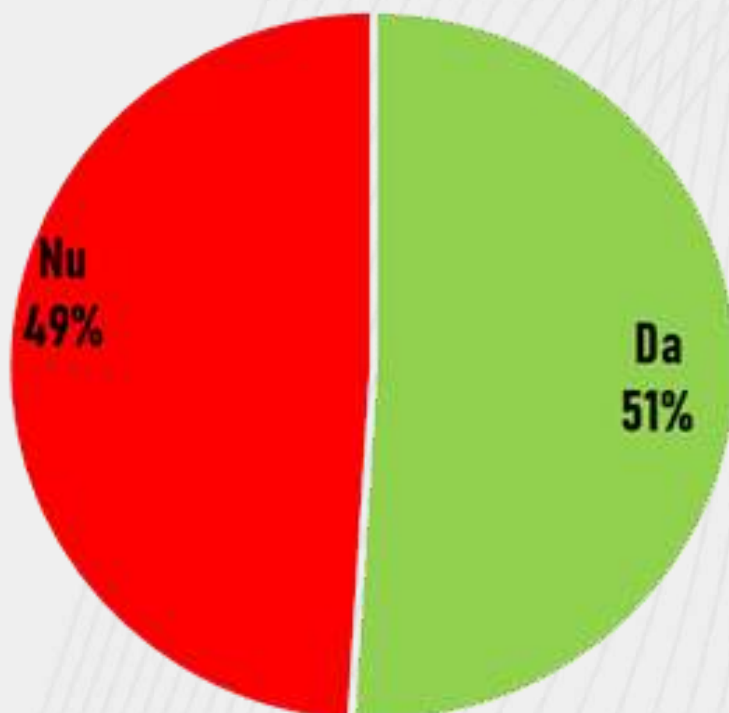
9. Organizația/ întreprinderea își desfășoară activitatea preponderent în mediul:

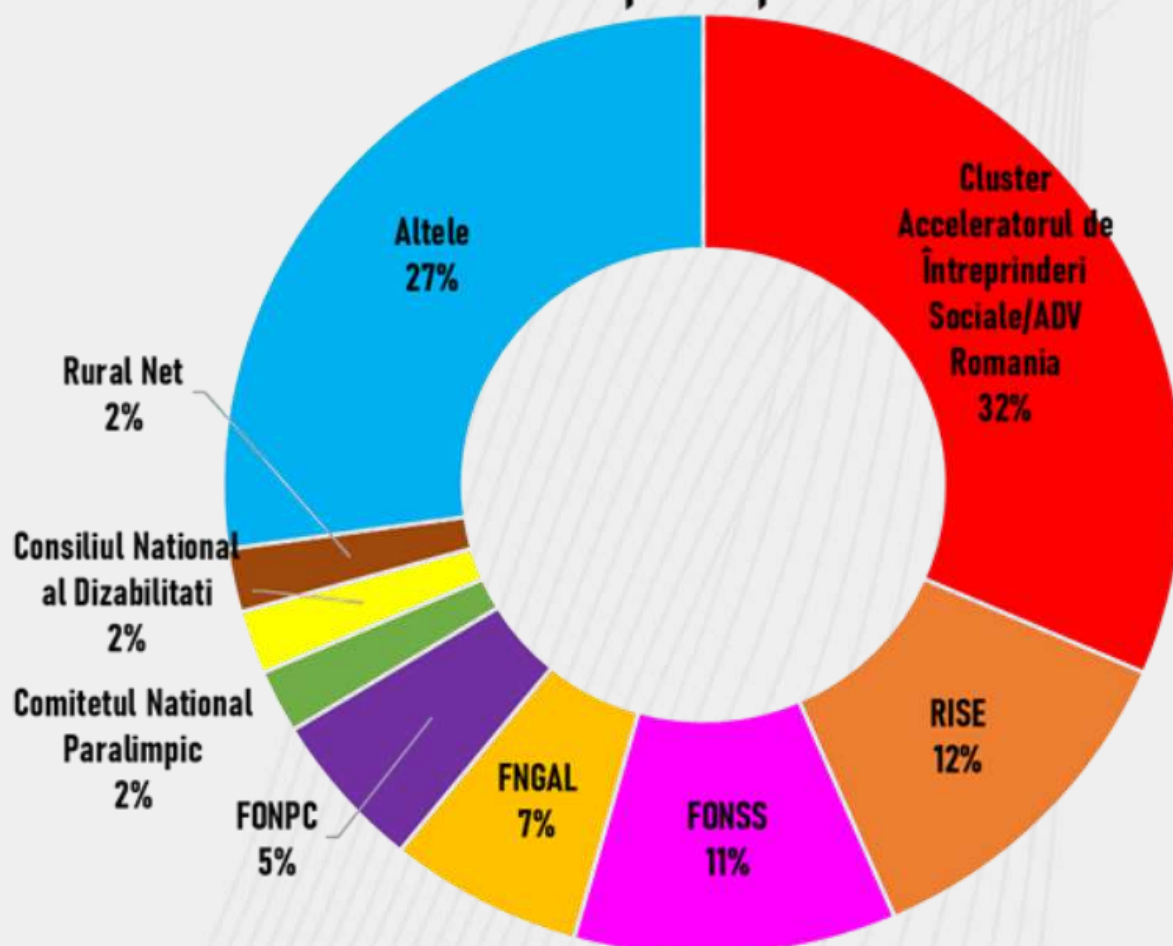
9.1. Organizația/întreprinderea își desfășoară activitatea preponderent în mediul:

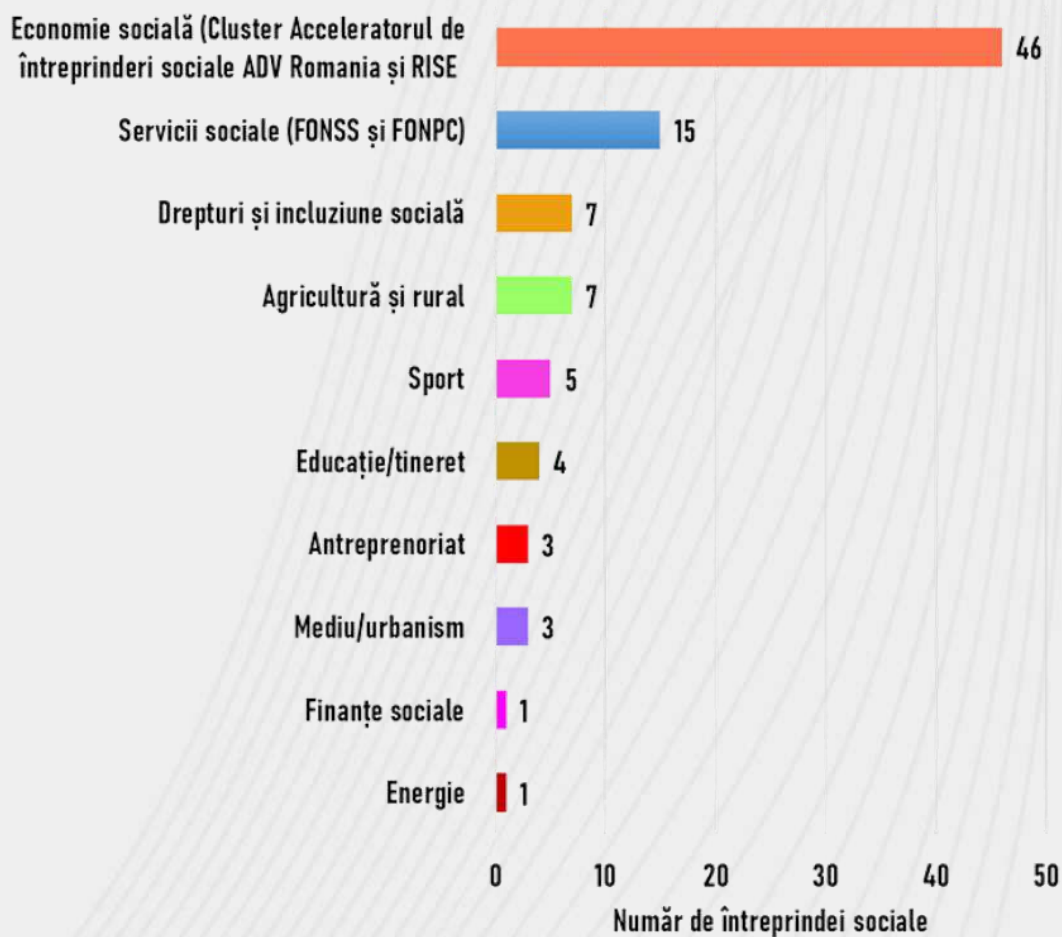
10. Organizația/ întreprinderea dvs. este afiliată la o asociație / federație / cluster de întreprinderi cu aceleași scopuri și profil al activităților desfășurate?

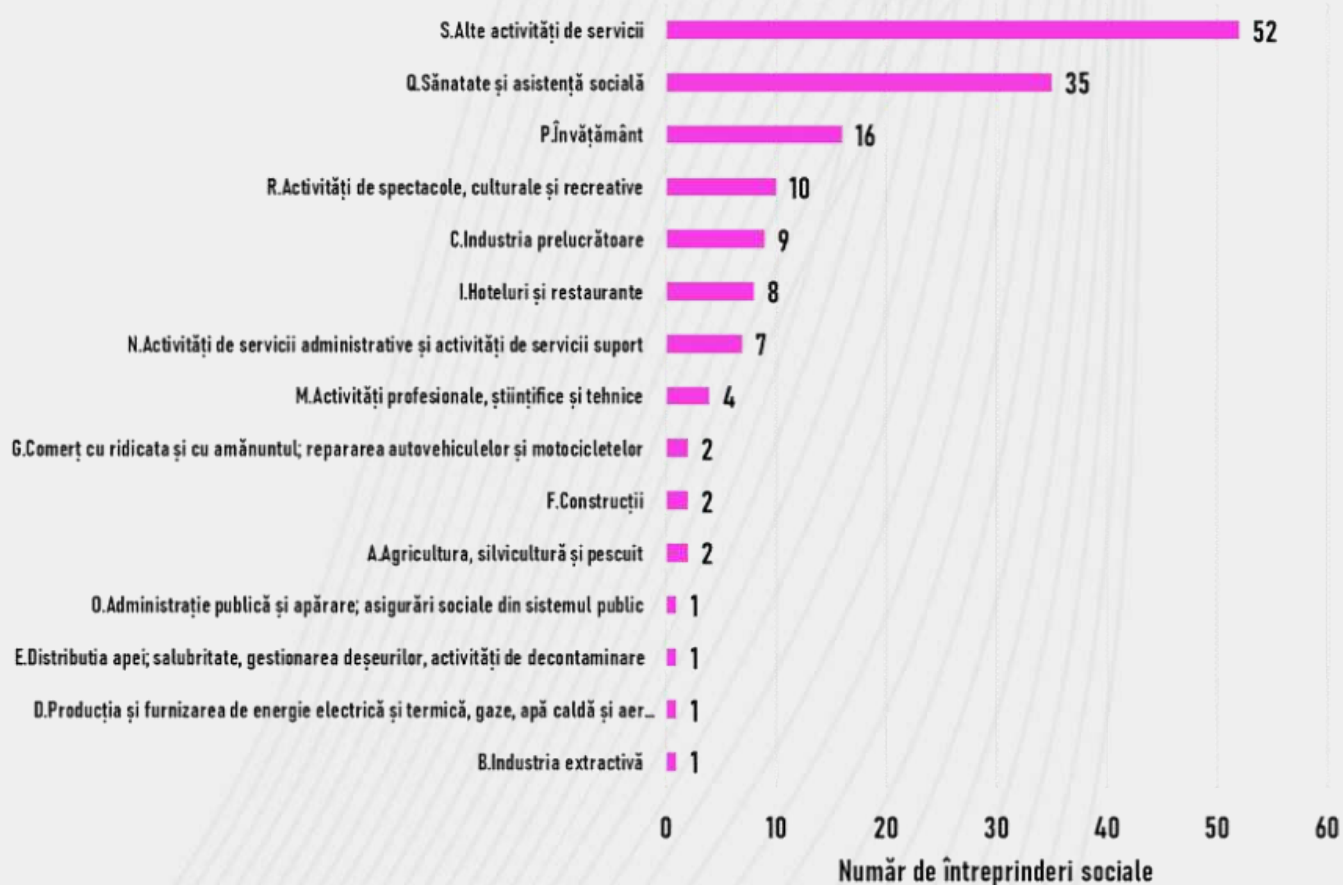
11. Numele federației/rețelei de organizații în care sunteți afiliați

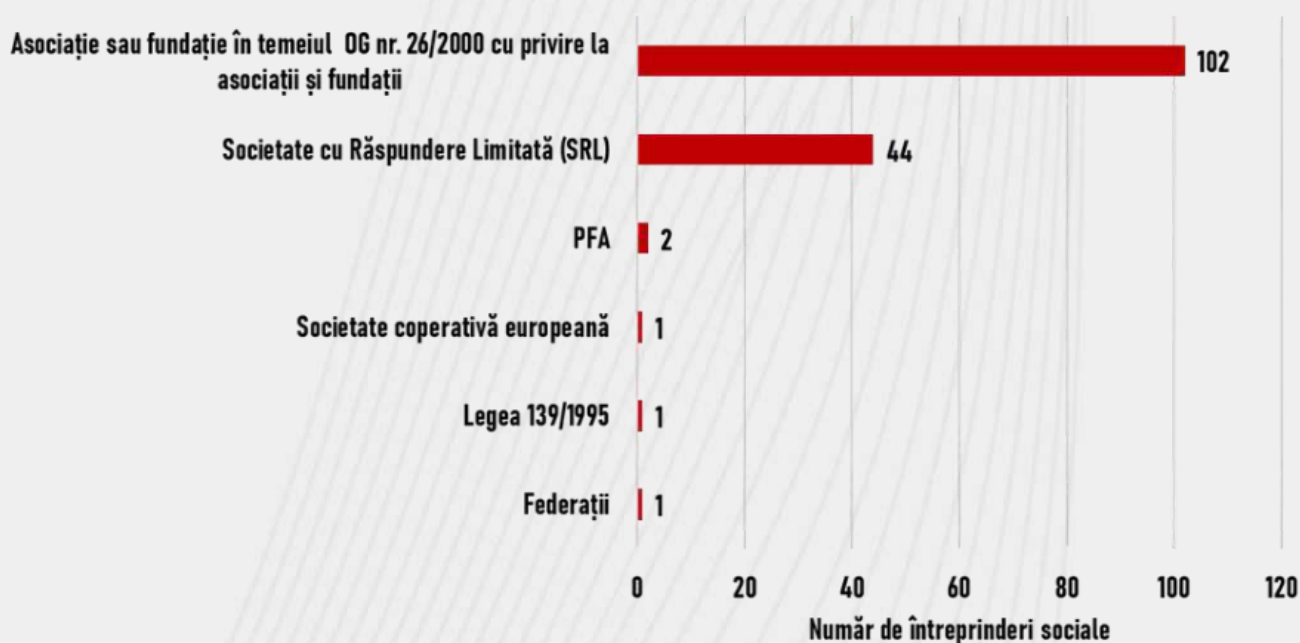
11.2. Centralizare după domeniul de activitate al rețelelor/federațiilor

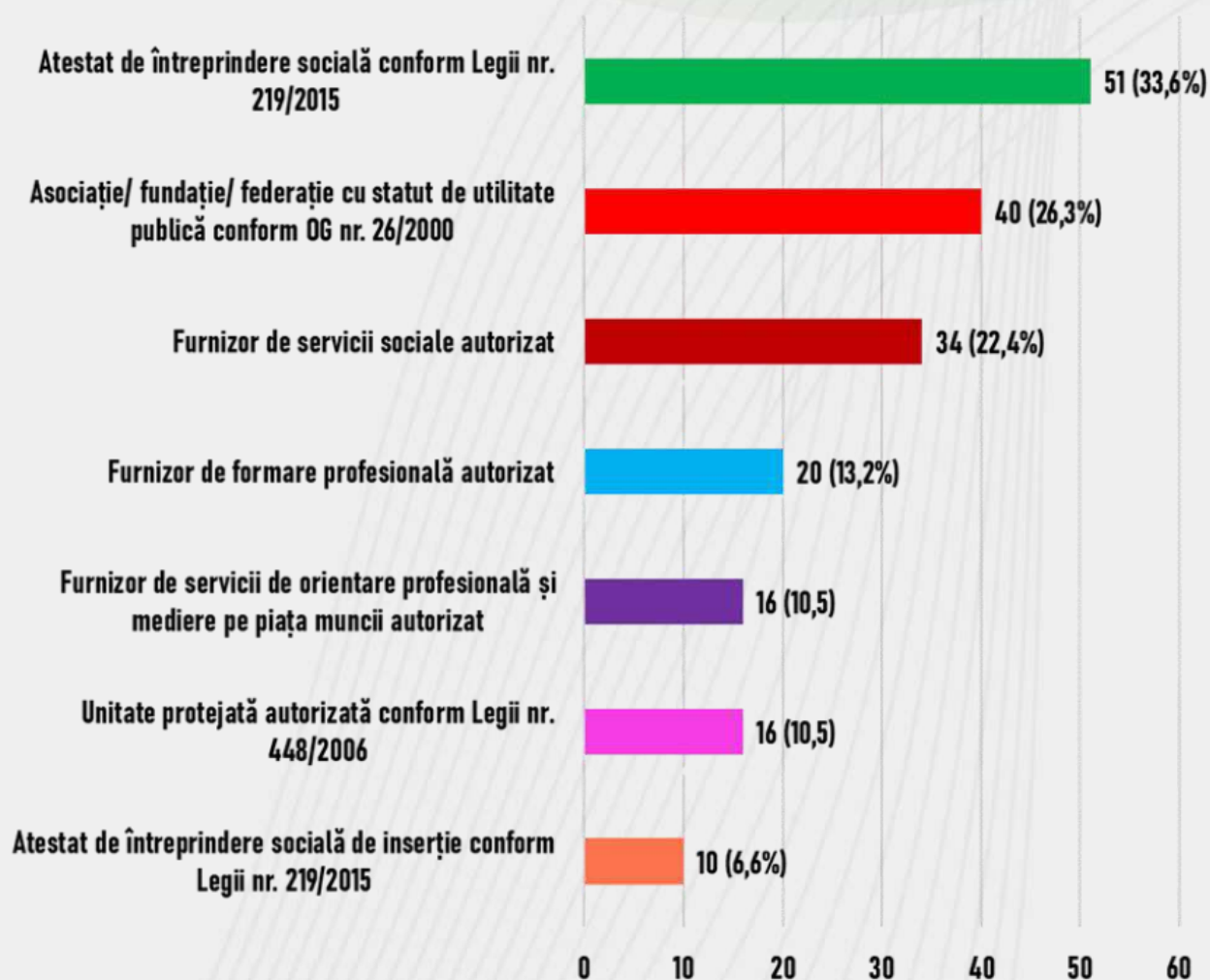
12. Vă rugăm să precizați care este domeniul principal de activitate al organizației dvs. (alegeți din următoarele activități conform ale economiei naționale conform CAEN Rev.2):

13. Care este forma juridică sub care este înregistrată în prezent organizația / întreprinderea dvs.?

14. Organizația/ întreprinderea dvs. deține autorizații după cum urmează:

SECȚIUNEA 2: Activitatea de resurse umane a entităților de economie socială

La nivelul anului 2024, conform datelor din eșantionul analizat, în cadrul întreprinderilor sociale din România activau aproximativ 1.682 de salariați. Majoritatea acestora erau concentrați în organizații de mici dimensiuni: 32 de întreprinderi aveau între 1–2 angajați, iar 36 aveau între 3–5 angajați. Alte categorii includeau 22 de organizații cu 6–10 angajați, 14 cu 11–20, și câte 8 organizații în grupele 21–40, respectiv peste 40 de angajați. Această

distribuție evidențiază predominanța întreprinderilor sociale mici și mijlocii în peisajul economic românesc.

În ceea ce privește dinamica angajărilor față de anul precedent, datele indică o evoluție eterogenă. Dintre organizațiile respondente, 35 (23%) au raportat o creștere a numărului de salariați în 2024, reflectând o tendință pozitivă de dezvoltare în anumite sectoare. Totodată, 69 de întreprinderi (46%) au declarat menținerea constantă a efectivelor, semnalând o anumită stabilitate în contextul economic actual. Pe de altă parte, 43 de organizații (29%) au înregistrat o scădere a numărului de angajați, aspect ce poate sugera dificultăți financiare sau procese de restructurare internă. Doar 4 respondenți (3%) au menționat că nu cunosc evoluția recentă a numărului de salariați. Aceste date conturează o imagine mixtă în care coexistă procese de expansiune, stagnare și reducere a personalului.

În ceea ce privește nivelul de educație al angajaților din întreprinderile sociale în 2024, datele relevă o structură clară, cu o pondere majoritară a persoanelor cu studii superioare. Dintre cei aproximativ 1.682 de salariați, 1.125 (circa 67%) dețin studii superioare, ceea ce reflectă un grad ridicat de calificare în acest sector. Alte 389 de persoane (23%) au studii medii, evidențind o componentă importantă de personal cu formare tehnică sau vocațională. Doar 168 de angajați (10%) au studii elementare, ceea ce sugerează o prezență redusă a forței de muncă necalificate. Această distribuție subliniază caracterul specializat al întreprinderilor sociale, unde cerințele de calificare par a fi mai ridicate decât în alte sectoare ale economiei.

Datele arată că 55 dintre întreprinderile sociale respondente (aproximativ 36%) au în structura de personal persoane aparținând grupurilor vulnerabile, așa cum sunt definite de Legea Asistenței Sociale, în timp ce 96 de organizații (64%) nu includ astfel de angajați. Această realitate indică faptul că, deși o parte importantă a acestor întreprinderi urmăresc obiective sociale clare, majoritatea fie nu activează direct în acest domeniu, fie întâmpină

dificultăți în integrarea grupurilor vulnerabile. Discrepanțele pot reflecta diferențe în misiunea organizațională, în accesul la resurse umane, dar și bariere sociale sau administrative în procesul de angajare. O altă cauză poate fi legată de costurile mari ale resursei umane combinată cu capacitatea de muncă redusă, nesubvenționată de către stat și care crește riscul de necompetitivitate în piață pe termen mediu și lung.

Conform declarațiilor respondenților, din totalul celor 1.682 de salariați înregistrați în 2024, 244 (aproximativ 14,5%) aparțin grupurilor vulnerabile. Acest procent reflectă o implicare moderată în angajarea persoanelor aflate în situații de risc social.

Analiza distribuției acestor angajați arată că majoritatea organizațiilor implicate (28 din cele 55) au între 1–2 persoane vulnerabile angajate. Alte 14 întreprinderi raportează între 3–5 astfel de angajați, iar doar 4 organizații depășesc pragul de 10 persoane vulnerabile integrate în echipă. Aceste date arată că, deși angajarea persoanelor vulnerabile este o prioritate pentru unele organizații, dimensiunea acestui efort este adesea redusă.

Această situație indică, probabil, atât provocările concrete ale angajării categoriilor vulnerabile, cât și diversitatea de abordări existente între întreprinderile sociale. În timp ce unele organizații oferă ocazional oportunități de muncă pentru persoane vulnerabile, altele demonstrează un angajament mai substanțial, integrând aceste persoane într-un mod mai consistent.

În privința profilului angajaților vulnerabili, datele arată că persoanele cu dizabilități (25,8%) și cele de peste 50 de ani (23,8%) sunt cel mai frecvent integrate în întreprinderile sociale. Urmează tinerii NEETs (10,6%) și tinerii proveniți din sistemul de protecție socială (8,6%), ceea ce confirmă o orientare predominantă către grupurile expuse riscurilor de excludere socială pe termen lung. În schimb, alte categorii, precum șomerii (3,3%), persoanele dependente de substanțe (2,6%), persoanele de etnie romă (2%), victimele violenței

domestice (2%) sau refugiații din Ucraina (0,6%), sunt semnificativ mai puțin reprezentate. Această distribuție evidențiază faptul că, deși există preocupare pentru integrarea socială, aceasta se concentrează în special asupra unor categorii „clasice” de vulnerabilitate, în timp ce alte grupuri, deși relevante, rămân la periferia intervenției sociale.

Din totalul de 151 de întreprinderi respondente, doar 9 întreprinderi (6%) oferă angajaților cu dizabilități acces la tehnologii asistive precum software de recunoaștere vocală, programe de amplificare a sunetului sau alte soluții de accesibilitate. Majoritatea covârșitoare 117 întreprinderi (78%) nu asigură astfel de resurse, iar 25 de organizații (16%) nu cunosc situația.

Rezultatele arată că doar 25 dintre cele 151 de întreprinderi respondente (16,6%) oferă angajaților cu dizabilități sisteme de acomodare adecvate, precum rampe, lifturi speciale sau semnalizare braille. Această cifră, deși modestă, este de aproape trei ori mai mare decât în cazul tehnologiilor asistive, sugerând că adaptările fizice sunt relativ mai accesibile sau mai ușor de implementat. Totuși, faptul că mai puțin de 1 din 5 întreprinderi asigură astfel de facilități indică în continuare un grad scăzut de pregătire a mediilor de lucru pentru a include persoane cu dizabilități.

Majoritatea covârșitoare a organizațiilor (104, adică 68,9%) nu dispun de sisteme de acomodare pentru persoanele cu dizabilități. Această situație reflectă bariere semnificative în ceea ce privește accesibilitatea și incluziunea profesională, limitând șansele de angajare și participare depline a acestor persoane. Lipsa acestor adaptări poate fi atribuită unor factori precum resurse financiare insuficiente, lipsa de conștientizare sau absența unor reglementari clare care să impună implementarea lor, mai ales în cazul întreprinderilor mici.

Un aspect preocupant îl reprezintă faptul că 22 de întreprinderi (14,6%) nu cunosc dacă dispun sau nu de astfel de facilități. Acest lucru sugerează o lipsă de transparență și atenție acordată nevoilor angajaților cu dizabilități, precum și o posibilă subestimare a importanței accesibilității. În contextul în care întreprinderile sociale își propun să promoveze incluziunea, această lacună de informare indică necesitatea unor programe de conștientizare și instruire a angajatorilor cu privire la obligațiile și beneficiile creării unui mediu de lucru accesibil pentru toți.

În România, întreprinderile sociale se confruntă cu o provocare complexă: reconcilierea misiunii lor de incluziune cu realitățile concrete ale pieței muncii. Datele recente despre angajări reflectă această tensiune. Pe de o parte, 57% din intențiile de angajare pentru 2025 vizează persoane vulnerabile, ceea ce reprezintă 215 din cele 375 de posturi disponibile. Pe de altă parte, în prezent, doar 14,5% din totalul angajaților (244 din 1682) provin din aceste grupuri. Această discrepanță semnificativă între planuri și realitate ridică întrebări importante despre capacitatea reală a acestor organizații de a integra efectiv persoanele vulnerabile.

Cauzele acestui decalaj sunt multiple. Mai întâi, există bariere structurale semnificative. Doar 6% dintre întreprinderi oferă tehnologii asistive, iar 16,6% dispun de spații adaptate persoanelor cu dizabilități. Aceste cifre arată că multe organizații nu sunt pregătite să primească angajați din grupurile vulnerabile, chiar dacă doresc să o facă. În plus, datele sugerează o problemă de scală: majoritatea întreprinderilor care angajează persoane vulnerabile o fac la un nivel simbolic (1-2 angajați pe organizație), ceea ce nu duce la o incluziune reală și sustenabilă.

Pentru a închide acest decalaj, sunt necesare măsuri concrete. Este esențială alocarea de fonduri specifice pentru adaptarea locurilor de muncă, atât din punct de vedere tehnologic, cât și fizic. De asemenea, ar fi utilă implementarea unor programe de formare pentru

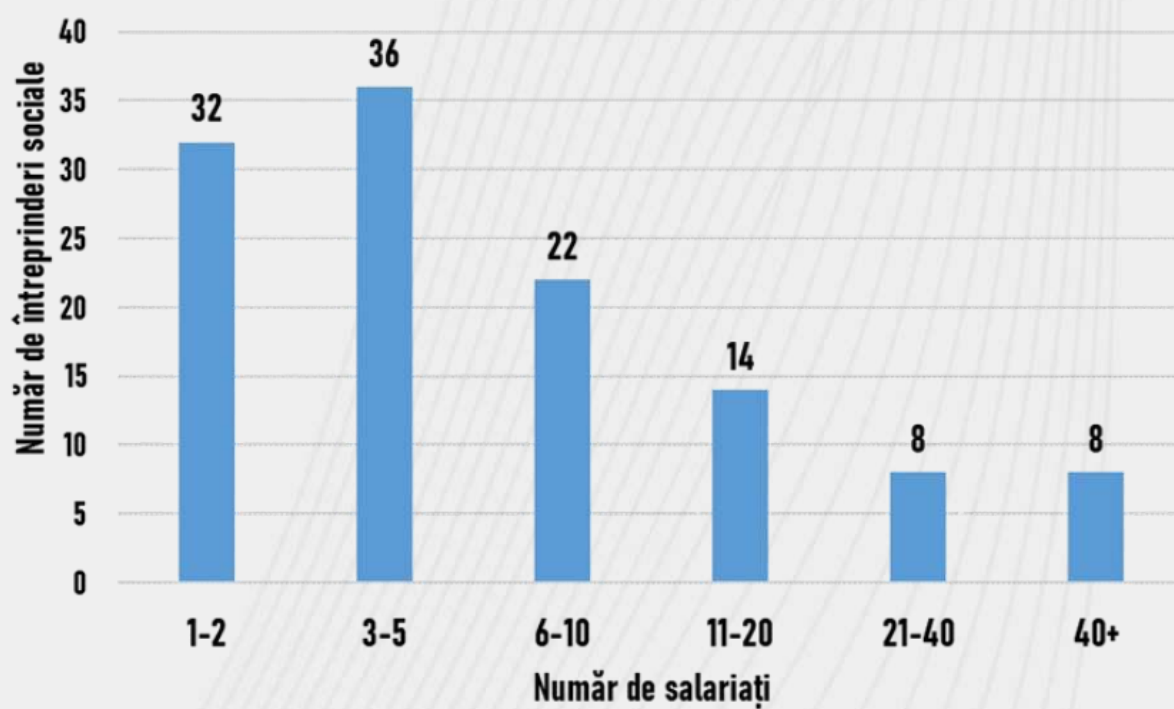
angajatori, care să-i ajute să înțeleagă și să răspundă mai bine nevoilor persoanelor vulnerabile. În plus, un sistem de monitorizare transparent ar putea asigura că intențiile declarate se transformă în angajări reale. Fără aceste inițiative, riscăm să rămânem cu un sistem în care incluziunea socială este mai mult o aspirație decât o realitate.

Tot în 2024, doar 70 din cele 151 de întreprinderi sociale (46%) au oferit angajaților formare profesională, în timp ce 81 (54%) nu au investit deloc în acest tip de dezvoltare. Acest dezechilibru semnalează o vulnerabilitate majoră în ceea ce privește sustenabilitatea capitalului uman și capacitatea de adaptare a întreprinderilor sociale la noile cerințe economice.

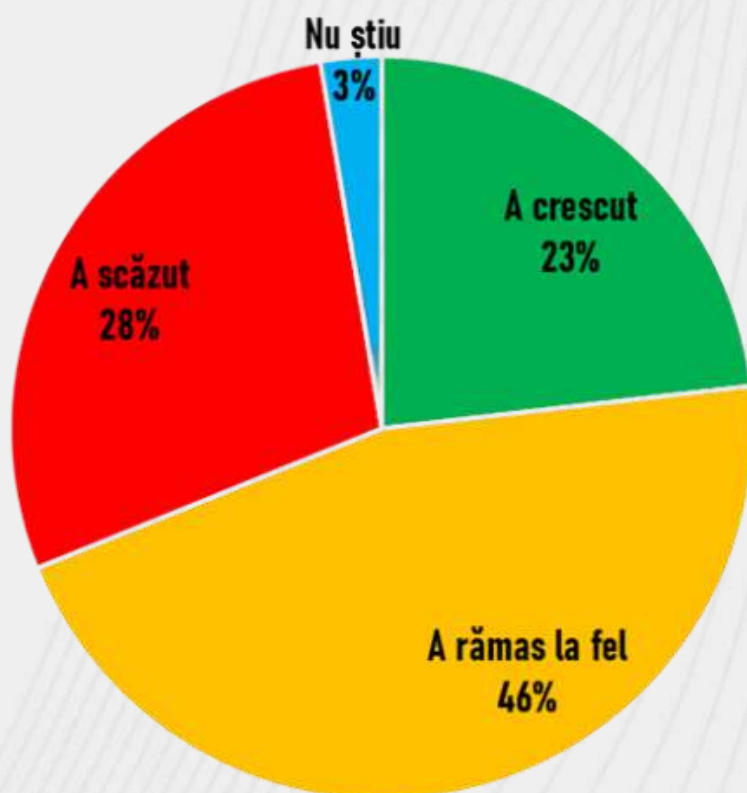
Datele chestionarului reflectă un contrast semnificativ între nivelurile de implementare a tehnologiilor digitale în cadrul organizațiilor respondente. Instrumentele digitale de bază, precum e-mailul (98,6%) și gestionarea unui website propriu (82,9%), sunt larg utilizate, indicând o digitalizare de bază bine implementată. De asemenea, tehnologiile și instrumentele pentru social media sunt adoptate într-o proporție ridicată (81,5%), ceea ce sugerează un interes crescut pentru vizibilitate online și interacțiune cu publicul.

În schimb, tehnologiile avansate sunt semnificativ mai puțin utilizate. Doar 35,6% dintre respondenți declară utilizarea inteligenței artificiale, iar procentele scad considerabil pentru e-commerce (14,4%), CRM (13,7%) și ERP (5,5%). Cele mai slab reprezentate sunt pașapoartele digitale de produse (1,4%), semnalând un decalaj clar între digitalizarea operațională de bază și integrarea tehnologiilor digitale avansate. Această discrepanță relevă nevoia unor politici și strategii de sprijin pentru digitalizarea aprofundată a organizațiilor.

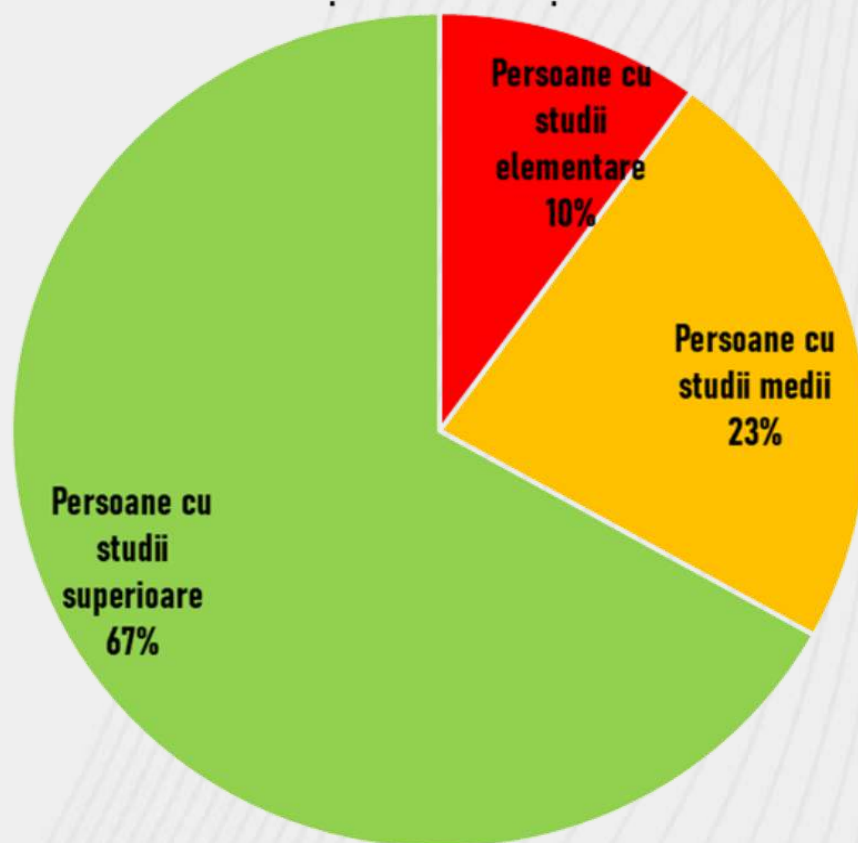
1. Câți angajați (salariați) avea organizația/întreprinderea dvs. în luna decembrie 2024?

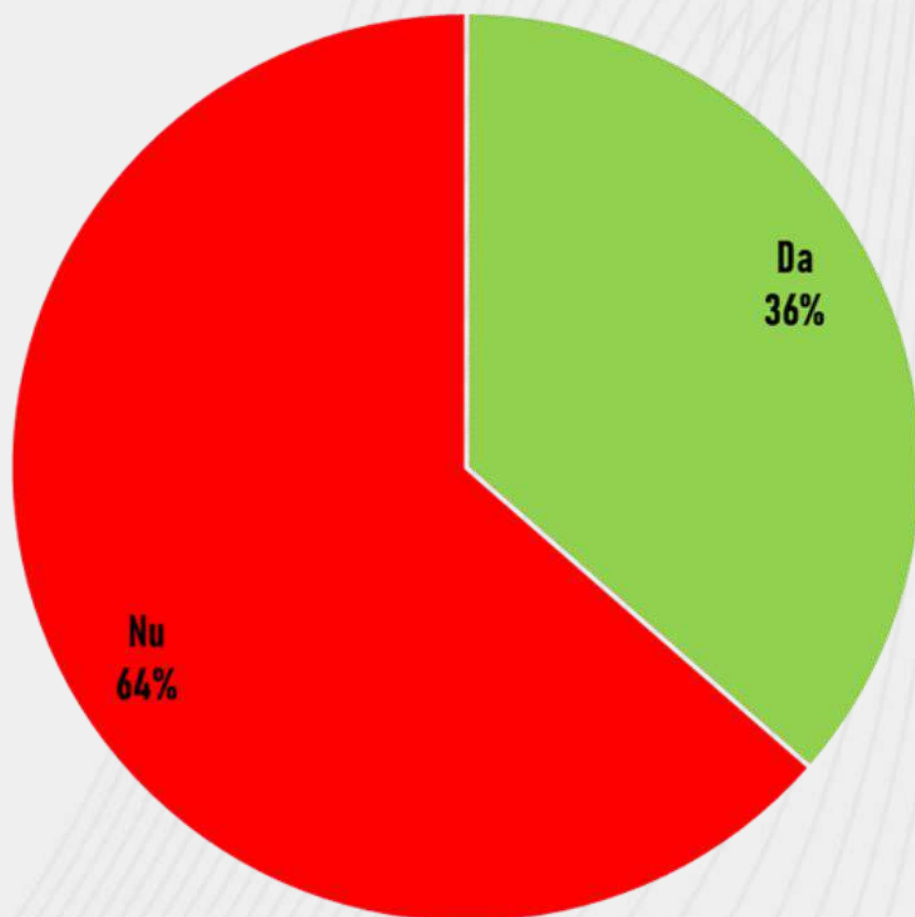
2. Față de anul precedent (2023), în 2024 numărul angajaților organizației/ întreprinderii:

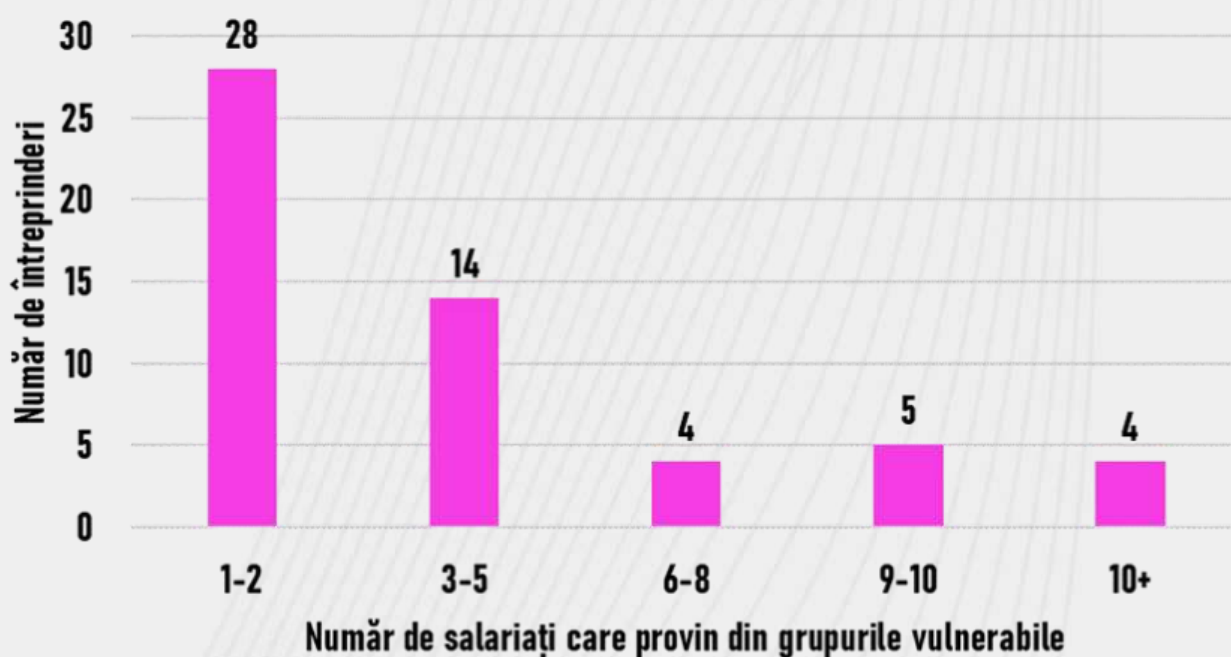
3. Ponderea persoanelor angajate în anul 2024 în întreprinderile sociale în funcție de nivelul de școlarizare

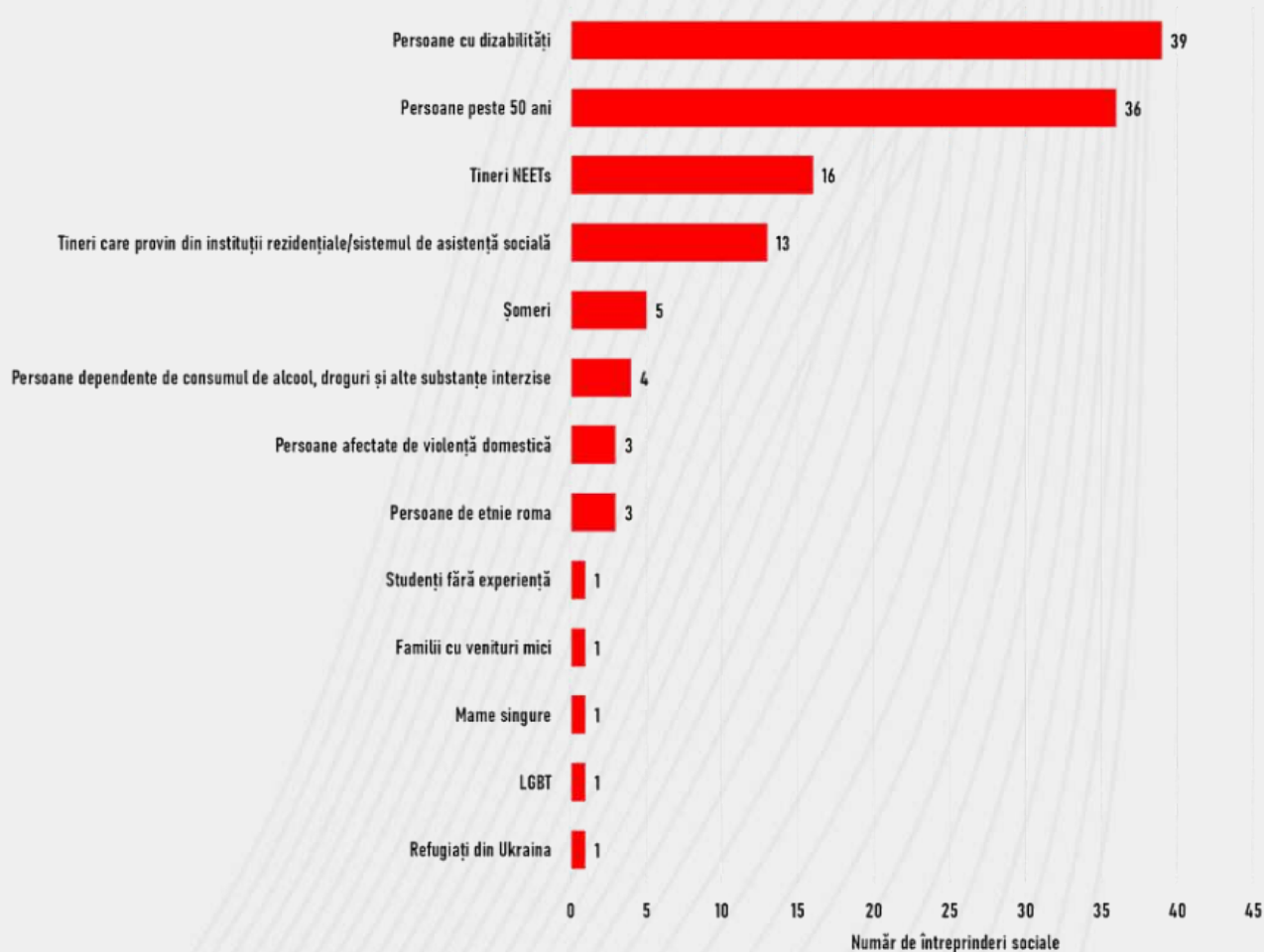
**4. Organizația/întreprinderea dvs. are angajați din categoria
persoanelor care provin din grupurile vulnerabile definite de Legea
Asistenței Sociale?**

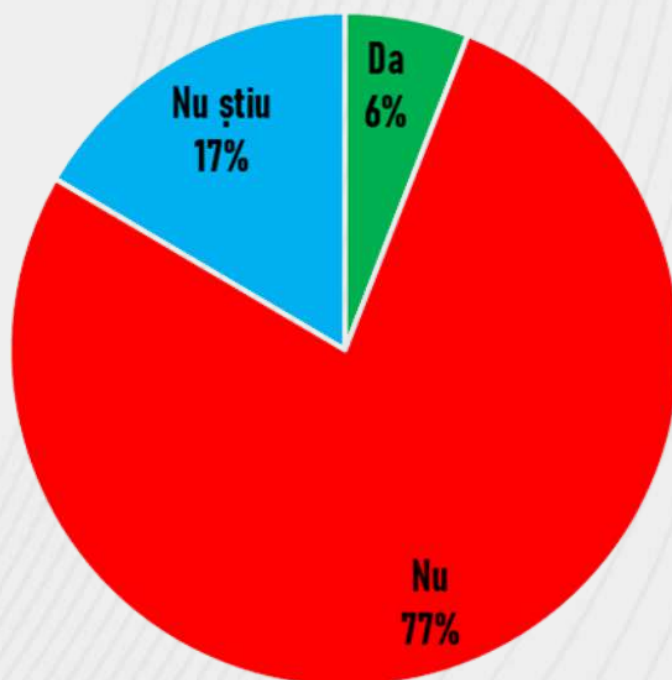
5. Dacă DA, care este numărul angajaților care provin din grupurile vulnerabile?

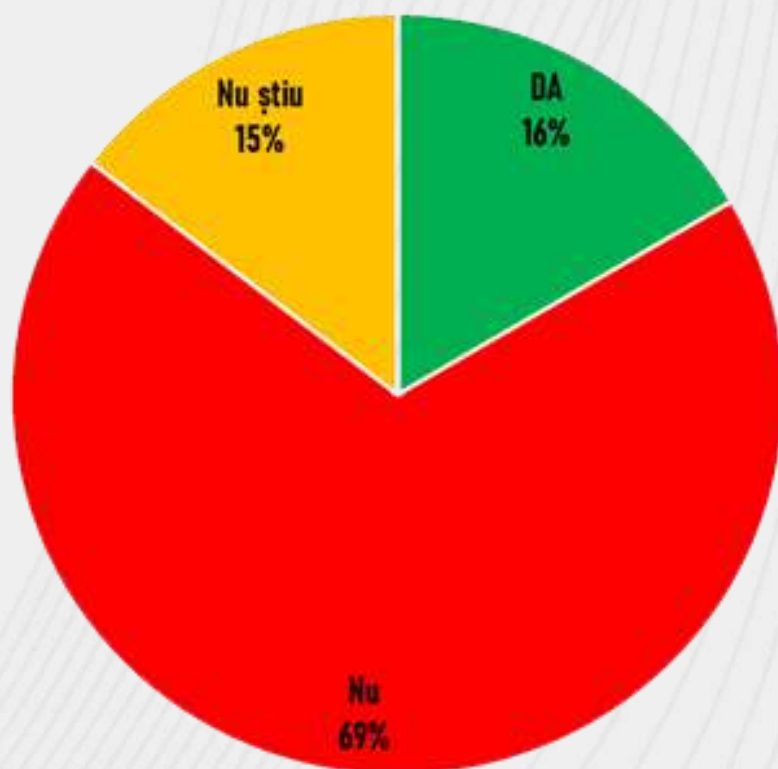
Care sunt categoriile de persoane vulnerabile din care fac parte anagații dvs.?

7. În cadrul organizației/ întreprinderii dvs. angajații cu dizabilități beneficiază de tehnologii asistive (software recunoaștere ecran, recunoaștere vocală, programe de amplificarea sunetului etc.) pentru desfășurarea activității?

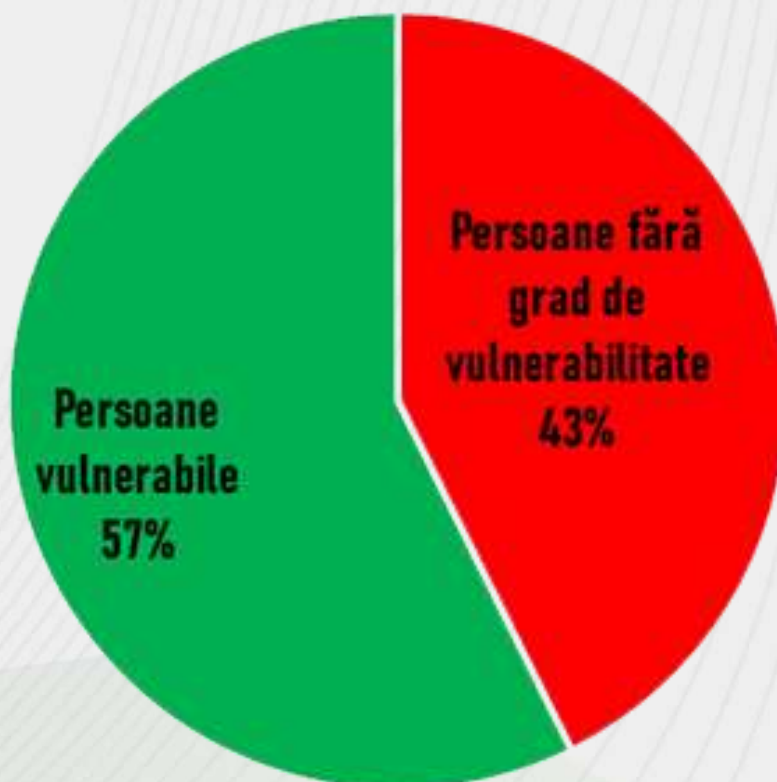

8. În cadrul organizației/ întreprinderii dvs. angajații cu dizabilități beneficiază de sisteme de acomodare (rampe și lifturi speciale, semnalizare tactilă Braille, scaune rulante etc.) pentru persoanele cu dizabilități pentru desfășurarea activităților?

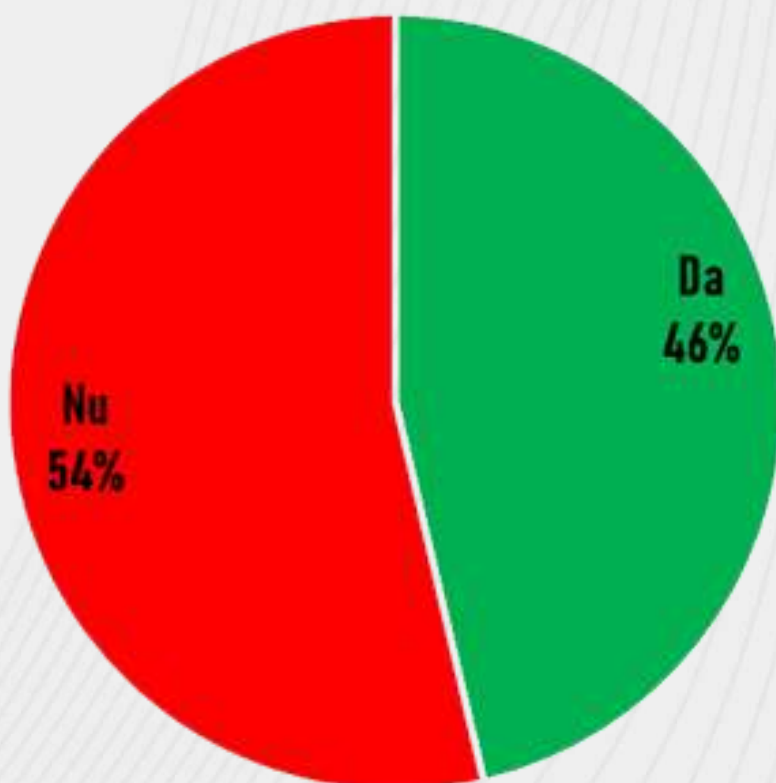

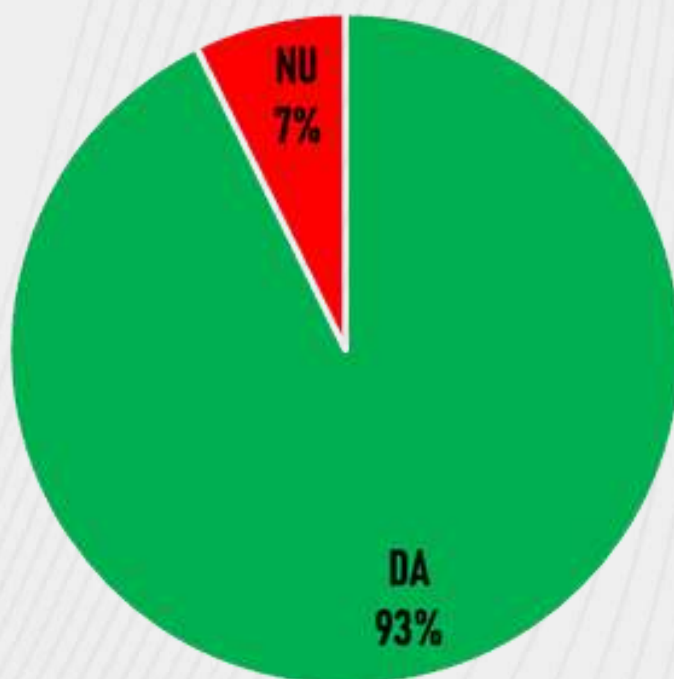
10.2. Ponderea intenției de angajare pe parcursul anul 2025 persoane vulnerabile

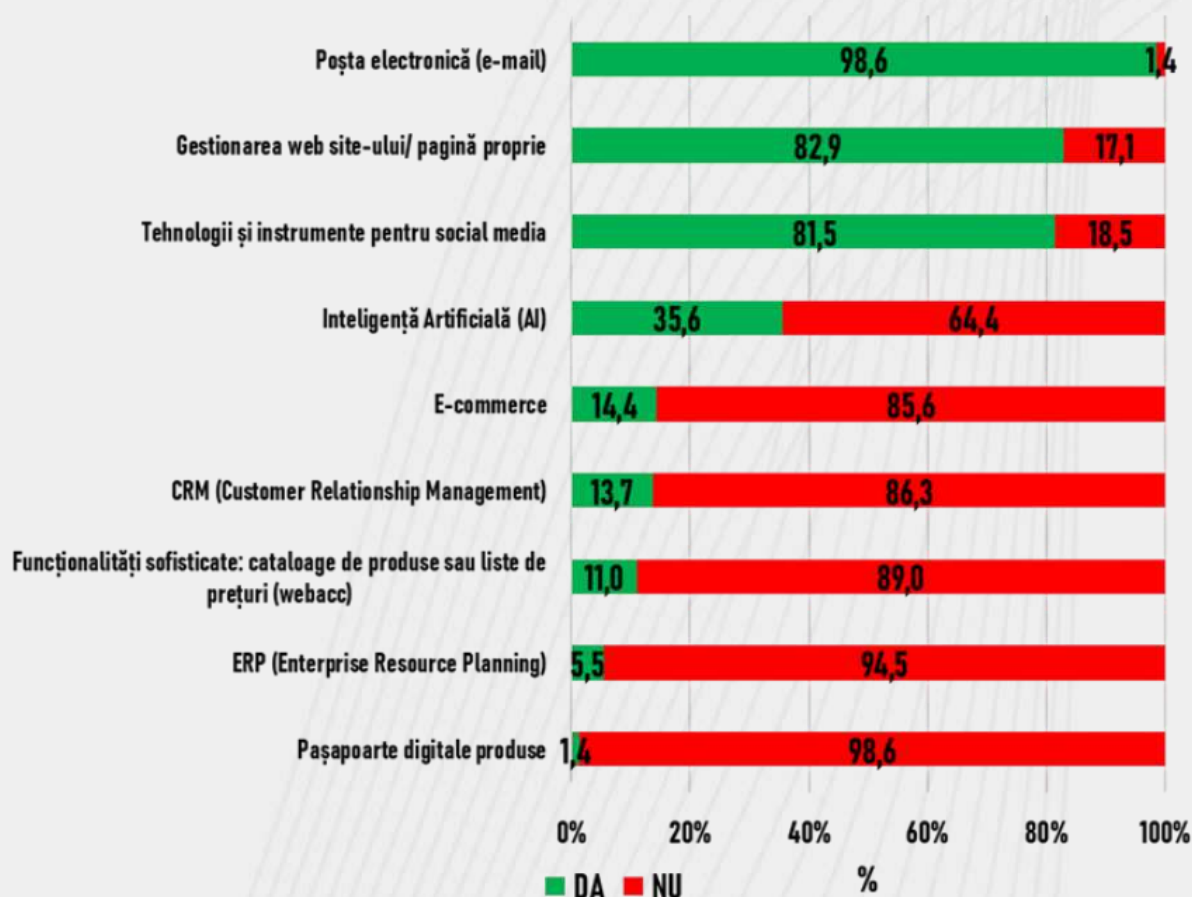
11. În anul 2024, angajații organizației/ întreprinderii au beneficiat de programe de formare profesională?

12. În organizația/ întreprinderea dvs. utilizați tehnologii digitale (tehnologia informațiilor și comunicații, softuri, echipamente informatice) pentru activitățile curente?

13. Vă rugăm să ne spuneți ce tehnologii digitale folosește organizația/ întreprinderea dvs.

SECȚIUNEA 3: Activitatea socială și de mediu a entităților de economie socială

Activitatea întreprinderilor sociale din România relevă un angajament majoritar față de misiunea socială și interesul general al comunității. Conform datelor din eșantionul analizat, 94 dintre cele 151 de organizații respondente (62,3%) au declarat că acționează „într-o foarte mare măsură” în scop social, iar alte 28 de organizații (18,5%) afirmă că își

desfășoară activitatea „într-o mare măsură” în interesul comunității. Împreună, aceste două categorii cumulează un procent semnificativ, de aproximativ 81% din totalul întreprinderilor chestionate.

În ceea ce privește domeniile concrete de acțiune, cele mai multe organizații din eșantion își concentrează misiunea socială asupra furnizării de servicii sociale de interes general pentru persoane din grupuri vulnerabile (61 de răspunsuri), servicii de integrare socio-profesională (35 de răspunsuri) și servicii educaționale și de formare profesională pentru copii și tineri (26 de răspunsuri). Alte arii de activitate, precum sprijinul educațional pentru copii cu cerințe speciale, protecția mediului, sănătatea sau turismul sustenabil, sunt abordate într-o măsură mai restrânsă. Această distribuție evidențiază o orientare prioritară către susținerea categoriilor vulnerabile și către consolidarea incluziunii sociale prin educație și integrare profesională.

Alte 14 organizații (9,3%) indică un angajament „într-o oarecare măsură”, iar 12 (7,9%) recunosc implicarea „într-o mică măsură”. Doar 3 organizații (2%) afirmă că nu acționează deloc în scop social. Această distribuție subliniază o orientare majoritară către misiunea socială specifică sectorului economiei sociale, dar și o diversitate de niveluri de implicare, care poate reflecta variații în capacitatea operațională, accesul la resurse, sau chiar în înțelegerea și asumarea formală a dimensiunii sociale a activității.

Un aspect esențial în consolidarea rolului întreprinderilor sociale în comunitate este capacitatea acestora de a comunica în mod eficient impactul social și de mediu al activității lor. Datele colectate indică existența unor practici variate, dar și un nivel inegal de asumare a comunicării publice.

Cea mai frecvent utilizată metodă de comunicare este reprezentată de postările pe rețelele sociale, precum Facebook, Instagram sau LinkedIn, opțiune menționată de 79,5% dintre

organizații. Acest fapt reflectă nu doar adaptarea la tendințele digitale actuale, ci și recunoașterea eficienței acestor canale în menținerea unei legături active cu publicul larg. Alte canale digitale frecvent utilizate includ site-ul web al organizației (63,6%) și, într-o măsură mai redusă, newsletter-ele sau alertele prin e-mail (19,8%). În ceea ce privește comunicarea prin intermediul mass-mediei tradiționale, 39,7% dintre organizații apelează la interviuri sau articole în presă, radio sau televiziune.

De asemenea, 43,7% dintre organizații organizează evenimente publice (conferințe, seminare, workshopuri), iar 52,3% colaborează cu organizații non-profit sau instituții publice pentru promovarea impactului social.

Totuși, doar 37% dintre respondenți elaborează rapoarte anuale de sustenabilitate, ceea ce indică o utilizare încă redusă a instrumentelor formale și standardizate de raportare a impactului, în ciuda importanței lor în creșterea transparenței și credibilității în fața partenerilor și finanțatorilor.

Un semnal de alarmă îl reprezintă faptul că aproximativ 8% dintre organizații declară că nu comunică deloc impactul lor social și de mediu. Această lipsă poate reflecta nu doar o absență a resurselor, ci și o posibilă subestimare a rolului pe care comunicarea îl joacă în dezvoltarea durabilă și vizibilitatea organizației.

Pe lângă misiunea socială, componenta ecologică capătă o importanță tot mai mare în activitatea întreprinderilor sociale, reflectând o tendință generală spre sustenabilitate și responsabilitate față de mediul înconjurător. Datele chestionarului arată că 52% dintre organizațiile respondente declară că acționează „într-o mare” sau „foarte mare măsură” pentru protejarea mediului (38 + 41 organizații). Această proporție este semnificativă și indică o conștientizare crescută a responsabilităților ecologice în rândul întreprinderilor sociale.

Alte 43 de organizații (28,5%) menționează un angajament „într-o oarecare măsură”, ceea ce sugerează existența unor inițiative punctuale sau limitate, dar care pot constitui baza pentru dezvoltări ulterioare. În același timp, 17 organizații (11,3%) indică un angajament „într-o mică măsură”, iar 12 (7,9%) afirmă că nu desfășoară deloc acțiuni în scop de protecție a mediului.

Această distribuție subliniază faptul că, deși există o masă critică de organizații orientate spre sustenabilitate, un sfert dintre întreprinderi (24,2%) au un angajament scăzut sau inexistent față de componenta de mediu, ceea ce evidențiază nevoia unor politici de sprijin și îndrumare în această direcție. Lipsa de resurse, expertiză sau stimulente clare poate constitui un obstacol în dezvoltarea unor practici verzi consecvente și eficiente.

Prin urmare, integrarea dimensiunii ecologice în modelul de funcționare al întreprinderilor sociale trebuie consolidată, atât prin formare și conștientizare, cât și prin sprijin financiar și parteneriate instituționale, astfel încât responsabilitatea socială și cea de mediu să devină componente complementare ale aceleiași strategii de dezvoltare durabilă.

Implementarea consecventă a inițiativelor sociale și de mediu de către întreprinderile sociale din România este puternic afectată de o serie de provocări structurale și operaționale. Potrivit răspunsurilor oferite în cadrul chestionarului, principala constrângere identificată de majoritatea organizațiilor (78,9%) este lipsa resurselor financiare. Această limitare bugetară afectează capacitatea întreprinderilor de a investi în proiecte de impact, de a accesa tehnologii verzi, de a adapta spații pentru persoane vulnerabile sau de a desfășura campanii de educație și informare.

De asemenea, sprijinul insuficient din partea autorităților publice este raportat de 55,9% dintre respondenți, ceea ce sugerează nevoia unei implicări mai active din partea statului

în sprijinirea economiei sociale. Lipsa unui cadru de politici publice coerente și sprijinul limitat prin programe sau parteneriate generează dificultăți sistemice în atingerea obiectivelor sociale și de mediu.

La aceste bariere se adaugă probleme legate de birocrăție și reglementări restrictive (42,4%), precum și deficiențele în educația și conștientizarea publicului (42,4%). Acestea afectează atât receptivitatea beneficiarilor, cât și capacitatea organizațiilor de a mobiliza sprijin comunitar și de a genera schimbări comportamentale durabile.

Deși provocările de ordin logistic sau de infrastructură sunt mai puțin frecvente (23,7%), ele nu sunt de neglijat – mai ales în contextul tranziției verzi, unde accesul la soluții precum energia regenerabilă sau reciclarea eficientă presupune investiții și know-how specializat.

În plan intern, 24,5% dintre respondenți indică rezistența la schimbare din partea angajaților sau comunității, un obstacol adesea ignorat în strategii, dar esențial pentru reușita inițiativelor de impact. Totodată, 25,8% raportează dificultăți în măsurarea impactului social sau de mediu, ceea ce limitează capacitatea de raportare, atragere de finanțare și optimizare a intervențiilor.

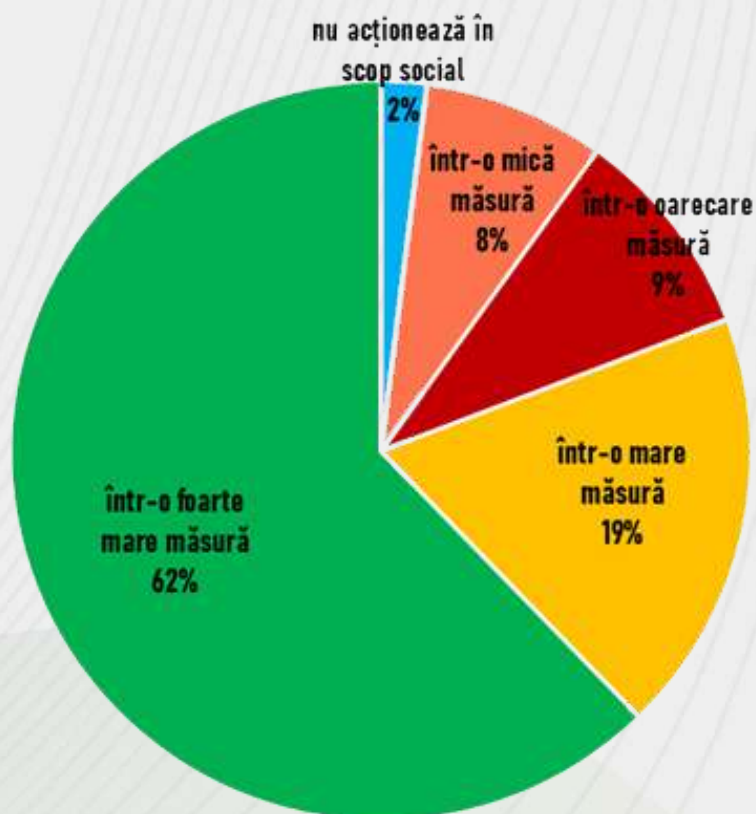
Se remarcă și lipsa unor parteneriate eficiente (37,5%) – aspect care subliniază caracterul fragmentat al ecosistemului economiei sociale în România. În absența colaborărilor interinstituționale solide, multe organizații riscă să acționeze izolat, cu impact limitat.

În pofida numeroaselor constrângeri raportate, datele indică o implicare semnificativă a întreprinderilor sociale în acțiuni orientate către binele angajaților și al comunității. Cea mai frecventă măsură activă este îmbunătățirea condițiilor de muncă ale propriilor angajați, întreprinsă de 69,5% dintre organizațiile respondente. Acest lucru reflectă o preocupare reală pentru bunăstarea internă, fiind în acord cu principiile de bază ale economiei sociale.

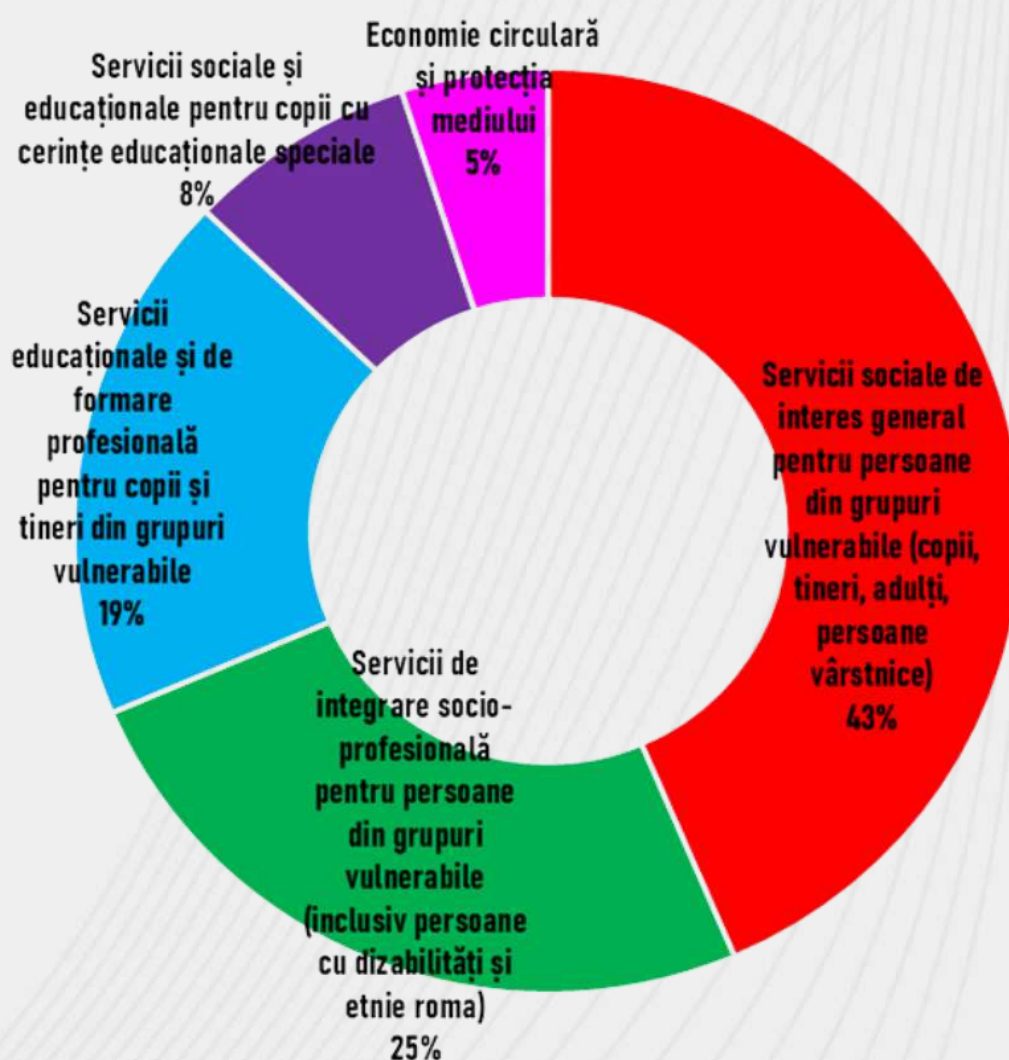
În continuare, 61,6% dintre respondenți au declarat că implică angajații în procesele de management sau administrare, ceea ce sugerează o tendință spre guvernare participativă și luarea deciziilor în mod democratic. Cu toate acestea, promovarea egalității de gen la locul de muncă este activă doar în 46,4% din cazuri, semnalând un potențial nevalorificat în ceea ce privește echitatea de gen în cadrul organizațiilor sociale.

În contrast cu deschiderea către angajați, doar 25,2% dintre întreprinderi evaluează în mod activ impactul de mediu al activităților lor. Această proporție scăzută reflectă o lacună semnificativă în integrarea durabilității ecologice în funcționarea organizațiilor, cu implicații importante asupra coerenței strategiilor de sustenabilitate.

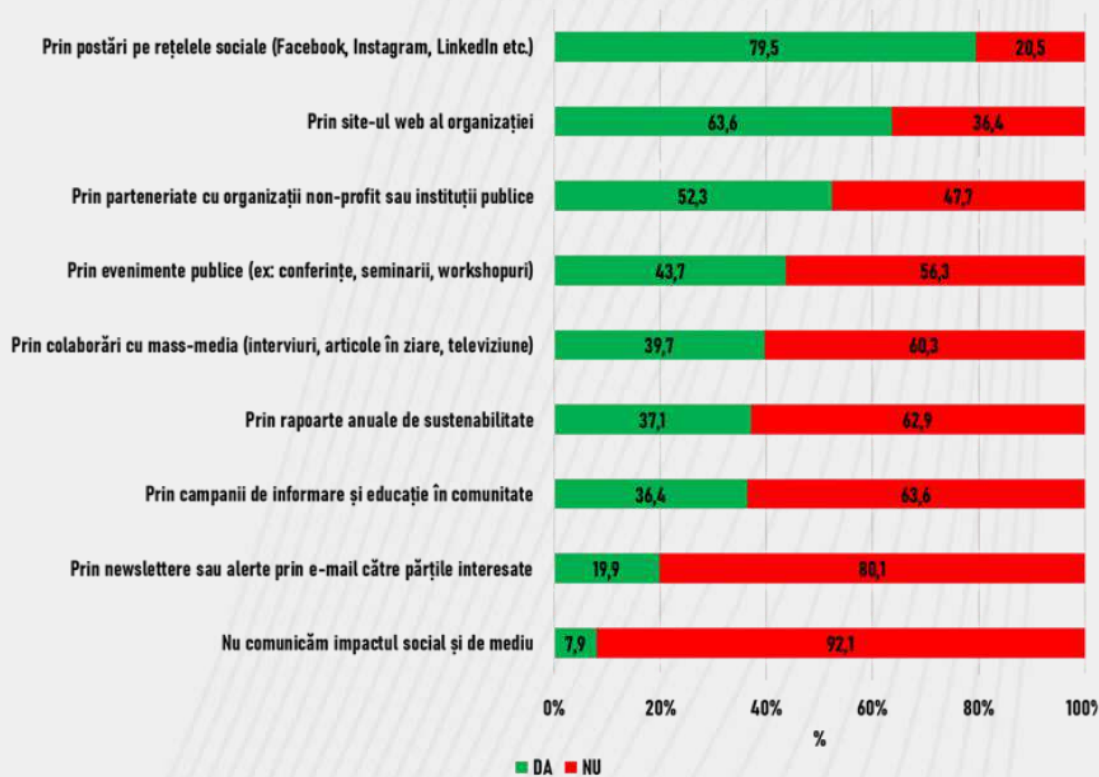
1. În ce măsură organizația/ întreprinderea dvs. acționează în scop social și/sau în interesul general al comunității;

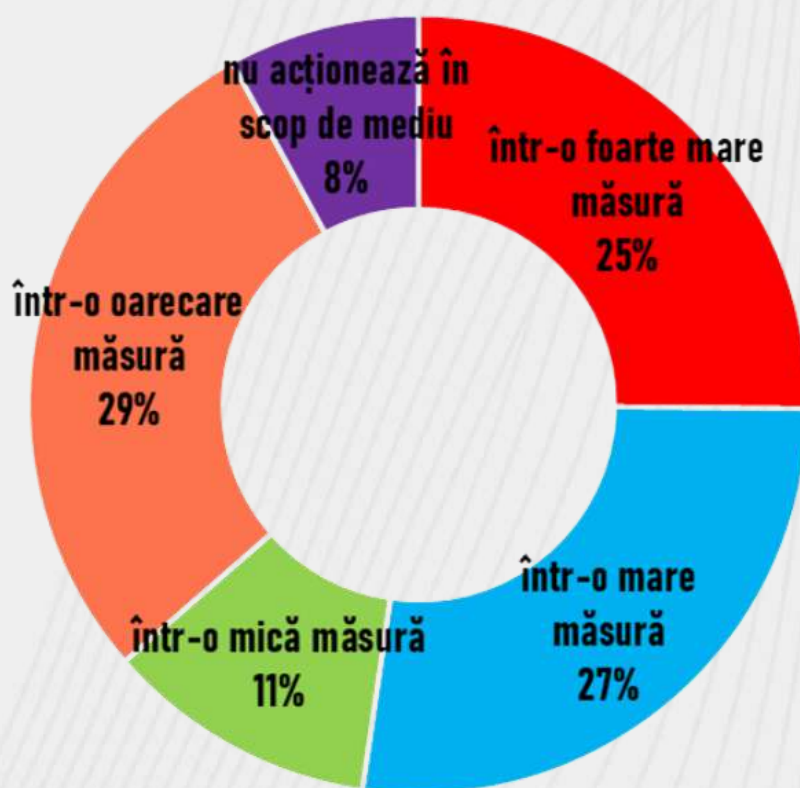
2. Vă rugăm să precizați pe scurt scopul/misiunea socială a organizației/intreprinderii dvs.

4. Cum comunicați impactul social și de mediu al organizației către publicul larg?

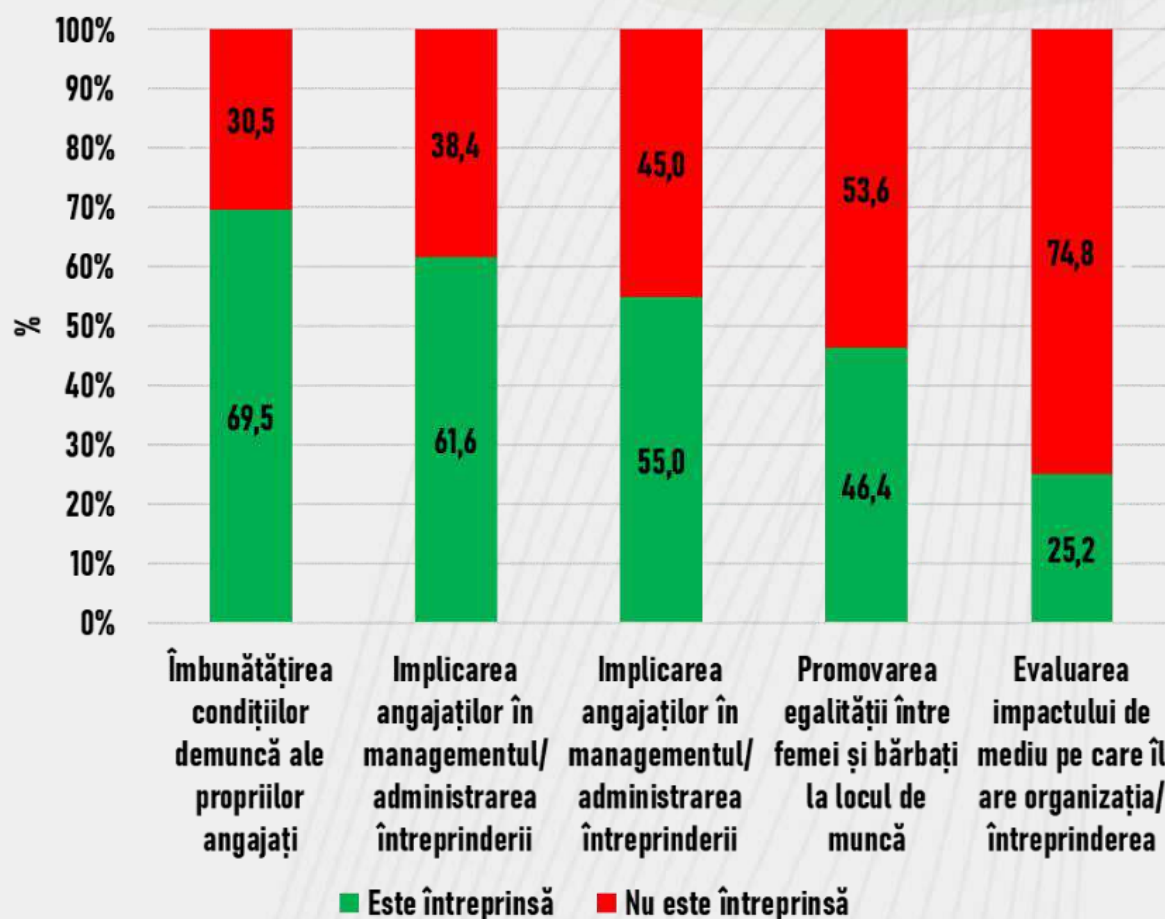
5. În ce măsură organizația/ întreprinderea dvs. acționează pentru protejarea mediului înconjurător?

6. Care sunt provocările cu care vă confrunțați în implementarea inițiativelor de impact social și/sau de mediu? (bifați toate care se aplică)

7. Care dintre următoarele acțiuni este întreprinsă în mod activ de organizația/ întreprinderea dvs.?

SECȚIUNEA 4. Activitatea economică și financiară a entităților de economie socială

Din punct de vedere economic, majoritatea relativă a întreprinderilor (77 din 151, adică 51%) declară că generează venituri din activități economice, în timp ce 49% nu desfășoară astfel de activități, indicând un echilibru fragil între componenta economică și cea socială în rândul organizațiilor respondente. Acest rezultat sugerează o diversitate de abordări, în care unele organizații se concentrează pe susținerea activităților economice pentru a-și

asigura viabilitatea financiară, iar altele își păstrează orientarea mai puternică către obiectivele sociale și comunitare.

În ceea ce privește principalele activități economice generatoare de venituri, datele evidențiază o diversitate semnificativă în profilul serviciilor și produselor oferite de întreprinderile sociale. Producția și comerțul de bunuri reprezintă domeniul cel mai frecvent întâlnit (15 organizații), urmat de serviciile de alimentație publică (10 organizații) și serviciile de consultanță în afaceri (9 organizații). Activitățile din zona educației pentru copii (7 organizații), manufacturării (6 organizații) și formării profesionale (6 organizații) sunt, de asemenea, relativ bine reprezentate.

Domenii precum marketingul și publicitatea, turismul și industriile creative, terapia și îngrijirea persoanelor cu dizabilități, respectiv logistica sunt menționate de un număr mai redus de organizații (4-5 cazuri fiecare). Serviciile de cazare și serviciile de protecție și asistență socială sunt mai puțin prezente. De asemenea, alte activități economice au fost raportate de 9 organizații sub categoria „Alte servicii”, reflectând flexibilitatea și adaptabilitatea sectorului.

Această diversitate a activităților demonstrează capacitatea întreprinderilor sociale de a răspunde unei game largi de nevoi comunitare, dar și necesitatea de a inova și a identifica surse multiple de venit pentru a-și susține misiunea socială.

Întreprinderile respondente au înregistrat venituri totale stabile în perioada 2022-2024. În 2022, veniturile au fost de aproximativ 12,9 milioane euro, iar în 2023 au crescut la 13,6 milioane euro. În 2024, veniturile au rămas la aproximativ 13,5 milioane euro, indicând o stabilitate financiară.

Distribuția surselor de venit ale întreprinderilor sociale evidențiază o orientare clară spre autofinanțare, în special prin activități economice directe cu operatori privați. Aproape două treimi dintre respondenți raportează că peste 50% din veniturile lor provin din relații comerciale cu terți neafiliați, în special din sectorul privat, ceea ce indică o tendință clară de adaptare la mecanismele economiei de piață și o diminuare a dependenței de fonduri publice sau donații. În schimb, interacțiunile economice cu autoritățile publice sunt mult mai reduse, majoritatea respondenților raportând o pondere de sub 10% din totalul veniturilor.

Finanțările clasice precum donațiile, cotizațiile sau contribuțiile membrilor rămân surse secundare, cu un aport redus în bugetele organizațiilor, ceea ce reflectă dificultatea de a menține o bază solidă de susținători constanți sau mecanisme eficiente de fundraising. De asemenea, fondurile europene și cele naționale contribuie într-o măsură relativ limitată, majoritatea respondenților raportând ponderi mici (sub 25%), ceea ce poate fi corelat cu gradul de complexitate al accesării acestora sau cu lipsa capacității administrative.

Accesul la produse financiare clasice – credite bancare, microcredite sau împrumuturi de la acționari – apare în mod punctual și marginal, semnalând fie reticență față de îndatorare, fie obstacole sistemice în accesarea acestor instrumente. În ansamblu, structura surselor de venit conturează imaginea unui sector aflat într-un echilibru fragil, cu o nevoie acută de sprijin specific și instrumente financiare adaptate modelului economic și social propriu întreprinderilor sociale.

În ceea ce privește beneficiile de sprijin din partea autorităților publice prevăzute de Legea economiei sociale, datele reflectă o utilizare limitată a acestora de către organizațiile intervievate în perioada 2023-2024. Un număr relativ mic de organizații (14) au beneficiat de subvenții pentru locurile de muncă ale lucrătorilor defavorizați, în timp ce majoritatea (52) nu au aplicat sau nu au solicitat aceste subvenții. Aceasta sugerează o lipsă de

informare sau un interes redus față de aceste măsuri de sprijin. Este posibil ca persoanele să fi fost angajate de mai mult de 12 luni în cadrul întreprinderii, iar aceasta să nu mai fi fost eligibilă pentru a aplica la subvenții în 2024.

Referitor la subvenționarea serviciilor sociale sau de ocupare pentru grupurile vulnerabile, doar 5 organizații au beneficiat efectiv de aceste fonduri, iar majoritatea (59) nu au solicitat sau aplicat pentru ele. Aceasta indică o posibilă lipsă de accesibilitate sau complexitate în procesul de aplicare pentru aceste măsuri. De asemenea, în ceea ce privește programele de finanțare destinate IMM-urilor și întreprinderilor sociale, mai puțin de 10% dintre organizații au beneficiat de ajutoare din fonduri naționale sau europene. În mod similar, participarea la proceduri de achiziții publice a fost limitată, cu doar câteva organizații care au reușit să participe și să obțină contracte rezervate pentru întreprinderile sociale de inserție.

Datele analizate sugerează o posibilă necunoaștere a măsurilor disponibile, dificultăți în accesarea acestora din cauza procedurilor administrative sau a concurenței ridicate pentru fondurile disponibile. În plus, lipsa unei informări adecvate și a unei mai bune pregătiri în vederea aplicării pentru astfel de forme de sprijin poate limita dezvoltarea inițiativelor economiei sociale.

În ceea ce privește instrumentele de finanțare pe care organizațiile/întreprinderile le-ar dori să le utilizeze în următorii ani pentru dezvoltarea afacerii, se observă o preferință limitată pentru sursele tradiționale de finanțare, cum ar fi creditele sau majorările de capital social prin aporturi din partea instituțiilor specializate. Doar 3 organizații intenționează să utilizeze credite sau majorări de capital social prin aporturi din partea instituțiilor specializate, ceea ce sugerează o preferință mai scăzută pentru soluțiile financiare convenționale.

De asemenea, combinațiile de instrumente de finanțare, inclusiv crowdfunding-ul (finanțarea participativă), sunt alegeri mai populare. Astfel, 6 organizații sunt interesate doar de crowdfunding, iar 10 doresc să combine crowdfunding-ul cu creditele pentru a susține dezvoltarea afacerii. Aceasta ar putea reflecta o tendință tot mai mare de a apela la surse de finanțare alternative, mai accesibile și mai flexibile, în loc de soluțiile financiare tradiționale, care pot implica mai multe riscuri sau cerințe mai stricte.

În general, majoritatea organizațiilor (25) nu sunt interesate de aceste instrumente de finanțare pentru dezvoltarea afacerii, ceea ce ar putea sugera o atitudine prudentă sau o lipsă de încredere în accesibilitatea și viabilitatea acestor opțiuni financiare.

În ceea ce privește interesul organizațiilor pentru solicitarea unui credit dedicat entităților de economie socială și ONG-urilor cu impact social, se poate observa o diversitate semnificativă în preferințele acestora, cu un focus pe anumite tipuri de finanțare.

Creditul de capital de lucru: doar 14,3% dintre organizații sunt interesate să solicite acest tip de credit, iar restul de 85,7% nu doresc să aplice pentru un astfel de produs. Acest lucru sugerează o reticență în a accesa surse de finanțare pentru activitățile curente, posibil din cauza riscurilor percepute sau a unei gestionări financiare deja eficiente.

Creditul punte pentru proiecte cu finanțare nerambursabilă: Aproape o treime dintre organizații (31,2%) sunt interesate de acest tip de finanțare, ceea ce indică o deschidere semnificativă către soluții care susțin implementarea de proiecte cu fonduri nerambursabile. Totuși, 68,8% nu doresc acest tip de credit, ceea ce poate sugera o lipsă de certitudine sau pregătire pentru a accesa și gestiona astfel de finanțări.

Creditul de investiții pentru dezvoltarea capacității de producție/prestări servicii: Acesta se dovedește a fi cel mai atractiv tip de credit, cu 51,9% dintre organizații declarându-și

interesul, comparativ cu 48,1% care nu doresc să acceseze astfel de finanțări. Aceasta sugerează că entitățile de economie socială sunt interesate în mod semnificativ să investească în dezvoltarea capacității lor de producție sau prestare de servicii, ceea ce poate reflecta o strategie de expansiune sau diversificare a activităților.

Per total, majoritatea organizațiilor nu sunt interesate de obținerea unui credit dedicat acestui sector, dar există o deschidere mai mare pentru investiții care vizează extinderea capacității de producție și pentru soluțiile de finanțare punte pentru proiecte cu fonduri nerambursabile. Această distribuție sugerează o prudență în gestionarea resurselor financiare, dar și un interes pentru creșterea și dezvoltarea afacerilor pe termen lung.

Atunci când organizațiile iau în considerare solicitarea unui credit, cele mai importante aspecte sunt legate de costul împrumutului, cum ar fi dobânzile și comisioanele, care sunt considerate „foarte importante” de 83,1% dintre respondenți, iar doar 16,9% le consideră mai puțin relevante. Aceasta subliniază faptul că gestionarea costurilor financiare reprezintă o preocupare majoră pentru organizații, întrucât condițiile favorabile sunt esențiale pentru a evita presiuni financiare suplimentare.

Un alt aspect semnificativ este flexibilitatea serviciului, incluzând factori precum documentația simplificată, aprobarea rapidă și condițiile adaptate profilului organizației. Aproape 70% dintre organizații apreciază aceste caracteristici ca fiind foarte importante, ceea ce sugerează o preferință clară pentru un proces de accesare a creditului cât mai eficient și mai puțin birocratic, în special prin utilizarea aplicațiilor online care facilitează accesul rapid.

Deși sprijinul non-financiar, cum ar fi consultanța, trainingul și monitorizarea, este văzut de 32,5% dintre organizații ca fiind „foarte important”, o majoritate considerabilă, de 67,5%, îl consideră mai puțin relevant. Aceasta indică faptul că, deși unele organizații pot aprecia

aceste servicii adiționale, accesul la capital rămâne principalul factor motivator, iar sprijinul non-financiar nu este o prioritate majoră în luarea deciziei de a solicita un credit.

În ceea ce privește sumele estimate pentru împrumuturile necesare dezvoltării întreprinderilor și organizațiilor în următorii 3 ani, cele mai multe organizații consideră că ar avea nevoie de sume cuprinse între 10.000 și 50.000 euro (28% dintre răspunsuri). O parte semnificativă dintre acestea, 14%, estimează că ar putea avea nevoie de sume între 50.000 și 100.000 euro, iar 19% dintre organizații ar solicita sume mai mari, de peste 100.000 euro.

Mai puține organizații estimează nevoia de împrumuturi sub 10.000 euro (6%), iar sumele foarte mari, de 1 milion euro sau mai mult, sunt de interes doar pentru 2% dintre organizații, câte una estimând o nevoie de împrumut de 1 milion euro și alta de peste această sumă. În general, acest profil sugerează că organizațiile sunt mai interesate de împrumuturi de valoare medie, cu scopul de a susține dezvoltarea afacerilor lor, în timp ce nevoia de împrumuturi foarte mici sau foarte mari este mai rar întâlnită.

Mai mult de jumătate dintre respondenți (51) sunt familiarizați cu conceptul de *Fond de Investiții cu Impact Social*, în timp ce o parte semnificativă (26) nu au cunoștințe în acest sens. Majoritatea respondenților consideră că un Fond de Investiții cu Impact Social dedicat entităților de economie socială și ONG-urilor cu impact social ar fi util în România în următorii trei ani. Astfel, 58 dintre aceștia consideră că un asemenea fond este absolut necesar, iar 13 îl consideră util, dar nu esențial. În contrast, doar 2 respondenți sunt de părere că nu este necesar, iar 4 ar dori mai multe explicații sau informații pentru a putea forma o opinie clară.

Majoritatea respondenților estimează că suma necesară pentru dezvoltarea întreprinderii/organizației lor prin majorare de capital social cu participarea unei instituții specializate ar fi peste 100.000 euro (24 respondenți). Un număr semnificativ de participanți

estimează suma între 10.000 euro și 50.000 euro (23 respondenți), iar 19 consideră că ar fi nevoie între 50.000 euro și 100.000 euro. În schimb, 11 respondenți estimează că suma necesară ar fi sub 10.000 euro.

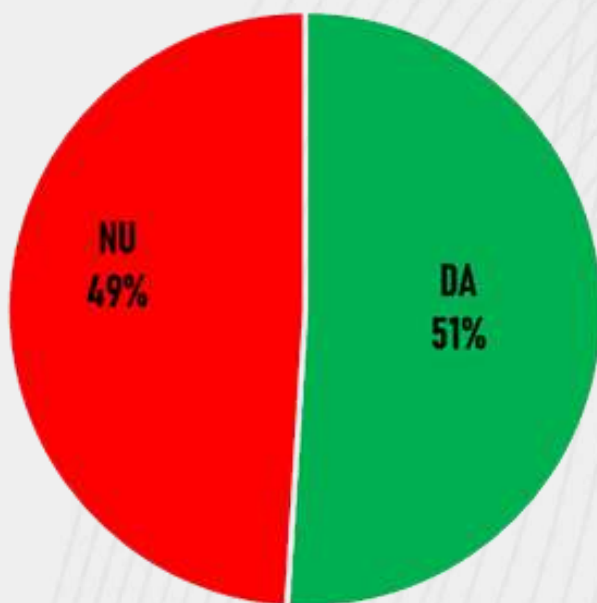
Majoritatea respondenților (36) ar fi interesați să beneficieze de o investiție din partea unui Fond de Investiții cu Impact Social dacă acesta ar deveni disponibil în România. Un număr semnificativ (21) ar fi interesați, dar cu anumite condiții, în timp ce 15 respondenți nu sunt siguri și ar dori mai multe explicații și informații. În schimb, 5 respondenți nu ar fi interesați.

Principalele factori care ar putea influența decizia respondenților de a colabora cu un Fond de Investiții cu Impact Social sunt condițiile impuse pentru a investi în organizație, cum ar fi perioada investiției, participarea la capitalul social și la luarea deciziilor strategice (59 respondenți, 76,6%). Sprijinul non-financiar, cum ar fi consultanța, trainingul, monitorizarea și granturile pentru asistență tehnică și dezvoltare, este important pentru 28 respondenți (36,4%). De asemenea, 9 respondenți (11,7%) nu sunt siguri sau nu știu ce ar influența această decizie.

Majoritatea respondenților (68 din 77) și-au exprimat dorința de a primi informații suplimentare pentru a înțelege mai bine mecanismul unui Fond de Investiții cu Impact Social, ceea ce indică un interes crescut și o nevoie clară de clarificare și educare în legătură cu acest instrument financiar.

O majoritate clară a respondenților (57 din 77) consideră că ar avea nevoie de asistență sau consultanță financiară pentru întocmirea documentației necesare obținerii unei finanțări, ceea ce evidențiază o cerere semnificativă pentru servicii de sprijin specializat în acest proces.

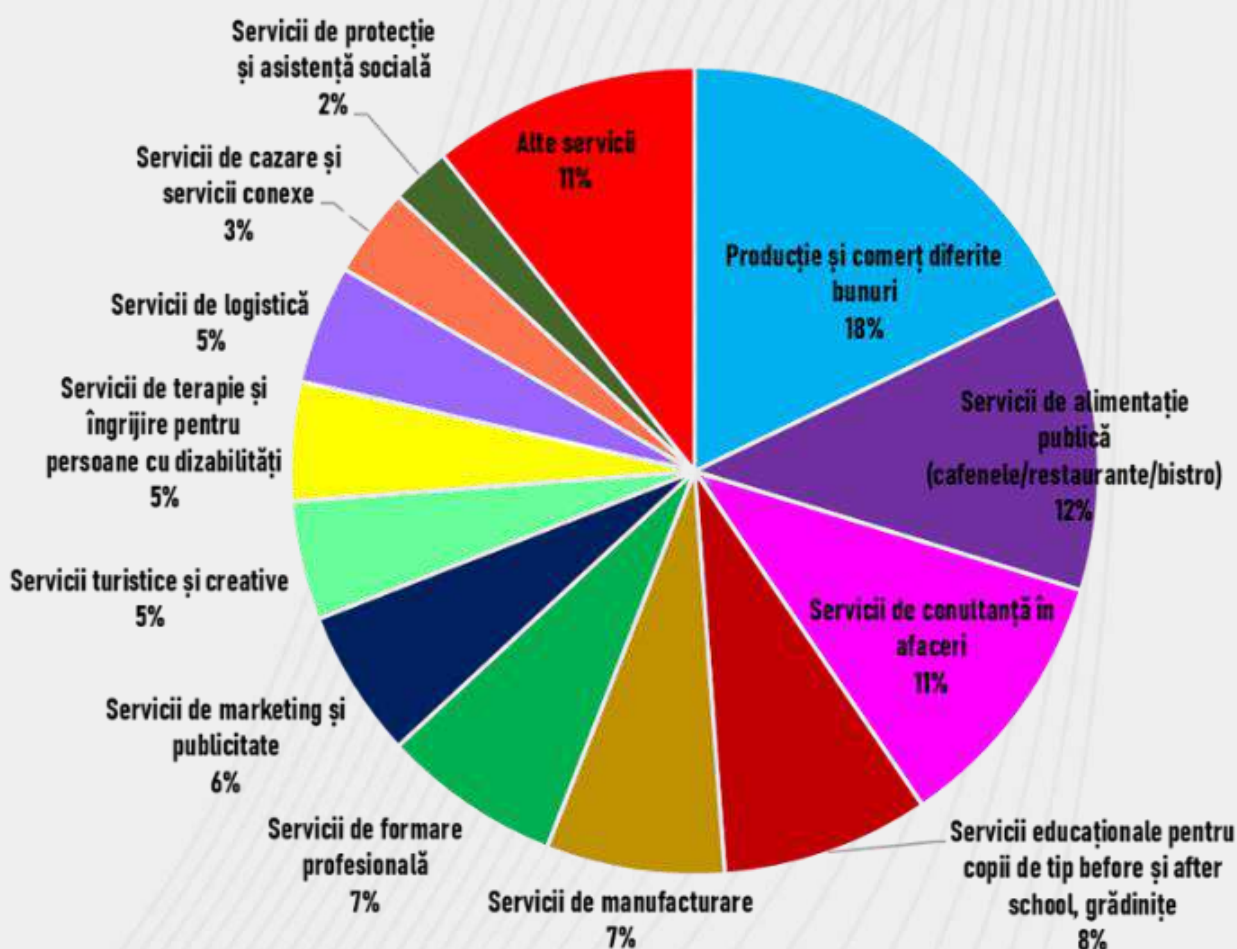
2. Organizația/întreprinderea dvs. generează venituri din activități economice?

2.2. Venituri obținute de întreprinderile sociale între anii 2022-2023

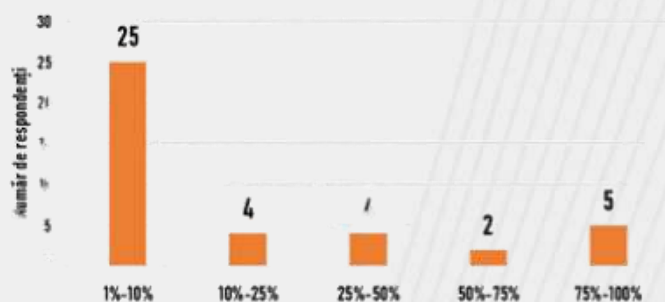

2.1. Generarea veniturilor din activități economice

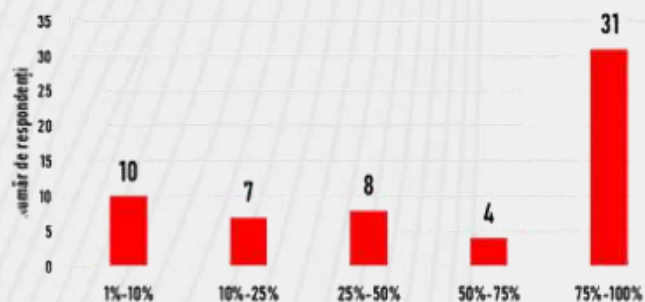

2.3. Care sunt principalele surse de venit / finanțare ale întreprinderii dvs.?

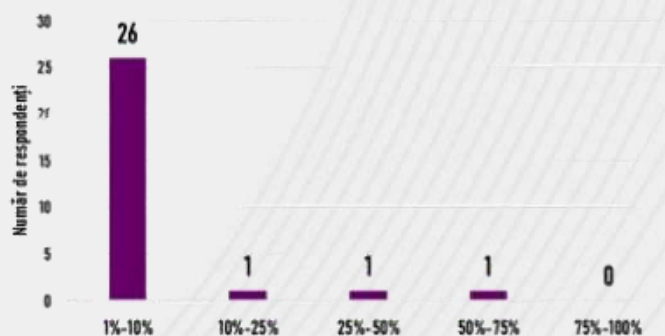
1. Activități economice de piață cu terți ne-membri în organizația / întreprinderea / organizația dvs. - autorități publice

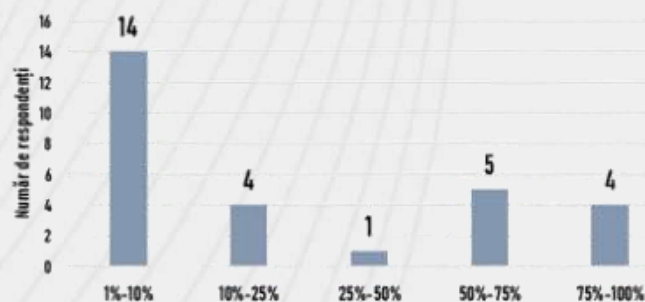
2. Activități economice de piață cu terți ne-membri în organizația / întreprinderea / organizația dvs. - operatori privați

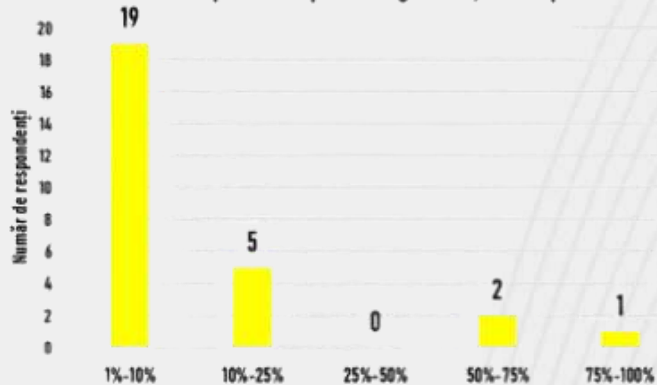
3. Sume direcționate din impozitul pe venit datorat de persoanele fizice 3,5%

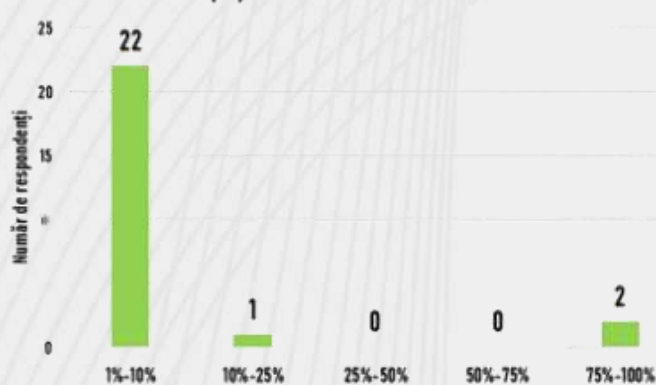
4. Fonduri europene - se includ aici finanțări prin programele operaționale naționale și prin programele comunitare europene

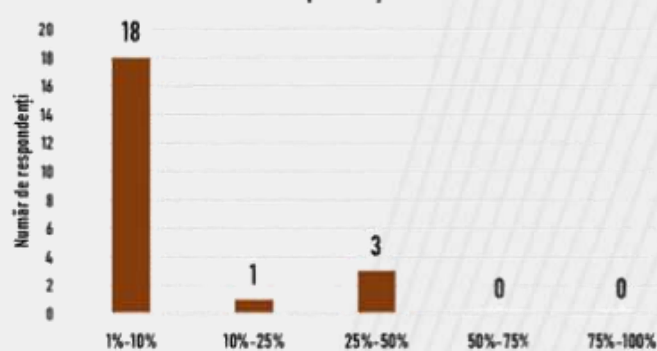
5. Fonduri publice naționale – granturi, subvenții

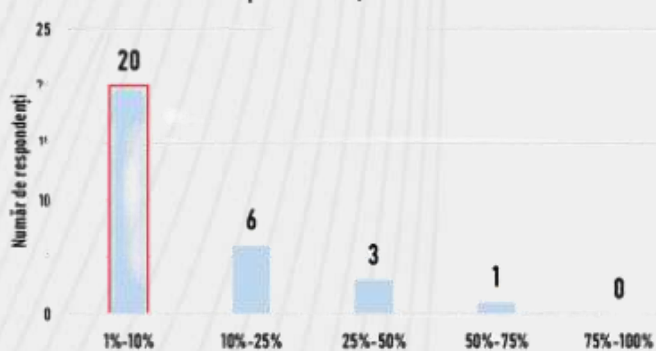
6. Cotizații și taxe de înscriere ale membrilor

7. Contribuții bănești sau în natură ale membrilor și simpatizanților

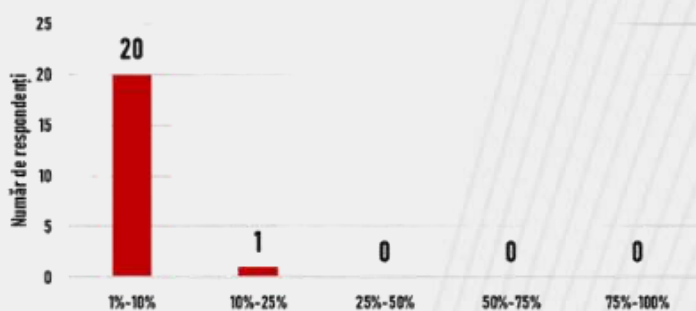
8. Donații - bani sau bunuri primite prin sponsorizare/mecenat

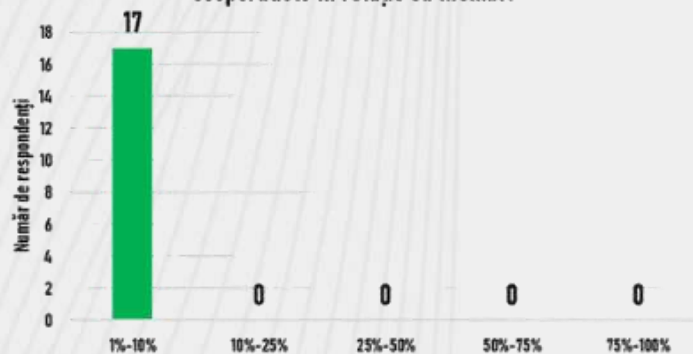
9. Dividende, dobânzi din depozite bancare / investiții / închirieri s.a.

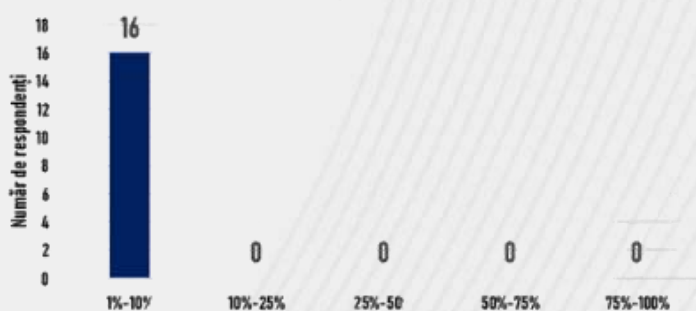
10. Acțiuni ocazionale precum: evenimente de strângere de fonduri cu taxă de participare, serbări, tombole, conferințe, utilizate în scop social sau profesional, potrivit statutului

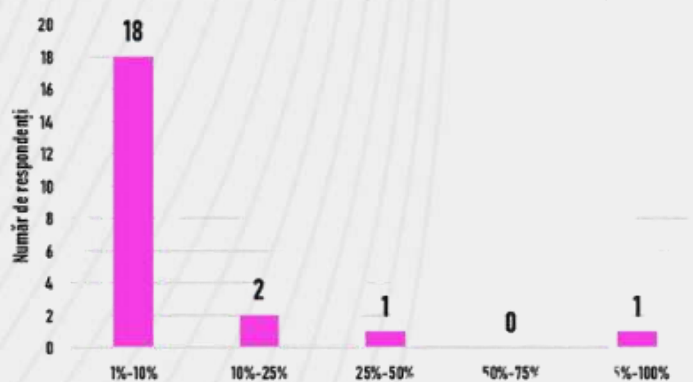
11. Activități economice obștești, de ajutor reciproc sau cooperatiste în relație cu membri

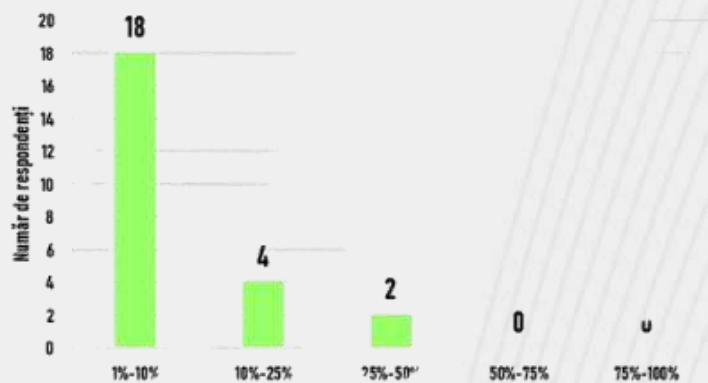
12. Dobânzi obținute de casele de ajutor reciproc din acordarea de împrumuturi potrivit legii de organizare și funcționare

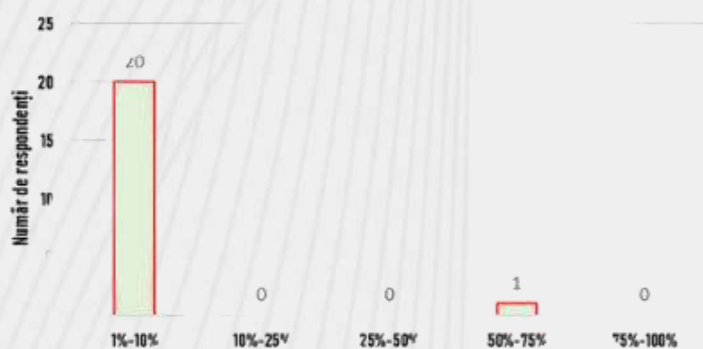
13. Credite bancare pentru capital de lucru sau investiții

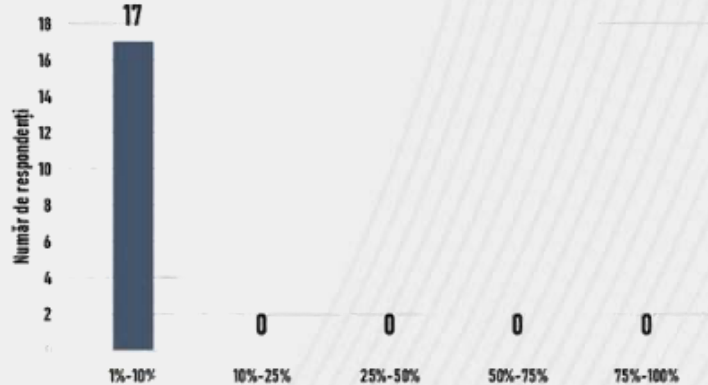
14. Microcredite de la instituții financiare nebankare - IFN -

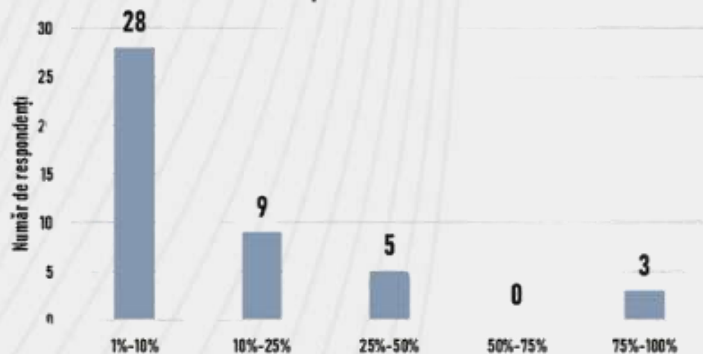
15. Împrumuturi de la organizații private (fundații / asociații / companii ș.a.).

16. Fonduri de investiții naționale/internaționale

17. Surse proprii / împrumuturi de la acționari sau de la alte persoane

2.4. Vă rugăm să precizați dacă organizația/întreprinderea dvs. a beneficiat în ultimii doi ani (2023-2024) de următoarele măsuri de sprijin din partea autorităților publice prevăzute de Legea economiei sociale.

Subvenții aferente locurilor de muncă ale lucrătorilor defavorizați - acordate în baza Legii 76/2002 de către AJOFM / ANOFM

Subvenționarea de către autoritățile publice locale / naționale a serviciilor sociale sau de ocupare furnizate grupurilor vulnerabile

Programe de finanțare / ajutor de stat / schemă de minimis destinate întreprinderilor mici și mijlocii IMM din fonduri naționale

Programe de finanțare / ajutor de stat / schemă de minimis destinate întreprinderilor mici și mijlocii IMM din fonduri europene

Programe de finanțare / ajutor de stat / schemă de minimis destinate întreprinderilor de economie socială din fonduri naționale

Programe de finanțare / ajutor de stat / schemă de minimis destinate întreprinderilor de economie socială din fonduri europene

Furnizarea de servicii / produse către autorități publice - participarea la proceduri de achiziții publice clasice

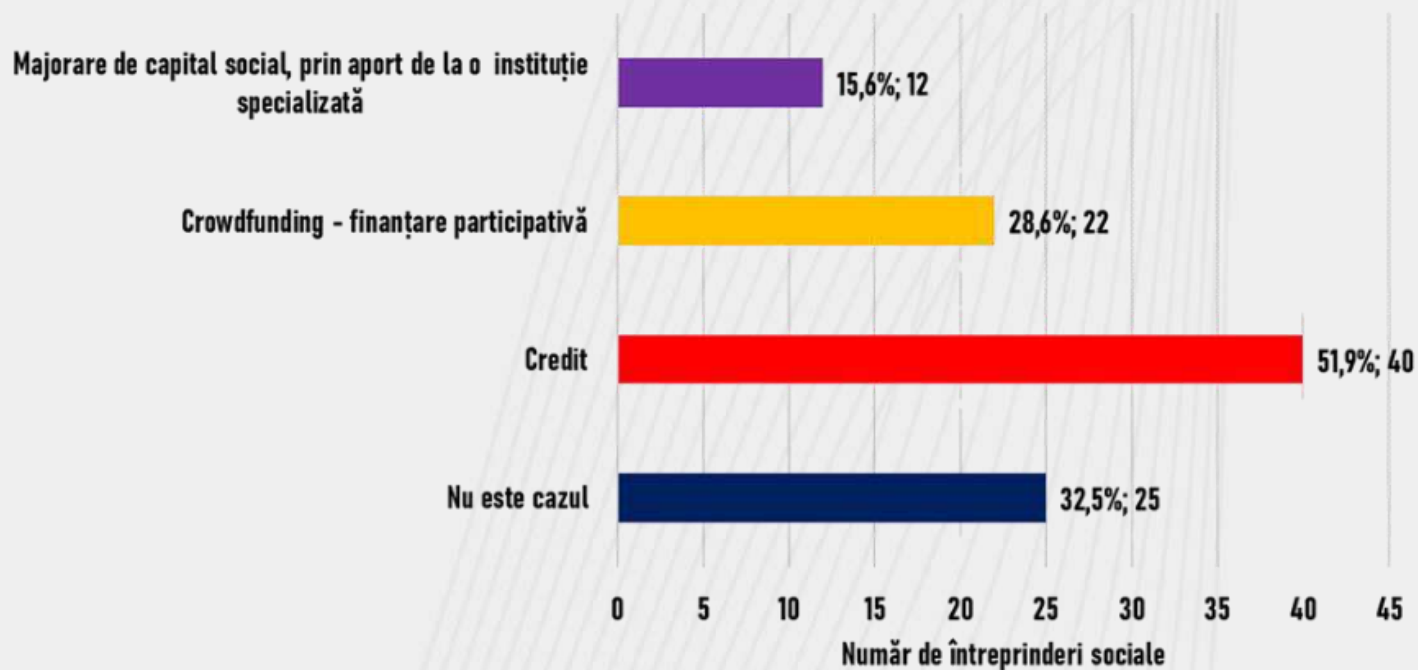
Participarea la proceduri de achiziții publice (inclusiv achiziții directe) dedicate întreprinderilor sociale de inserție și unităților protejate - contracte rezervate

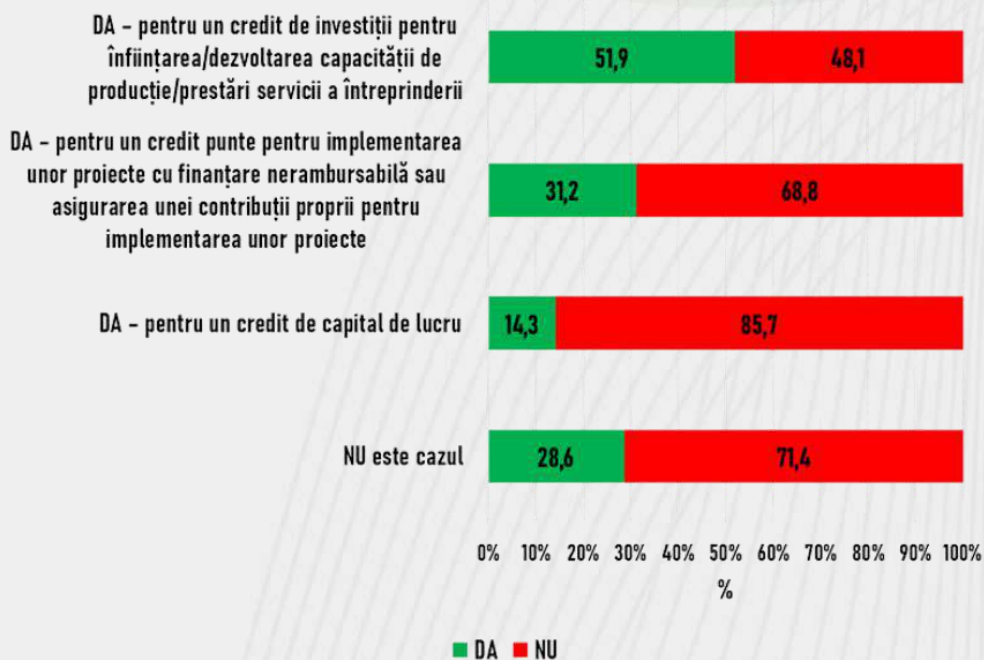
Participarea la proceduri de achiziții publice (inclusiv achiziții directe) dedicate întreprinderilor sociale de inserție și unităților protejate - contracte rezervate

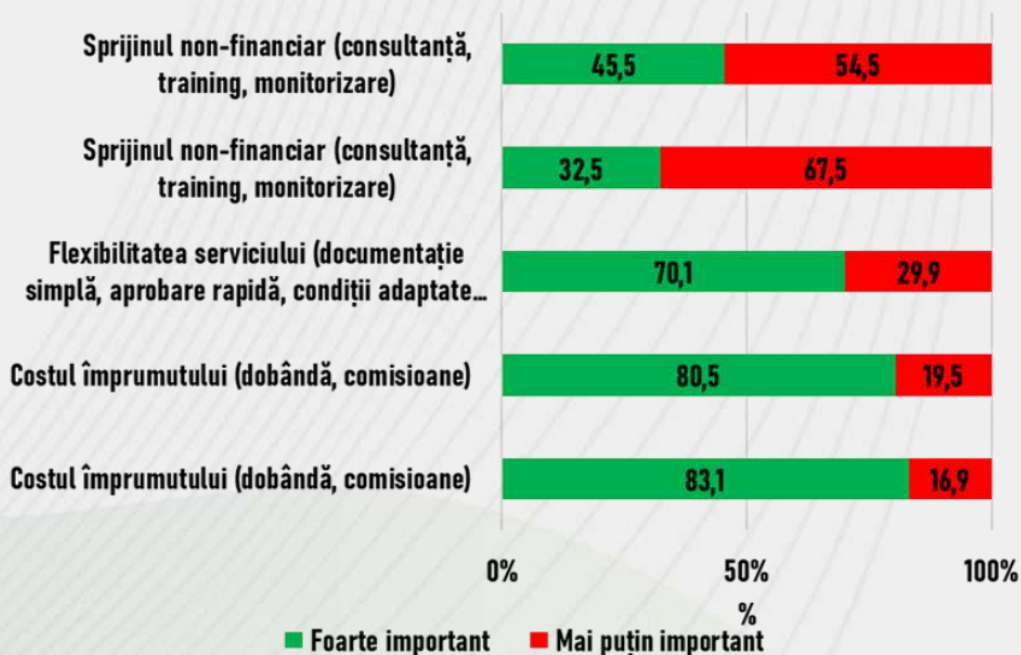
2.5. Organizația / întreprinderea dvs. ar dori să utilizeze în următorii ani următoarele instrumente de finanțare (se vor selecta toate care se aplică, în ordinea preferinței) pentru dezvoltarea afacerii:

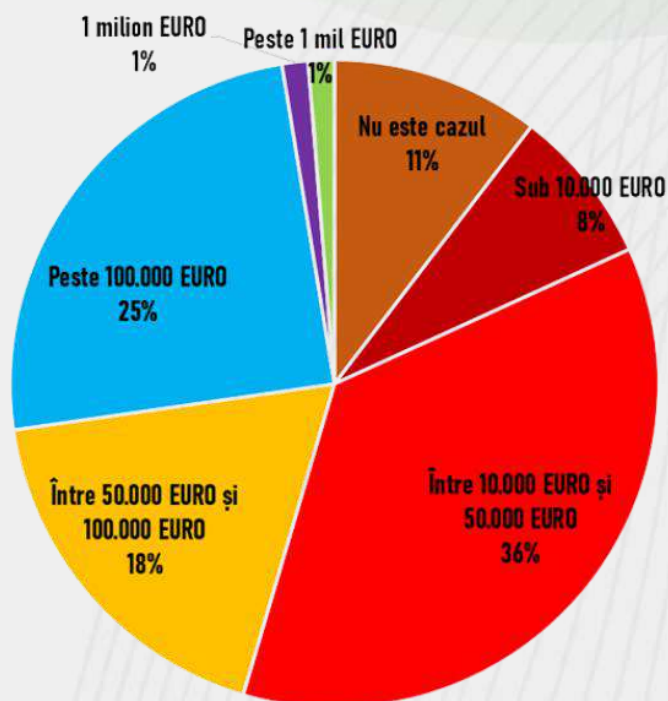
2.6. Sunteți interesați pentru următorii 3 ani să solicitați de la o instituție financiară un credit dedicat finanțării entităților de economie socială și a ONG-urilor cu impact social?

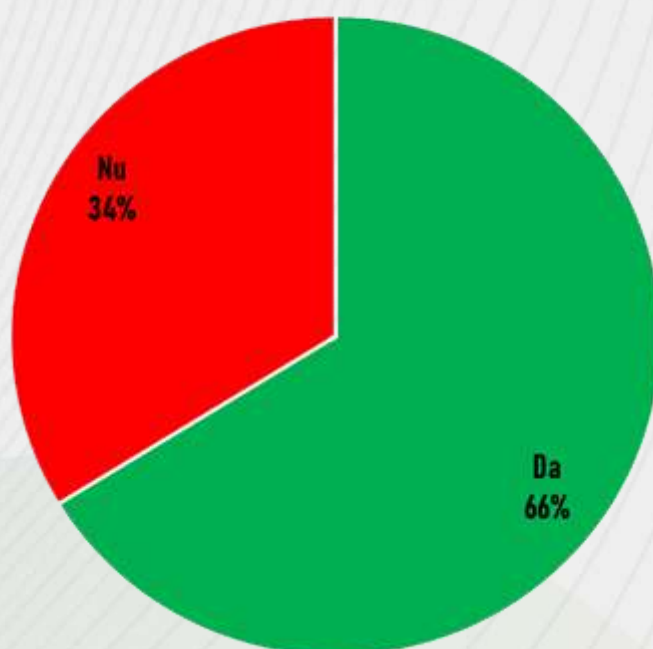
2.7. Ce aspecte ar conta cel mai mult pentru dvs. dacă ați lua în considerare solicitarea/obținerea unei CREDIT?

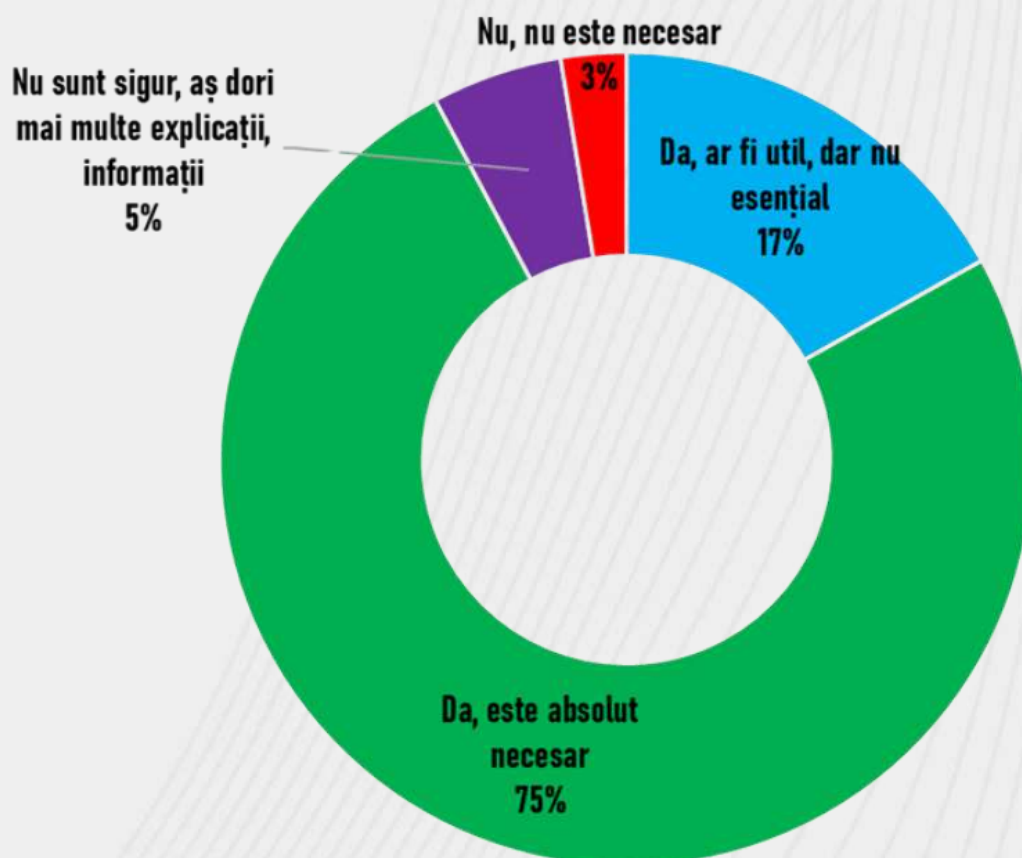
2.8. Ce sumă de bani estimați că ar fi necesar să împrumutați pentru dezvoltarea întreprinderii/organizației dvs. în următorii 3 ani?

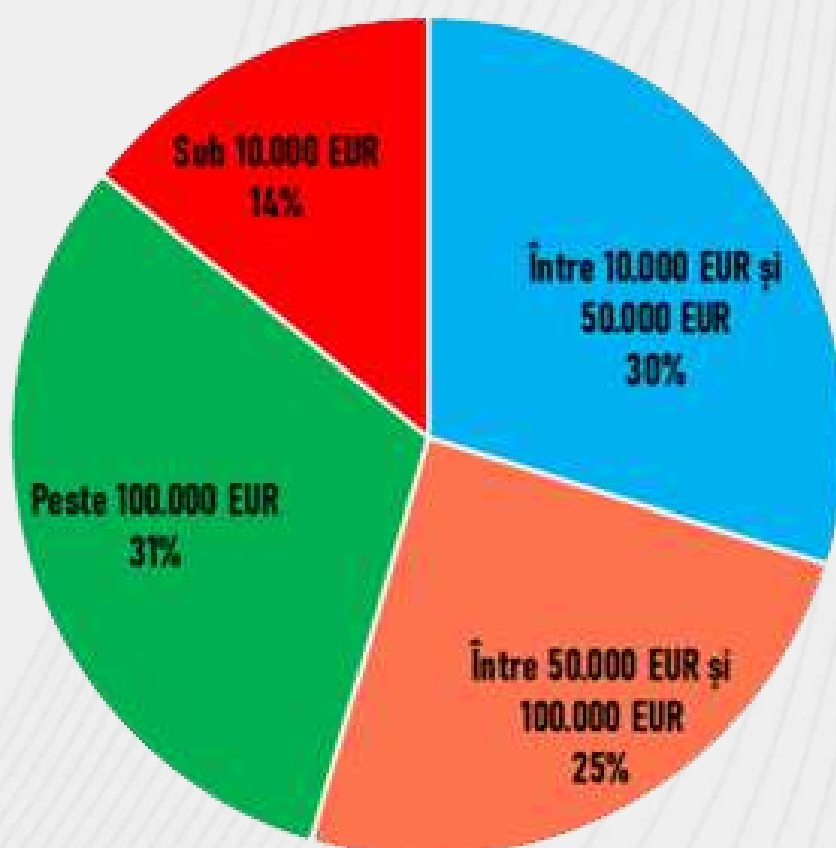
2.9. Sunteți familiarizat cu conceptul de Fond de Investiții cu Impact Social?

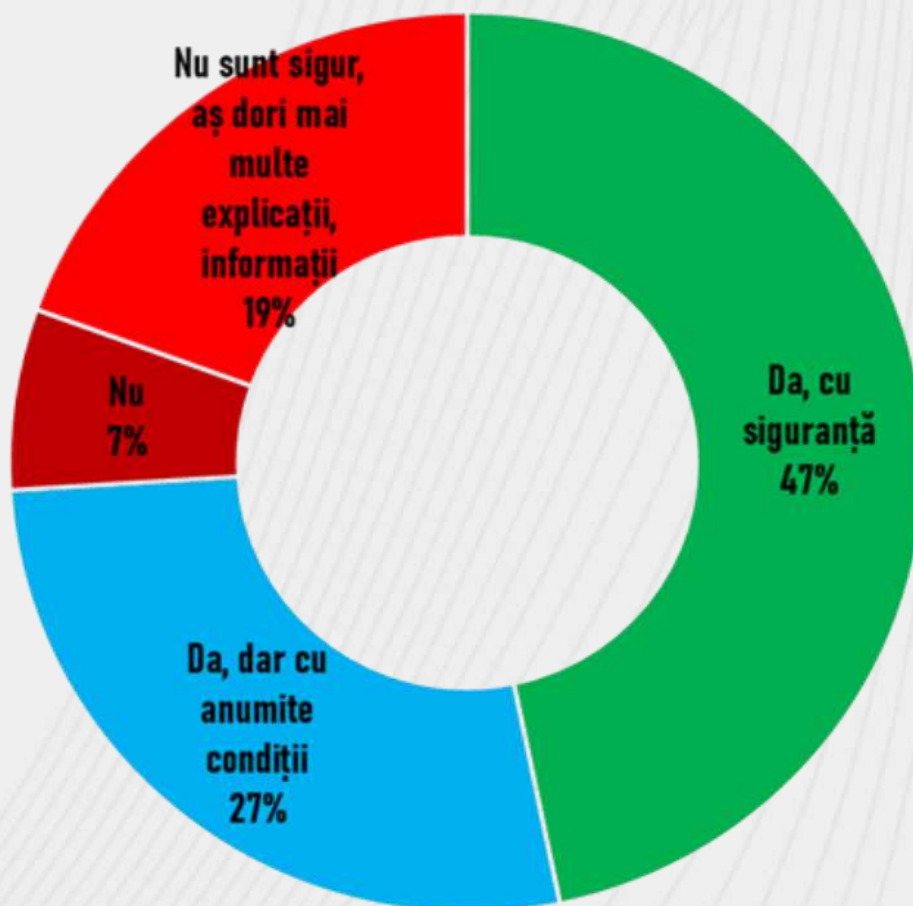
2.10. Considerați că un Fond de Investiții cu Impact Social dedicat entităților de economie socială și ONG-lor cu impact social ar fi util de înființat în România în următorii 3 ani?

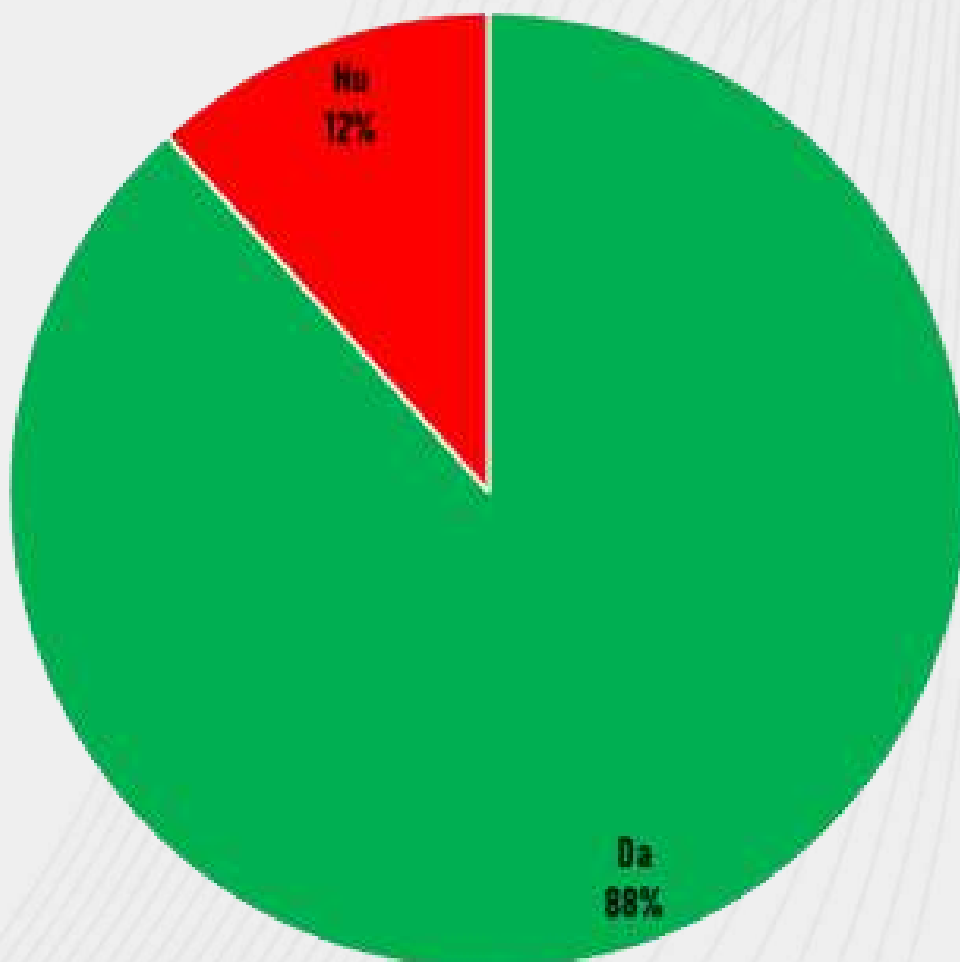
2.11. Ce sumă de bani estimați că ar fi necesară pentru dezvoltarea întreprinderii/organizației dvs. în următorii 3 ani prin majorare de capital social cu participarea unei instituții specializate?

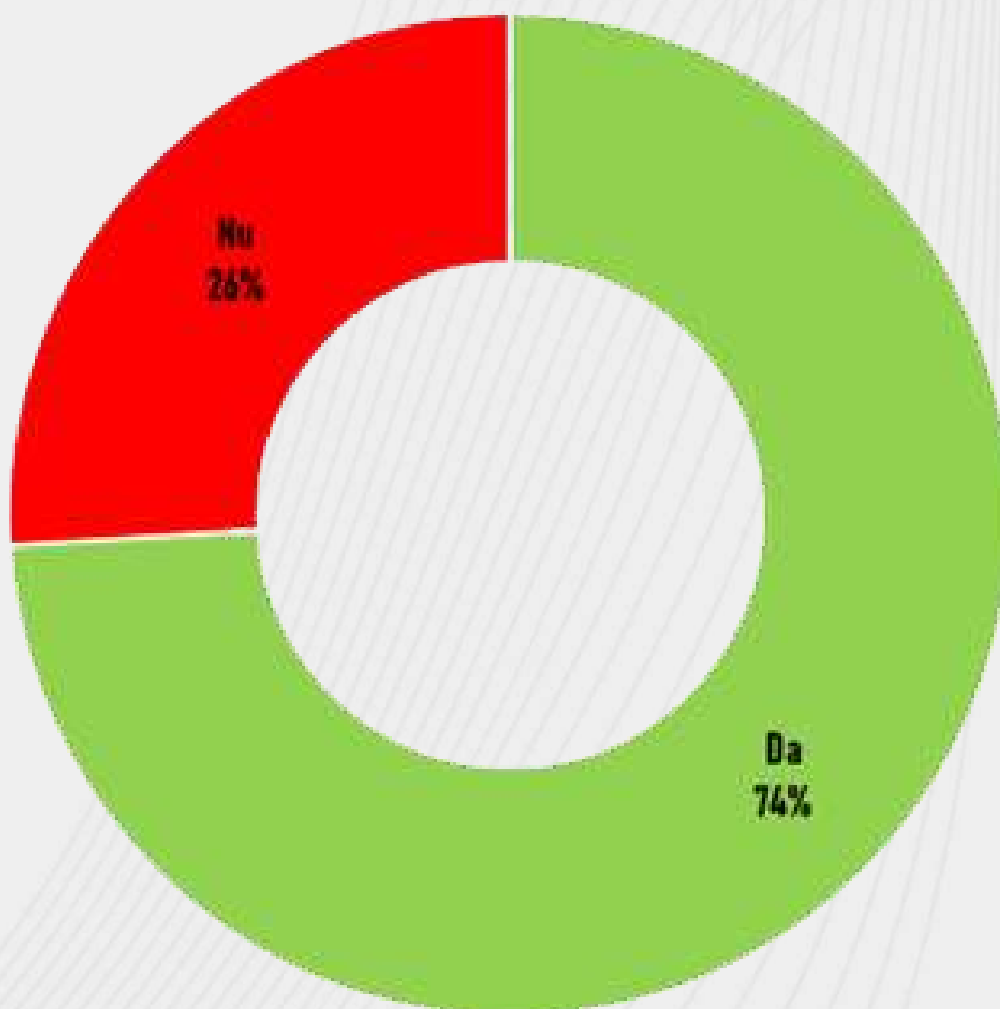
2.12. Dacă un Fond de Investiții cu Impact Social ar deveni disponibil în România, ați fi interesat să beneficiați de o investiție?

2.14. Ați dori să primiți informații suplimentare pentru a înțelege mai bine mecanismul unui Fond de Investiții cu Impact Social?

2.15. Pentru întocmirea documentației necesare obținerii unei finanțări (credit, crowdfunding, alte tipuri de investiții) credeți că ați avea nevoie de asistență/ consultanță financiară

Analiza respondenților care reprezintă organizațiile fără activitate economică.

Cea mai presantă nevoie este reprezentată de asigurarea cash flow-ului pentru implementarea proiectelor sociale sau educaționale, considerată o prioritate de către 67,3% dintre respondenți. Plata salariilor personalului se află, de asemenea, în topul preocupărilor (62,2%), urmată de necesitatea achiziționării de echipamente sau tehnologii (57,1%). Asigurarea contribuției proprii pentru accesarea fondurilor nerambursabile este identificată ca o prioritate de 56,1% dintre organizații, în timp ce aproape jumătate (49%) semnaleză dificultăți legate de acoperirea cheltuielilor curente, precum utilitățile sau chiria. Achiziționarea de clădiri sau terenuri reprezintă o prioritate mai redusă, fiind indicată de 45,9% dintre participanți. Aceste date sugerează o nevoie acută de instrumente financiare flexibile și adaptate realităților sectorului, care să contribuie la consolidarea capacității organizaționale și la creșterea impactului social.

În ceea ce privește accesarea creditelor sau a altor surse de finanțare, organizațiile respondente semnaleză o serie de dificultăți structurale și sistemice, care limitează capacitatea lor de a atrage resurse financiare necesare dezvoltării.

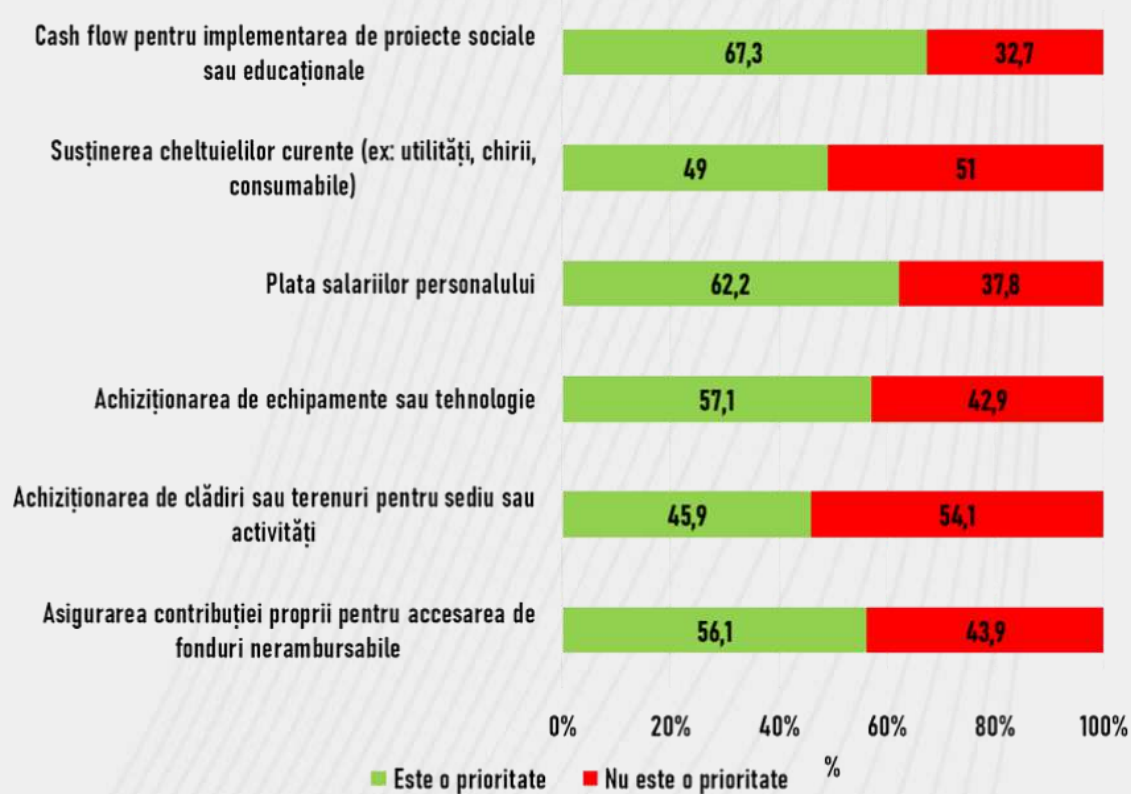
Cea mai frecvent raportată problemă este lipsa unor produse financiare adaptate specificului organizațiilor neguvernamentale și al entităților de economie socială, menționată de 63,3% dintre respondenți. De asemenea, jumătate dintre organizații (53,1%) se confruntă cu dificultăți din cauza lipsei de garanții financiare, ceea ce le împiedică să acceseze credite convenționale. Dobânzile ridicate aplicate de instituțiile financiare tradiționale sunt o barieră pentru 43,9% dintre participanți, în timp ce 42,9% reclamă procedurile birocratice și complexitatea documentației necesare. Într-o proporție mai redusă, dar semnificativă (17,3%), este indicată și nevoia de educație financiară, necesară pentru a gestiona eficient împrumuturile. Aceste constatări subliniază necesitatea unei

intervenții coordonate care să includă dezvoltarea unor produse financiare dedicate, simplificarea proceselor și sprijin educațional pentru creșterea capacității de absorbție a resurselor financiare.

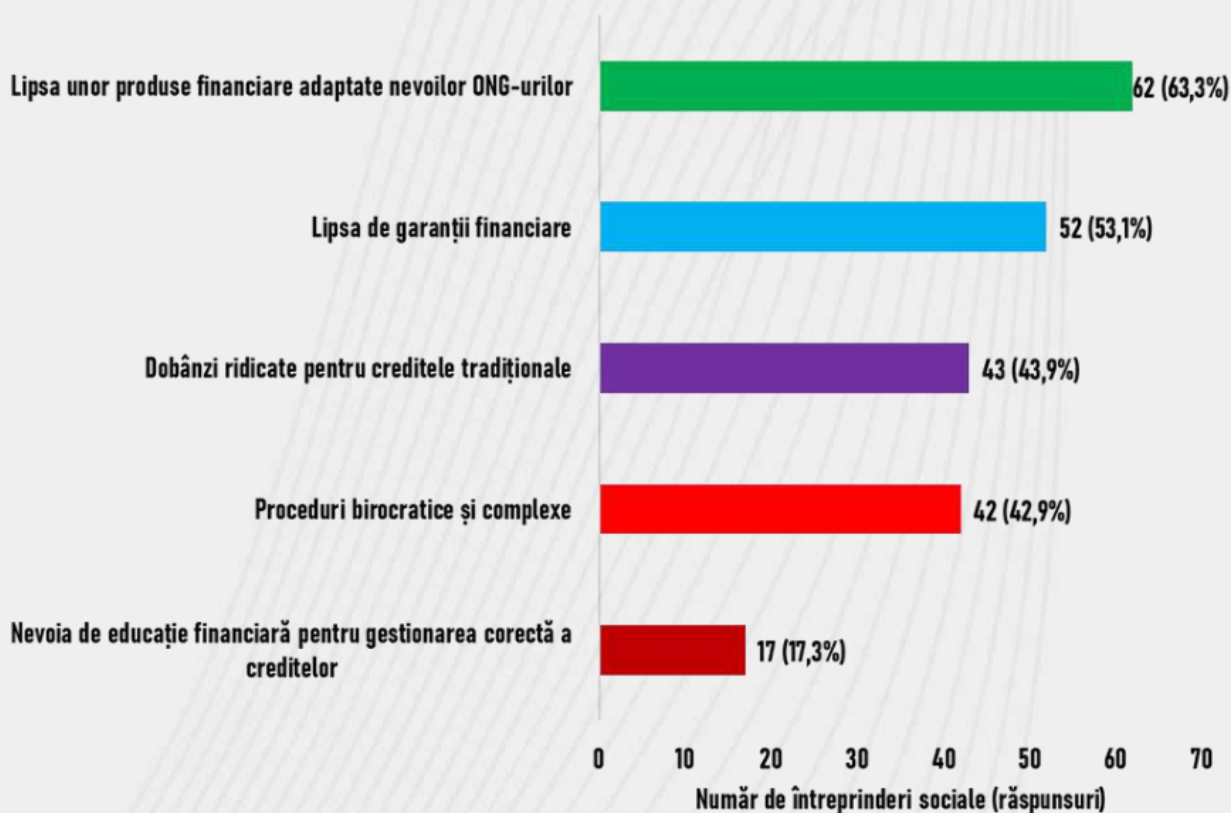
O majoritate covârșitoare a respondenților (88,8%) consideră necesară dezvoltarea unui produs financiar de tip creditare, dar cu dobândă avantajoasă, dedicat sectorului ONG. Această opțiune exprimă atât dificultățile actuale în accesarea finanțărilor clasice, cât și deschiderea organizațiilor spre instrumente sustenabile de dezvoltare, cu condiția ca acestea să fie adaptate realităților și constrângerilor financiare ale sectorului. Doar 11 respondenți (11,2%) nu văd o astfel de inițiativă ca fiind necesară.

Cele mai multe organizații estimează că, în următorii trei ani, ar avea nevoie de finanțări semnificative pentru a-și susține activitatea și dezvoltarea. Astfel, 41 de respondenți au indicat o nevoie de peste 100.000 euro, ceea ce subliniază amploarea inițiativelor planificate și complexitatea proiectelor vizate. Urmează 24 de respondenți care estimează o nevoie între 50.000 și 100.000 euro și 20 de respondenți care consideră că ar avea nevoie între 10.000 și 50.000 euro. Doar o minoritate consideră necesare sume mai mici (sub 10.000 euro – 9 respondenți) sau declară că nu este cazul (4 respondenți). Aceste date evidențiază o nevoie crescută de capital pentru dezvoltarea durabilă a sectorului.

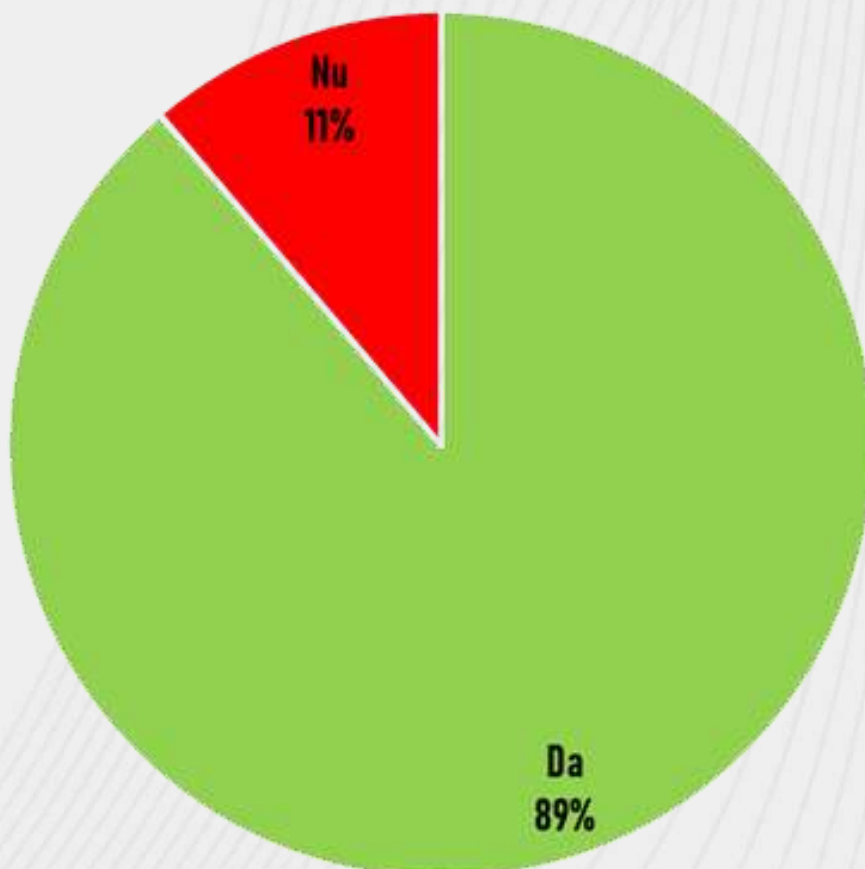
3.1. Care sunt principalele nevoi financiare ale organizației dumneavoastră pentru desfășurarea activității curente?

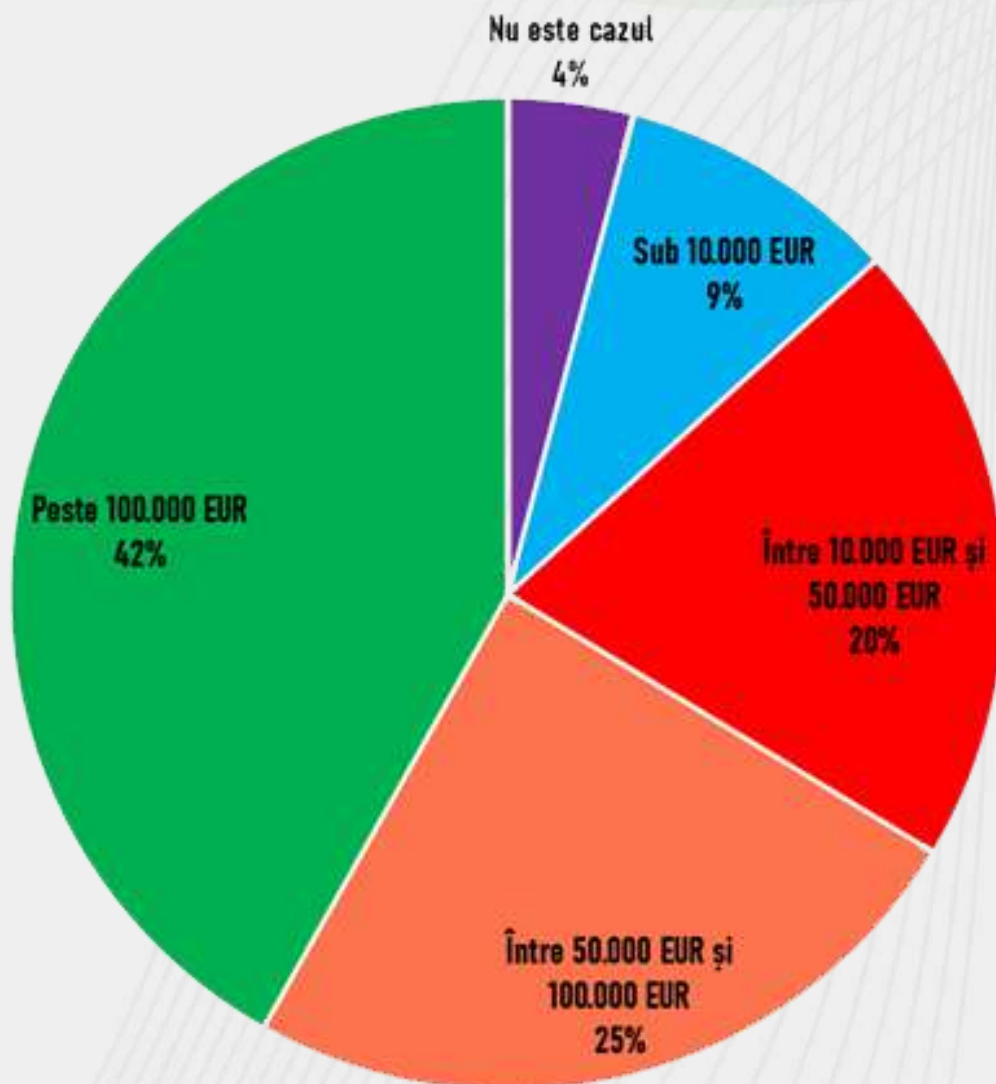
3.2. Care sunt principalele dificultăți pe care le întâmpinați în accesarea unui credit sau a unor surse de finanțare pentru activitățile organizației dumneavoastră?

3.3. Considerați necesară dezvoltarea unui produs financiar tip creditare dar cu dobânda avantajoasă pentru sectorul ONG?

3.4. Care ar fi suma estimată de care organizația dumneavoastră ar avea nevoie în următorii 3 ani?

SECȚIUNEA 5. Soluții și perspective/ teme de advocacy pentru crearea unui ecosistem favorabil sectorului

Într-un context în care economia socială capătă o importanță tot mai mare la nivel european, România are nevoie de măsuri concrete pentru a sprijini dezvoltarea durabilă a acestui sector. Răspunsurile obținute în cadrul chestionarului reflectă o înțelegere clară a

provocărilor cu care se confruntă actorii din domeniu, dar și o serie de așteptări bine conturate privind politicile publice necesare pentru a crea un mediu favorabil funcționării întreprinderilor sociale.

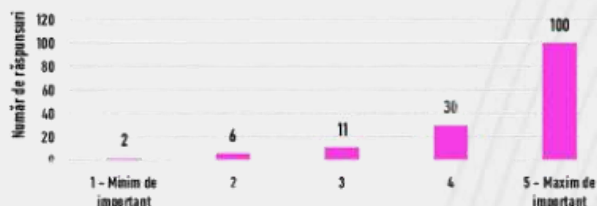
Una dintre cele mai puternic susținute propuneri este subvenționarea locurilor de muncă pentru persoanele vulnerabile angajate în întreprinderi sociale de inserție, măsură considerată extrem de importantă de către 118 respondenți. Aceasta evidențiază o preocupare reală pentru asigurarea sustenabilității sociale, dar și economice, a acestor structuri. La fel de importantă este și scutirea de la plata impozitului pe profit pentru profitul reinvestit în misiunea socială, idee susținută de 117 persoane, ceea ce arată interesul crescut pentru măsuri fiscale care încurajează reinvestirea și consolidarea impactului social.

Activarea Comisiei Naționale de Economie Socială, digitalizarea Registrului Unic al Întreprinderilor Sociale și promovarea la nivel național a mărcii sociale deținute de întreprinderile sociale de inserție sunt alte direcții considerate esențiale. Sprijinul larg exprimat pentru aceste măsuri reflectă nevoia de transparență, vizibilitate și recunoaștere publică a contribuției aduse de economia socială în domenii precum incluziunea socială, ocuparea și dezvoltarea comunitară.

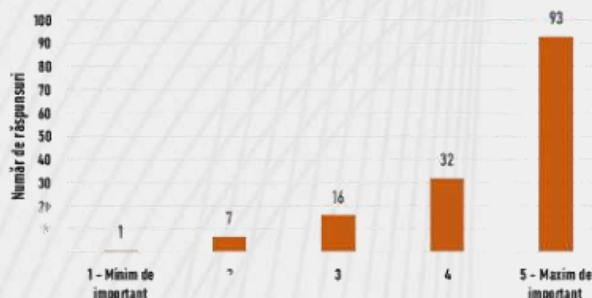
Pe lângă acestea, respondenții au apreciat și importanța colectării anuale de date privind impactul economic și social al întreprinderilor sociale, precum și crearea unui Observator Național al Economiei Sociale. Astfel de instrumente ar permite o mai bună fundamentare a politicilor publice și o înțelegere detaliată a dinamicii sectorului. Alte propuneri – precum acordarea de clădiri și terenuri cu titlu gratuit, introducerea achizițiilor publice rezervate și ajustarea cadrului fiscal în favoarea întreprinderilor sociale – au fost, de asemenea, susținute masiv. Concluziile conturate sunt evidente: actorii din economia socială solicită un cadru legislativ coerent, predictibil și favorabil, corelat cu bunele practici europene. Este

nevoie de acțiuni concrete și de angajamente instituționale ferme pentru ca acest sector să devină un pilon veritabil al dezvoltării durabile în România.

1. Realizarea unui Program Național / Strategie de Dezvoltare a Economiei Sociale în acord cu prevederile Planului European de Acțiune pentru Economie Socială aprobat de către Comisia Europeană în decembrie 2021 și a recomandărilor Consiliului Europei

2. Activarea Comisiei Naționale de Economie Socială prevăzută în Legea Economiei Sociale

3. Digitalizarea Registrului Național Unic al Întreprinderilor Sociale

4. Colectarea anuală de date cu privire la impactul economic și social pe care îl au întreprinderile sociale și utilizarea acestora pentru cercetare, promovare și crearea unui cadru favorabil dezvoltării

5. Recunoașterea rolului pe care îl au întreprinderile sociale în crearea și păstrarea unor locuri de muncă de calitate. Derularea unei campanii naționale de promovare a "mărcii sociale" deținute de întreprinderile sociale de inserție conform Legii Econom

6. Achiziții rezervate de la întreprinderi sociale de inserție în procent de minim 0,5% din bugetul anual de achiziții pe care îl au autoritățile publice. Introducerea unui procent obligatoriu de achiziții directe de la întreprinderi sociale de inserție

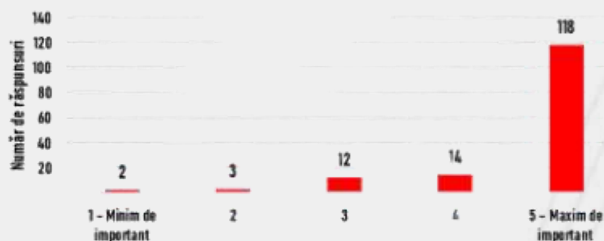
7. Subvenționarea locurilor de muncă pentru persoanele din categorii vulnerabile angajate în întreprinderi sociale de inserție cu cel puțin salariul minim pe economie pe o durată de maxim 36 de luni.

8. Scutirea întreprinderilor sociale de inserție de la plata impozitului pe profit / venit pentru cei 90% din profitul alocat misiunii sociale sau rezervei statutare, prevăzut ca obligație prin Legea Economiei Sociale

BAROMETRUL ECONOMIEI SOCIALE

EDIȚIA 2025

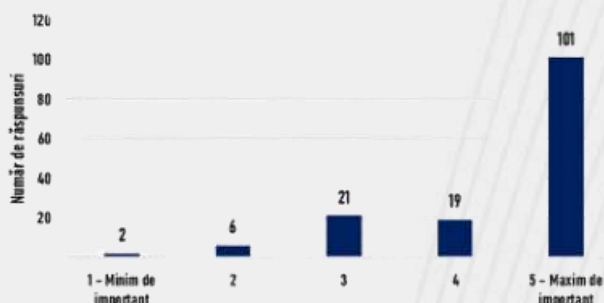
7. Subvenționarea locurilor de muncă pentru persoanele din categorii vulnerabile angajate în întreprinderi sociale de inserție cu cel puțin salariul minim pe economie pe o durată de maxim 36 de luni.

8. Scutirea întreprinderilor sociale de inserție de la plata impozitului pe profit / venit pentru cei 90% din profitul alocat misiunii sociale sau rezervei statutare, prevăzut ca obligație prin Legea Economiei Sociale

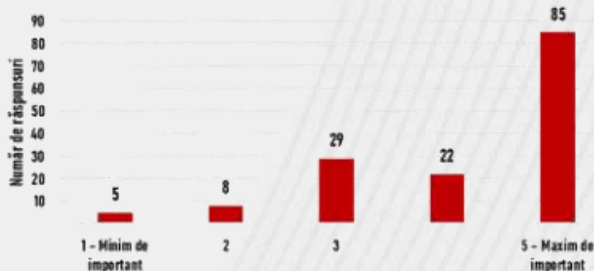
9. Acordarea de terenuri și clădiri cu titlu gratuit pentru funcționarea întreprinderilor sociale de inserție

10. Modificarea Legii 448/2006 în ceea ce privește funcționarea unităților protejate și introducerea obligației pentru SRL-uri să fie autorizate ca întreprinderi sociale de inserție pentru a asigura o incluziune socio-profesională adecvată

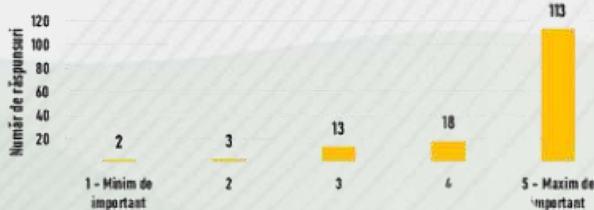
11. Introducerea posibilității de a opta înregistrarea în scop de TVA sau nu, chiar dacă se depășește plafonul anual de venituri prevăzut de legislația în vigoare

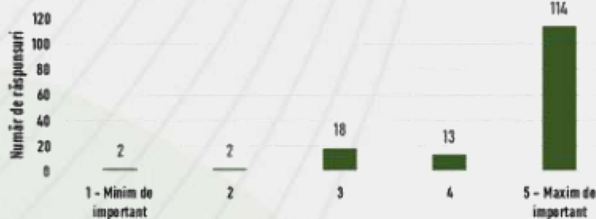
12. Scutirea de la plata impozitului pe salarii pentru grupurile vulnerabile angajate în întreprinderile sociale, similar facilității aplicate în prezent pentru persoanele cu dizabilități

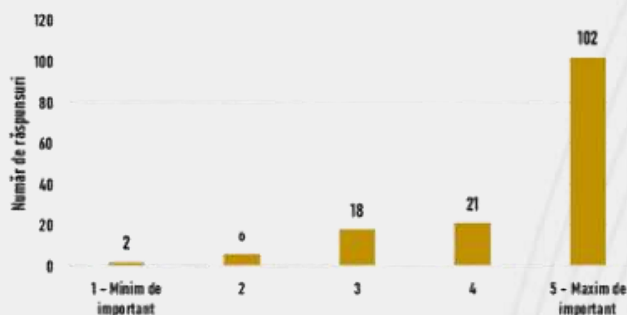
13. Incluziunea asociațiilor și fundațiilor cu activitate economică în toate programele naționale și europene care vizează finanțarea sectorului IMM, inclusiv acordarea de garanții de stat, respectând astfel prevederile regulamentelor europene în domeniu

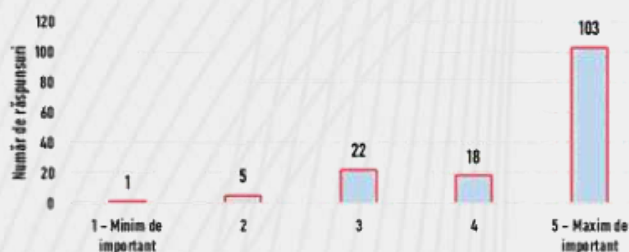
14. Incluziunea întreprinderilor sociale ca entități eligibile în mecanismele și programele de finanțare naționale și europene legate de incluziunea socială, dezvoltarea economică, dezvoltarea rurală, inovare socială și ocuparea persoanelor din categoriile

15. Dezvoltarea de instrumente de finanțare, creditare garantare pentru întreprinderi sociale

16. Înființarea de către Ministerul Economiei, Antreprenoriatului și a Turismului, a Programului Național de Finanțare pentru Întreprinderi Sociale prevăzut de Legea Economiei Sociale

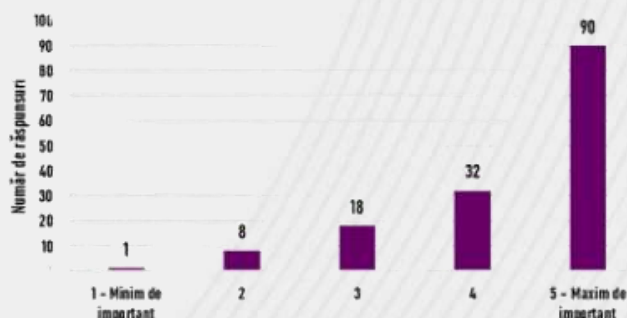
17. Utilizarea fondurilor europene dedicate economiei sociale pentru: dezvoltarea întreprinderilor sociale, inovare socială, cercetare, digitalizare și creșterea a competitivității în piață

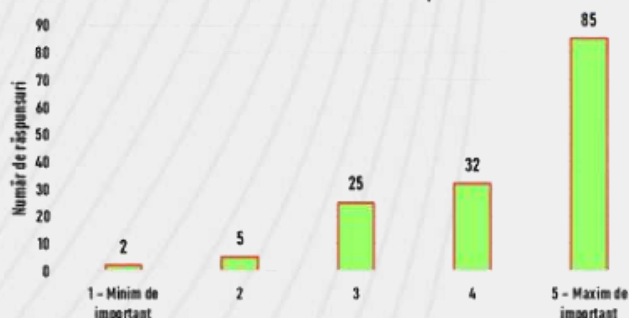
18. Dezvoltarea unui program național de formare a resurselor umane responsabile cu achizițiile publice în autoritățile publice, în ceea ce privește utilizarea de clauze sociale și de mediu, respectiv contracte rezervate cu întreprinderi sociale de inserț

19. Dezvoltarea unui program național de formare a personalului responsabil cu economia socială din AJOFM-uri

20. Dezvoltarea de programe de formare / masterat / doctorat în domeniul economiei sociale și inovării sociale

8. Concluzii și recomandări de politici publice în domeniul economiei sociale

8.1. Concluzii cercetare.

Adoptarea Legii nr. 219/2015 privind economia socială a reprezentat un moment definitoriu pentru recunoașterea formală a acestui sector în economia națională. Legea, elaborată în urma unui proces legislativ de cinci ani, a fost impulsionată de necesitatea reglementării unei linii de finanțare din cadrul POSDRU, care impunea criterii clare pentru alocarea fondurilor. Legea oferă o definiție clară a economiei sociale, stabilește statutul de întreprindere socială și de întreprindere socială de inserție (marca socială) și reglementează principiile de funcționare ale acestora.

Fondurile europene, în special prin POSDRU, POCU, PEO, PoIDS, au avut un rol esențial în dezvoltarea sectorului, susținând start-up-uri, formare profesională și consultanță pentru întreprinderi sociale. În 2024, s-au lansat apeluri de finanțare pentru întreprinderi sociale de tip start-up prin PEO (urban) și PoIDS (rural), cu o valoare totală de 616.325.771,5 euro. Estimările indică că, până în 2025, vor fi înființate 5.809 întreprinderi sociale, cu 29.853 de locuri de muncă create, dintre care 19.762 pentru persoane vulnerabile.

Totuși, lipsa de expertiză specifică în economie socială a unor administratori de grant, neacceptarea propunerilor venite din partea rețelelor specializate și a actorilor consacrați în sector (ADV, AFF, CARITAS, CIVITAS, RISE și SFA ș.a.), precum și condițiile restrictive (cofinanțare, complexitate) au ridicat semne de întrebare privind sustenabilitatea reală a acestor structuri. Există riscul ca, după perioada minimă de sustenabilitate, o parte

semnificativă dintre aceste întreprinderi să renunțe la statutul de întreprindere socială sau chiar să-și înceteze activitatea.

Pe termen mediu, există inițiative legislative în domenii precum achizițiile publice, codul fiscal și codul administrativ care vizează stimularea întreprinderilor sociale de inserție.

Instituțiile publice implicate, în special MMFTSS și ANOFM, și-au asumat roluri active în reglementarea și sprijinirea sectorului. În 2024 a fost înființată Comisia Națională pentru Economie Socială, organism paritar menit să consolideze cooperarea în domeniu. Totodată, MMFTSS a propus un proiect strategic pentru 2025, ce vizează o platformă digitală integrată, elaborarea unei strategii naționale pentru economia socială, instrumente moderne de analiză și promovare a economiei sociale.

Economia socială din România este ancorată într-un cadru legislativ coerent și beneficiază de sprijin european consistent, dar persistă provocări majore legate de capacitatea administrativă, calitatea implementării, echilibrul regional și sustenabilitatea întreprinderilor. Este esențială adoptarea unui cadru strategic național coerent, integrarea întreprinderilor sociale în politici publice relevante, împreună cu măsuri fiscale stimulative, acces sporit la finanțare, recunoaștere publică și dezvoltarea competențelor specifice pentru o economie socială competitivă și incluzivă.

Promovarea economiei sociale ca alternativă economică durabilă, centrată pe oameni și comunități, este o necesitate strategică pentru România, în contextul tranziției ecologice, al provocărilor demografice și al obiectivelor de dezvoltare durabilă ale Agendei 2030.

Economia socială în România își consolidează tot mai mult statutul de pilon strategic al dezvoltării socio-economice durabile. Întreprinderile sociale, prin capacitatea lor de a combina eficiența economică cu misiunea socială, demonstrează că succesul financiar

poate coexista cu solidaritatea, incluziunea și responsabilitatea comunitară. Aceste entități devin din ce în ce mai relevante în efortul de echilibrare a disparităților economice și sociale, contribuind la revitalizarea comunităților marginalizate, în special în zonele rurale și dezindustrializate.

Distribuția geografică neuniformă a întreprinderilor sociale atestate și concentrarea veniturilor în anumite județe evidențiază diferențe semnificative în dezvoltarea regională, accesul la resurse, sprijinul instituțional și nivelul de implicare civică.

De asemenea, economia unităților protejate autorizate a cunoscut o dinamică pozitivă în ultimii ani, dar distribuția lor rămâne dezechilibrată teritorial și ridică semne mare de întrebare privind respectarea legislației de a comercializa doar produse și servicii realizate prin propria activitate a persoanelor cu dizabilități, sau pentru ONG-uri de a intermedia și a vinde doar produse și servicii realizate de către o altă unitate protejată autorizată. Revizuirea cadrului legislativ și implementarea unui sistem de control specializat, sunt aspecte care necesită o punere rapidă în aplicare.

Rezultatele cercetării sociologice indică o concentrare a activităților în mediul urban și o participare crescută în sectoare precum serviciile sociale și de sănătate, semnalând o nevoie acută pentru servicii dedicate persoanelor vulnerabile. Totodată, accesul la instrumente financiare clasice rămâne limitat, majoritatea întreprinderilor sociale optând pentru evitarea îndatorării, ceea ce indică nevoia de sprijin financiar adaptat specificului sectorului.

8.2. Recomandări pentru dezvoltarea unui eco-sistem favorabil economiei sociale.

Pentru a transforma economia socială într-un sector robust și sustenabil, este esențială implementarea unui set coerent de politici publice, măsuri fiscale, instrumente financiare și mecanisme de sprijin, integrându-le într-o strategie națională sau document de politică publică asumat de clasa politică. Conform rezultatelor cercetării, acestea ar fi:

1. Elaborarea unui cadru strategic și instituțional solid

- Crearea unui cadru conceptual și metodologic unitar pentru monitorizarea economiei sociale.
- Implicarea activă a Comisiei Naționale de Economie Socială în crearea unui cadru favorabil dezvoltării sectorului.
- Înființarea Observatorului Național al Economiei Sociale pentru colectarea și analiza anuală a datelor de impact economic și social.
- Digitalizarea Registrului Național Unic al Întreprinderilor Sociale și Registrul Unităților Protejate.

2. Îmbunătățirea cadrului legislativ și a mecanismelor de finanțare

- Completarea legislației privind achizițiile publice prin introducerea unui procent minim obligatoriu pentru achiziții rezervate întreprinderilor sociale de inserție.
- Elaborarea planului de acțiune pentru achiziții cu clauze sociale sau achiziții rezervate de la întreprinderi sociale. Introducerea de indicatori anuali de măsurare a implementării acestui plan, inclusiv pentru achiziții directe.
- Acordarea de subvenții pentru angajarea persoanelor vulnerabile în întreprinderile sociale de inserție pe perioade de până la 36 luni și pentru toate tipurile de vulnerabilitate prevăzute în Legea Asistenței Sociale.

- Scutirea de impozit pe profit pentru întreprinderile sociale de inserție care reinvestesc profitul conform legii.
- Acordarea de terenuri și spații cu titlu gratuit pentru funcționarea întreprinderilor sociale.
- Posibilitatea de a opta pentru neînregistrarea în scop de TVA, chiar și la depășirea plafonului legal.
- Scutirea de la plata impozitului pe salariu pentru persoanele angajate din grupuri vulnerabile pentru a stimula ocuparea acestora în întreprinderi sociale de inserție.
- Includerea ONG-urilor cu activitate economică în programele IMM și garantarea accesului acestora la fonduri naționale și europene.

3. Facilitarea accesului la piață și capital

- Dezvoltarea de instrumente financiare specifice sectorului (granturi, împrumuturi, fonduri de investiții, garanții, crowdfunding ș.a.).
- Crearea unui program național de finanțare dedicat întreprinderilor sociale, conform Legii Economiei Sociale.
- Includerea întreprinderilor sociale ca beneficiari eligibili în toate programele legate de ocupare, dezvoltare rurală, investiții, digitalizare, cercetare, inovare și incluziune socială.

4. Promovarea, educarea și consolidarea capacității sectorului

- Realizarea unei strategii naționale de dezvoltare a economiei sociale în conformitate cu Planul European de Acțiune aprobat în 2021.
- Lansarea unei campanii naționale de promovare a „mărcii sociale” deținute de întreprinderile sociale de inserție.
- Integrarea economiei sociale ca materie de studiu în învățământul gimnazial, profesional și universitar.

- Promovarea guvernanței participative, a transparenței și a bunei gestionări în rândul întreprinderilor sociale.
- Încurajarea colaborării între sectorul public, sectorul privat și entitățile din economia socială pentru co-crearea politicilor publice.

5. Stimularea inovării sociale

- Susținerea întreprinderilor sociale care dezvoltă soluții inovatoare pentru probleme structurale: îmbătrânirea populației, șomajul, sărăcia, excluziunea socială, dezvoltare comunitară și rurală, mediu și gestionare sustenabilă deșeuri.
- Crearea de mecanisme pentru integrarea durabilă pe piața muncii a persoanelor vulnerabile.
- Sprijinirea serviciilor comunitare locale și a antreprenoriatului social adaptat specificului fiecărei regiuni.
- Elaborarea de instrumente de evaluare și măsurare a impactului social și al gradului de inovare în organizațiile cu impact social.

Aceste direcții strategice, susținute de cadrul legislativ aflat în dezvoltare și de bunele practici deja existente în România, pot contribui decisiv la consolidarea unui ecosistem de economie socială rezilient, incluziv și sustenabil. Investiția în economia socială este, în fond, o investiție în coeziunea socială, în solidaritate și în capacitatea României de a răspunde echitabil provocărilor sociale și economice ale viitorului.

Referințe bibliografice

- Achitei, A., Munteanu, M., Marian, R., Iftimoaei, M. & Drelea, A. (2014). Dezvoltarea economiei sociale prin unitati protejate autorizate. Iasi: Fundatia Alături de Voi.
- Ateliere fără frontiere (2011). Manual de bune practici din economia socială din România și din alte state europene. Solidaritatea, o nouă sursă de putere economică, accesat pe site-ul Fundației ADV România, <https://alaturidevoi.ro/wp-content/uploads/2022/01/Modele-de-bune-practici-din-economia-sociala-si-ISI-AFF-2021.pdf>, ultima accesare mai 2025.
- Autoritatea Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă (2024). Registrul unic de evidență a întreprinderilor sociale, <https://www.anofm.ro/registrul-unic-de-evidenta-a-intreprinderilor-sociale>, ultima accesare mai 2025.
- Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Persoanelor cu Dizabilități (2024). Registrul unic al unităților protejate, <https://anpd.gov.ro/web/unitati-protejate>, ultima accesare mai 2025.
- Barna, C. (2014), Atlasul Economiei Sociale, București: Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile.
- Borzaga, C. & Galera, G. (2009), "Social Enterprise. An international overview of its concepts and legal implementation" („Întreprindere socială. O prezentare internațională a conceptelor și implementării legale ”), Social Enterprise Journal, 5(3), 210-228.
- Cotoi, C., & Mateescu, O. (2013). Economie sociala, bunuri si proprietati comune in Romania. Polirom, Iași.
- Doiciu, M. Ganci, S.-E., Vameșu, A., Opincaru, I.-S (2016). Necesarul de finanțare și acces la servicii financiare și asistență tehnică al întreprinderilor sociale din România, Institutul de Economie Socială, Eurom Consultancy & Studies.
- Dorneanu, Elena Cristina (2023). Economia socială - filosofie sau realitate?, <https://www.ceccarbusinessmagazine.ro/economia-sociala-filosofie-sau->

<realitate/a/NTQ2MTMyMTA0MzQ5NzE2M05OUH76VSIZXLQqIB2qU>, ultima
accesare mai 2025.

- European Commission (2021). Planul de Acțiune al Comisiei Europene pentru stimularea economiei sociale și crearea de locuri de muncă, consultat pe site-ul <https://oportunitati-ue.gov.ro>, ultima accesare mai 2025.
- European Commission (2020). Social enterprises and their ecosystems in Europe, <http://ec.europa.eu/social/easi>, ultima accesare mai 2025.
- Eurostat (2025). Business Demography Statistics, <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained>, ultima accesare mai 2025.
- Fundației pentru Dezvoltarea Societății Civile (2024). Sectorul neguvernamental. Profil, tendințe, provocări, https://www.fdsc.ro/wp-content/uploads/2024/04/STUDIU-INTEGRAL_Romania-2024.Sectorul-neguvernamental.pdf, ultima accesare mai 2025.
- Guvernul României (2022). Analiza regională a economiei sociale. Regiunile de dezvoltare Sud-Muntenia, Nord-Est, Sud-Vest Oltenia și Sud-Est, <https://asociatieeuropas.ro/wp-content/uploads/Analiza-regionala-08.11.2022.pdf>, ultima accesare mai 2025.
- Iftimoaei, C. (2021). Economia socială în contextul dezvoltării durabile, în revista *Economia Socială* nr. 1 din 2021.
- Institutul Național de Statistică (2025). Baza de date INS – TEMPO Online, Secțiunea Statistica întreprinderilor și Demografia întreprinderilor, <http://statistici.insse.ro:8077/tempo-online/#/pages/tables/inse-table>, ultima accesare mai 2025.
- Lambriu, M. (2013). *Întreprinderile sociale*. Iasi: Polirom.
- Fundația „Alături de Voi” (ADV) România (2021). Curs de antreprenor în economia socială: <https://academiaadv.ro/ro-curs-antreprenor-in-economia-sociala>, ultima accesare aprilie 2025.

- Fundația „Alături de Voi” (ADV) România (2021). Barometrele Economiei Sociale, edițiile 2021, 2022 și 2023, <https://alaturidevoi.ro>, ultima accesare mai 2025.
- Lambru, M., Petrescu, C. (2019). Social enterprises and their ecosystems in Europe. Updated country report: Romania. Publications Ofce of the European Union. <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?advSearchKey=socenterfches&mode=advancedSubmit&catId=22>.
- Lambru, M., Petrescu, C. (2017), "Romania: Fostering Social Enterprise in a Post-Transitional Context: Caught between Social Enterprise Country Models", Kerlin, J.A. (Ed.) Shaping Social Enterprise, Emerald Publishing Limited, Bingley, pp. 109-138.
- Lambru, M., Petrescu, C. (2016). Bottom-up social enterprises in Romania. Case study – Retirees’ Mutual Aid Association. International Review of Sociology. <https://doi.org/10.1080/03906701.2016.1181388>.
- Lambru, M. (2013). Organizațiile de ajutor reciproc. Polirom. Lambru, M., & Dobre, A. (2020). Romania: re-shaping the CSO sector in difficult conditions. Problemy Polityki Społecznej. Studia i Dyskusje, 50, 61-75.
- Lambru, M. & Petrescu, C. (2012). Trends and Challenges for Social Enterprises in Romania. (Tendințe și provocări pentru întreprinderile sociale din România.) International Review of Social Research, 2 (2), 163-183.
- Lambru, M., Petrescu, C. (2012). Trends and Challenges for Social Enterprises in Romania. International Review of Social Research, 2(2), 163-182. <https://doi.org/10.1515/irsr-2012-0023>.
- Ministerul Muncii, Familiei și Protecției Sociale (2010). Raport de cercetare privind economia socială în România din perspectivă europeană comparată, consultat pe site-ul Centrului de Resurse pentru Economie Socială <http://www.economiesociala.net/m4-2-10-ro-Raport-de-cercetare-privind-economia-sociala-in-Romania-din-perspectiva-europeana-comparata>, ultima accesare mai 2025.
- Monzón, C., Chaves, Á. (2012). The Social Economy in the European Union, CIRIEC, 2012.

- Nicolăescu, V., Căce, S., Koumalatsou, E., Stănescu, S. (2011). Economia Socială, Editura Expert, București.
- Petrescu, C., Neguț, A. (2018). Social economy în România – from concept to practice. Calitatea vieții, 4: 317–338
- Petrescu, C. (2013a). Economia socială în contextul dezvoltării locale, Editura Polirom, Iași.
- Petrescu, C. (Ed.). (2013b). Organizațiile colective ale proprietarilor de terenuri agricole și forestiere. Profil, evoluție, tendințe. Polirom, Iași
- Stănescu, Simona Maria; Căce, Sorin; Alexandrescu, Filip (2011) Între oportunități și riscuri: Oferta de Economie Socială în regiunile de dezvoltare București–Ilfov și Sud – Est. București: Editura Expert.
- OECD (2024). Insights from social and solidarity economy data An international perspective, <https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications>, ultima accesare mai 2025.
- Vlăsceanu, M., (2010) Economie socială și antreprenoriat: o analiză a sectorului nonprofit, Iași: Polirom.

Barometrul Economiei Sociale din România – Ediția 2025 este un instrument anual de monitorizare care oferă date relevante privind structura, funcționarea și evoluția întreprinderilor sociale și altor entități din economia socială.

Studiul este realizat prin finanțarea:

Romanian-American Foundation (RAF) își propune să contribuie la dezvoltarea unei economii de piață sustenabile și a unei societăți democratice în România, în care fiecare individ să aibă acces egal la oportunități. Viziunea fundației este orientată spre o societate prosperă, responsabilă și antreprenorială.

Pe termen lung, RAF urmărește ca oamenii și comunitățile să-și poată construi singuri viitorul, economia rurală să devină un pilon valoros al dezvoltării naționale, iar inovația, leadershipul tinerilor și filantropia să fie parte firească a culturii românești.

Fundația sprijină inițiative, organizații și idei cu impact puternic în comunități, cu potențial de creștere și multiplicare.

sub umbrela următoarelor organizații:

Asociația de Finanțare Socială (SFA) este o organizație specializată în dezvoltarea instrumentelor de finanțare dedicate întreprinderilor sociale, sprijinind sustenabilitatea financiară a acestora prin cercetare, design de politici publice și proiecte de impact în domeniul finanțării sociale.

ADV România reprezintă un grup de întreprinderi sociale legate, de referință în domeniul economiei sociale din România, cu peste 23 de ani de experiență în integrarea socială și profesională a persoanelor vulnerabile. Prin activități economice proprii, proiecte europene și influență legislativă, ADV contribuie la dezvoltarea ecosistemului antreprenoriatului social la nivel național și european.

AFIN IFN (Instituție Financiară Nebancară) este prima instituție de microfinanțare cu capital românesc, dedicată exclusiv întreprinderilor sociale și organizațiilor cu impact social. Fondată de organizații din sector, AFIN oferă împrumuturi adaptate nevoilor specifice ale acestor entități, facilitând accesul la capital pentru inițiative cu impact social.

Rețeaua Română a Economiei Sociale

RISE – Rețeaua Română a Economiei Sociale este principala rețea națională a economiei sociale, reunind organizații care promovează incluziunea socială și profesională. RISE acționează ca voce colectivă a sectorului, având un rol activ în advocacy, dezvoltare legislativă și consolidarea capacității instituționale a membrilor săi.

Opiniile exprimate aparțin autorilor și nu reflectă neapărat poziția oficială a finanțatorului.